

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ (KLİNİK PSİKOLOJİ)
ANABİLİM DALI**

**NARSİSİZM: ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI VE
SAVUNMA MEKANİZMALARI AÇISINDAN BİR İNCELEME**

Yüksek Lisans Tezi

AHMET HAMDİ İMAMOĞLU

Ankara-2018

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ (KLİNİK PSİKOLOJİ)
ANABİLİM DALI**

**NARSİSİZM: ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI VE
SAVUNMA MEKANİZMALARI AÇISINDAN BİR İNCELEME**

Yüksek Lisans Tezi

Ahmet Hamdi İMAMOĞLU

Tez Danışmanı:
Prof. Dr. Ayşegül DURAK BATIGÜN

Ankara-2018

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ (KLİNİK PSİKOLOJİ)
ANABİLİM DALI**

**NARSİZM: ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI VE
SAVUNMA MEKANİZMALARI AÇISINDAN BİR İNCELEME**

Yüksek Lisans Tezi

Ahmet Hamdi İMAMOĞLU

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ayşegül Durak BATIGÜN

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

- 1- Prof. Dr. Ayşegül Durak Batigün
- 2- Prof. Dr. Gülşen Eder
- 3- Doç. Dr. Okan Cem Çınkoğlu
- 4-
- 5-

İmzası

Tez Savunması Tarihi

05.07/2018

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(...../...../2.....)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı

Ahmet Hamdi İMAMOĞLU

İmzası

.....

TEŞEKKÜR

Bu çalışmayı yürüttüğüm süre boyunca taşıdığım yüke ortak olarak, süreç tamamlandıktan sonra Hüküm Dağı'nda yüzüğü yok etmeyi başarabilen Frodo Baggins misali yaşayacağım "It's done, it's over" hissiyatında pek çok değerli insanın katkısı bulunmakta. Bu anlamlı katkılar için;

Öncelikle bilgi, tecrübe ve desteğiyle benim için bu süreci daha kolay hale getiren tez danışmanım Prof. Dr. Ayşegül DURAK BATIGÜN'e,

Tez savunma jürimde yer alarak değerli katkılarını sunan Prof. Dr. Gülsen Erden ve Doç. Dr. Okan Cem ÇIRAKOĞLU'na

Dünyanın en iyi ablası Esra İMAMOĞLU'na ve üzerimdeki emekleri için ailemin her bir ferdine,

Bu sürece ve diğer bütün yolculuklarıma en özel şekilde eşlik eden Jülide Ece KOSOVA'ya,

Bana sundukları güzel dostluk ve veri toplarken gösterdikleri destek için Alperen Sefa ÇAKIRBAY, Anıl BALOĞLU, Burhan GÜNAYDIN, Doğuş SÖNMEZ, Fatmanur ERTEM, Nihal ATALAY, Onur KUTLU, Ömer KUKUL ve Seda ARMUTÇU'ya

Psikoloji lisans eğitimimin ilk gününden bu yana dostluğuyla bütün akademik serüvenimde benimle olan Muratcan Birand APAYDIN'a,

Fikirleriyle ve her türlü yardımlarıyla bana destek olan yüksek lisanstaki ve BETED kurumundaki eğitim arkadaşlarım ile hocam Kamile Can'a,

Az ya da çok benim için zaman ayıran ve üzerimde emeği olan herkese,

Son olarak, hayatta olduğu süre boyunca samimiyetiyle ve arkasında bıraktığı güzel anlarıyla bütün dostça ve kardeşçe duyguları anlamlı kılan Mehmet Burak ÖZGÜRBÜZ'e

TEŞEKKÜR EDERİM

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1. Narsisizm	2
1.1.1. Narsisizm Kavramı ve Tarihçesi	2
1.1.2. Narsisizm Kavramına İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar	5
1.1.2.1. Freud'un Psikanalitik Kuramında Narsisizm	5
1.1.2.2. Kohut'un Kendilik Psikolojisi Yaklaşımında Narsisizm	7
1.1.2.3. Kernberg'in Nesne İlişkileri Yaklaşımında Narsisizm	9
1.1.2.4. Masterson Yaklaşımında Narsisizm.....	11
1.1.2.5. Şema Terapi Yaklaşımında Narsisizm	14
1.1.3. Narsisizm Kavramının Boyutları	16
1.1.3.1. Büyüklenmeci Narsisizm	17
1.1.3.2. Kırılgan Narsisizm	19
1.1.4. Narsisistik Kişilik Bozukluğu	20
1.2. Algılanan Ebeveyn Tutumları	22
1.2.1. Ebeveyn Tutumları ve Narsisizm	24
1.3. Savunma Mekanizmaları	28
1.3.1. Savunma Mekanizmaları ve Narsisizm	32
1.3.2. Savunma Mekanizmaları ve Ebeveyn Tutumları	36
1.4. Araştırmanın Amacı	40
1.5. Araştırmanın Önemi	40

BÖLÜM II

YÖNTEM	42
2.1. Örneklem	42
2.2. Veri Toplama Araçları	43
2.2.1. Demografik Bilgi Formu	44
2.2.2. Patolojik Narsisizm Envanteri	44
2.2.3. Narsisistik Kişilik Envanteri-16	46
2.2.4. Savunma Biçimleri Testi-40	47
2.2.5. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları-Çocuk Formu	48
2.2.6. Bölme Ölçeği	50
2.3. İşlem	51

BÖLÜM III

BULGULAR	52
3.1. Büyüklenmeci ve Kırılgan Narsisizm Puanlarının Cinsiyet ve Yaş Değişkenleri Açısından İncelenmesi	53
3.2. Çalışmanın Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Analizleri	55
3.3. Regresyon Analizi Sonuçları	58
3.3.1. Büyüklenmeci Narsisizm Puanlarını Yordayan Değişkenler	60
3.3.2. Kırılgan Narsisizm Puanlarını Yordayan Değişkenler	61
3.4. Aracı Değişken Analizlerine İlişkin Bulgular	63
3.4.1. Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Büyüklenmeci Narsisizm Arasındaki İlişkiye Dair Aracı Analizler	65
3.4.1.1. Annenin Algılanan Aşırı Koruyuculuğu ile Büyüklenmeci Narsisizm Arasındaki İlişkide Aracı Değişkenlerin Rolü	65
3.4.1.2. Babanın Algılanan Reddediciliği ile Büyüklenmeci Narsisizm Arasındaki İlişkide Aracı Değişkenlerin Rolü	67
3.4.2. Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Kırılgan Narsisizm Arasındaki İlişkiye Dair Aracı Analizler	70
3.4.2.1. Babanın Algılanan Duygusal Sıcaklığı ile Kırılgan Narsisizm Arasındaki İlişkide Aracı Değişkenlerin Rolü	70
3.4.2.2. Annenin Algılanan Reddediciliği ile Kırılgan Narsisizm Arasındaki İlişkide Aracı Değişkenlerin Rolü	72
3.4.2.3. Babanın Algılanan Reddediciliği ile Kırılgan Narsisizm Arasındaki İlişkide Aracı Değişkenlerin Rolü	74

BÖLÜM IV

TARTIŞMA	78
4.1. Narsisizmin Yaş ve Cinsiyete Göre Değerlendirilmesi	78
4.2 Regresyon Analizine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	83
4.3. Aracı Değişkenlere İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	90
4.4. Araştırmanın Klinik Doğurguları	93
4.5. Sınırlılıklar ve Öneriler	94
KAYNAKÇA	99

EKLER	125
EK 1: Aydınlatılmış Onam Formu	125
EK 2: Kişisel Bilgi Formu	126
EK 3: Patolojik Narsisizm Envanteri.....	127
EK 4: Narsisistik Kişilik Envanteri	129
EK 5: Savunma Biçimleri Testi-40.....	131
EK 6: Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği.....	134
EK 7: Bölme Ölçeği.....	136
ÖZET	137
ABSTRACT	139

TABLolar DİZİNİ

Tablo 2. 1. Örneklemin Demografik Özellikleri.....	43
Tablo 3. 1. Büyüklenmeci ve Kırılğan Narsisizm Puanlarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması.....	54
Tablo 3. 2. Büyüklenmeci ve Kırılğan Narsisizm Puanlarının Yaş Grupları Açısından Karşılaştırılması.....	55
Tablo 3. 3. Değişkenler Arası Korelasyon Değerleri.....	57
Tablo 3. 4. Büyüklenmeci Narsisizm Puanlarını Yordayan Değişkenler	60
Tablo 3. 5. Kırılğan Narsisizm Puanlarını Yordayan Değişkenler	62
Tablo 3. 6. Büyüklenmeci ve Kırılğan Narsisizme İlişkin Aracı Değişken Analizine Dahil Edilen Değişkenler.....	64
Tablo 3. 7. Annenin Algılanan Aşırı Koruyuculuğu ile Büyüklenmeci Narsisizm Arasındaki İlişkide Aracıların Toplam ve Spesifik Dolaylı Etki İçin Nokta Tahminleri, Bias-Corrected and Accelerated (BCa) Güven Aralıkları	67
Tablo 3. 8. Babanın Algılanan Reddediciliği ile Büyüklenmeci Narsisizm Arasındaki İlişkide Aracıların Toplam ve Spesifik Dolaylı Etki İçin Nokta Tahminleri, Bias-Corrected and Accelerated (BCa) Güven Aralıkları	69
Tablo 3. 9. Babanın Algılanan Duygusal Sıcaklığı ile Kırılğan Narsisizm Arasındaki İlişkide Aracıların Toplam ve Spesifik Dolaylı Etki İçin Nokta Tahminleri, Bias-Corrected and Accelerated (BCa) Güven Aralıkları	72
Tablo 3. 10. Annenin Algılanan Reddediciliği ile Kırılğan Narsisizm Arasındaki İlişkide Aracıların Toplam ve Spesifik Dolaylı Etki İçin Nokta Tahminleri, Bias-Corrected and Accelerated (BCa) Güven Aralıkları	74
Tablo 3. 11. Babanın Algılanan Reddediciliği ile Kırılğan Narsisizm Arasındaki İlişkide Aracıların Toplam ve Spesifik Dolaylı Etki İçin Nokta Tahminleri, Bias-Corrected and Accelerated (BCa) Güven Aralıkları	76
Tablo 3. 12. Aracı Değişken Analizlerine İlişkin Bulguların Özeti	77

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. 1. Narsisistik Kişilik Bozukluğunda Bölünmüş Nesne İlişkileri Birimi	14
Şekil 3. 1. Büyüklenmeci ve Kırılgan Narsisizm Değişkenlerine İlişkin Hiyerarşik Regreyon Analizi Adımları	59
Şekil 3. 2. Annenin Algılanan Aşırı Koruyuculuğu ve Büyüklenmeci Narsisizm Arasındaki İlişkide Bölme Savunma Mekanizması, İmmatür Savunma Biçimi ve Olgun Savunma Biçiminin Aracı Rollerini.	66
Şekil 3. 3. Babanın Algılanan Reddediciliği ve Büyüklenmeci Narsisizm Arasındaki İlişkide Bölme Savunma Mekanizması ve İmmatür Savunma Biçiminin Aracı Rollerini	68
Şekil 3. 4. Babanın Algılanan Duygusal Sıcaklığı ve Kırılgan Narsisizm Arasındaki İlişkide Bölme Savunma Mekanizması ve İmmatür Savunma Biçiminin Aracı Rollerini	71
Şekil 3. 5. Annenin Algılanan Reddediciliği ve Kırılgan Narsisizm Arasındaki İlişkide Bölme Savunma Mekanizması ve İmmatür Savunma Biçiminin Aracı Rollerini	73
Şekil 3. 6. Babanın Algılanan Reddediciliği ve Kırılgan Narsisizm Arasındaki İlişkide Bölme Savunma Mekanizması, İmmatür Savunma Biçimi ve Nevrotik Savunma Biçiminin Aracı Rollerini.....	76

BÖLÜM I

GİRİŞ

Narsisizm, psikoloji literatüründe kendine özgü ilişki kurma ve savunma biçimleriyle anılan bir kavramdır (Odağ, 1996). Özellikle psikanalitik gelenekten gelen kuramcıların ödipal dönem öncesine olan ilgisiyle geçtiğimiz yüzyılın başından itibaren sıkça irdelenmeye başlanan kavram, günümüzün popüler terimlerinden biri olmuştur (Doğaner, 1996). Narsisizmin bu popülaritesini, batılı kültürlerde görülen narsisistik eğilimlerdeki artışa (Foster, Campbell ve Twenge, 2003) borçlu olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim Viktoryen dönemin histeriyle ilişkilendirilmesi gibi, narsisizmin de “çağımızın kişiliği” olduğuna dair yaygın bir görüş bulunmaktadır (Philipson, 1985).

Pek çok kuramcı ve araştırmacı, narsisistik kişilik özelliklerine işaret eden öncülleri belirlemek ve erken dönem yaşantılarla yetişkinlikte gözlemlenen narsisistik eğilimlerin ilişkisini saptamak için, bireylerin maruz kaldığı ebeveyn tutumlarına odaklanmıştır. Bu sayede nesne ilişkilerinden şema terapiye kadar pek çok yaklaşımın ışığında, algılanan ebeveyn tutumları ve narsisizm arasındaki ilişkileri tartışan önemli bir literatür ortaya çıkmıştır. Öte yandan narsisistik bireylerin kişiler arası ilişkilerinde, terapi süreçlerinde ve içsel dünyalarında tetiklenen bazı duygulanımlarla baş edebilmek için kullandıkları savunma mekanizmalarının değerlendirilmesine odaklanan araştırmalar (örn., Perry ve Perry, 2004) bu kişilik yapısını anlamak için ciddi katkılar sunmuştur. Bu çalışmada da ilgili literatür ve kuramsal yaklaşım çerçevesinde narsisizmin farklı boyutları, algılanan ebeveyn tutumları ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkilerin incelenmesi ve oluşturulan aracı modellerin sınanması hedeflenmiştir. İlerleyen bölümler, narsisizm kavramının psikoloji literatüründeki yerine ve konuyla ilgili önde gelen kuramsal yaklaşımlara ayrılmıştır. Daha sonra

sırasıyla araştırmanın amacına, önemine, yöntemine ve bulgularına yer verilmiştir. Son olarak bu bulgular ilgili literatür çerçevesinde tartışılmış, klinik doğurgular ile sınırlılıklardan bahsedilmiş ve gelecek çalışmalar için öneriler sunulmuştur.

1.1. Narsisizm

Günümüzün popüler kavramı narsisizm, kişinin kendisine yönelttiği abartılı sevgiyi ve başkalarına karşı duyarsızlığını ifade etmektedir (Doğaner, 1996). Genel olarak sosyal ve klinik psikoloji ile psikiyatri alanları içinde ele alınan kavram, son yıllarda endüstri-örgüt ve gelişim psikolojisi gibi alanların da dikkatini çekmiştir (Campbell ve Miller, 2011). Artan bu ilgi sonucunda narsisizmin akademik anlamda hiç olmadığı kadar popüler hale geldiği ve 2010'dan itibaren senede yaklaşık 350 akademik yayında bu kavramın tartışıldığı bildirilmiştir (Miller, Lynam, Hyatt ve Campbell, 2017). Ancak bu akademik ilginin ötesinde, narsisizm kavramının temelinde 1800'lü yılların sonlarından itibaren gelişen kuramsal bir zenginlik yatmaktadır. O dönemlerden günümüze kadar pek çok önemli kuramcının irdelediği kavram dürtülerle ilişkili bir yapı, gelişimsel bir dönem, bir kişilik örgütlenmesi veya kişilik bozukluğu şeklinde farklı açılardan ele alınmıştır (Odağ, 1996). Çalışmanın takip eden bölümünde narsisizmin bu tarihi ve kuramsal altyapısı ile kavramın çeşitli boyutlarına yer verilmiştir.

1.1.1. Narsisizm Kavramı ve Tarihçesi

Narsisizm teriminin kökenleri, Milattan Sonra 8 yılında dönemin şairi Ovidius'a ait şiirde bahsi geçen Narkissos isimli mitolojik karakterin trajik sonuna dayanmaktadır (Akhtar ve Thomson, 1982). Mitolojiye göre Narkissos, kendine hayranlık duyan birçokları gibi güzel bir peri kızı olan Echo'nun da aşkına karşılık vermez ve onun acı içinde günden güne solup gitmesine sebebiyet verir. Bu durum karşısında tanrıların

öfkesinden kurtulamayan Narkissos, Echo gibi karşılık bulamayacağı bir aşk yüzünden yok olacağı bir sonla cezalandırılır. Ancak Narkissos'un tutku ve hayranlıkla bağlanarak aşık olduğu kişi, su içmek için eğildiği sırada nehrin üzerinde gördüğü kendi yansımasından başkası değildir. Hiçbir şekilde sudaki yansımasında aşkına karşılık bulamayan Narkissos'un yaşamı çaresizce orada son bulur. Böylece kahin Tiresias tarafından kendini tanımadığı müddetçe uzun yaşamakla müjdelenen Narkissos'un sonunu getiren, kendi yansımasıyla karşılaştığı an olmuştur (Bulfinch, 1898).

Bahsi geçen mitolojik öyküden yola çıkan İngiliz seksolog Havelock Ellis (1898), bazı vakalarda gözlemlediği “cinsel duyguların kendiliğe yönlendirilmesi ve sıklıkla kendilik içinde kaybolması” (s. 280) durumunu, Narkissos karakterinin kendine duyduğu aşkla ilişkilendirerek narsisizm teriminin psikoloji literatüründe yer almasını sağlamıştır (Arble, Dean, Tolchinsky ve Huprich, 2008). Ellis'in bu yaklaşımını yorumladığı çalışmasında Paul Näcke (1899), kişinin kendi bedenine cinsel bir objeymiş gibi muamele göstermesi için ilk kez “narsisizm” ifadesini kullanarak terimin bugünkü halini ortaya çıkarmış; Sadger (1908) ise terimi psikanalitik açıdan ele alarak Sigmund Freud'un kavrama ilgi göstermesini sağlayan kişi olmuştur (Levy, Ellison ve Reynoso, 2011).

Freud (1905/1953), homoseksüalite ile ilgili çalışmasına beş yıl sonra eklediği bir dipnotta, narsisizmi ilk defa eşcinsellerdeki bir nesne seçimi olarak ele almıştır. Sonraki yıllarda kavram, psikanalitik kuramlar içinde cinsel bir sapma, bir gerileme yaşantısı, gelişimsel bir aşama, bir nesne ilişkileri modeli ve kendilik değeri gibi çeşitli fenomenleri açıklamak için kullanılmıştır (Anlı, 2010).

Freud'un konuyla ilgili çalışmalarına yeni başladığı dönemde psikanalist Otto Rank (1911), narsisizmin cinsellikle sınırlı anlamına kibir ve kendine hayranlık gibi duyguları eklemiş ve narsisizmin savunmacı bir yönünün olabileceğine dikkat çekmiştir. Ernest Jones ise (1913), narsisistik bireylerin kişilik yapılarını *tanrı*

karmaşası şeklinde tanımlamış ve bu bireyleri “soğuk, ulaşılmaz ve gizemli olmayı arzulayan, kendilerini ve düşüncelerini bir gizem bulutuyla saran, ortak bir çalışmaya katılmayan ve genellikle asosyal; güce ve özellikle zenginliğe sahip olma fantezileri olan, kendilerini bilge olarak gören” (s. 262) kişiler olarak tanımlamıştır.

Sonraki yıllarda Wälder (1925), narsisistik kişilikle ilgili ilk vaka öyküsünü yayımlamış (Levy ve ark., 2011) ve kavramın bugünkü anlamıyla örtüşen bir tablo çizmiştir: Kendini insanlığın geri kalanından farklı gören, büyülenmeci tutumları olan, düşük empati yeteneğine sahip, cinsel konularda bencil ve diğerlerinden bağımsız. Reich (1933/1949) ise fallik-narsisistik olarak tanımladığı karakter tipinin özgüveni yüksek, kibirli ve bir ego tehdidi karşısında agresyon gösteren yönlerine dikkat çekmiştir.

Karen Horney (1939) narsisizm kavramını ele alırken bireyin gerçek anlamda ortaya koyduğu özelliklerine değer atfetmesini narsisistik bir durum olarak değerlendirmemiş, narsisizmi gerçek bir temeli olmadan bireyin kendine duyduğu aşırı sevgi ve hayranlık olarak ele almıştır. Horney bu bireylerin, diğer insanların hayranlık ve desteğine ihtiyaç duyduğunu ancak gerçek bir sevgi kapasitelerinin olmadığını ileri sürmüştür. Ona göre narsisizm, kendiliğe yöneltilen gerçek anlamda bir sevgi değil, kendiliğe bir çeşit yabancılaşmadır.

1960’lı yıllara gelindiğinde Reich (1960), narsisizm kavramını önceki tanımlarına benzer şekilde libidosunu benliğine yönelten kişiler için kullanmış ve bu bireylerde gözlemlenen öz saygıyı düzenlemedeki güçlüklerle dikkat çekmiştir. Reich aynı zamanda, narsisizmin patolojik boyutlarında kendine odaklanma ve hipokondriyak anksiyetenin iki temel belirti olduğunu ileri sürmüştür.

Özetle kökenlerini mitolojiden alan narsisizm kavramı, başlangıçta cinsellikle sınırlı bir bağlamda ele alınmış, sonraki yıllarda ise başta psikanalitik kuramcılar olmak üzere birçok kuramcı tarafından tartışılan bir kavram haline gelmiştir. Narsisizmin

kavramsallaştırılmasına ve gelişimsel temellerinin incelenmesine duyulan ilgi 1970’li yıllara yaklaşıldığında ise Kernberg (1967, 1970, 1975) ve Kohut (1971, 1977) ile yoğun bir şekilde devam etmiştir. Ancak narsisizmin ruhsal bir bozukluk olarak ele alınması, Amerikan Psikiyatri Birliği’nin (American Psychiatric Association; APA, 1980) Narsisistik Kişilik Bozukluğu tanı kriterlerine Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayısal El Kitabı-III’te (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-III; DSM) ilk defa yer verdiği 1980 yılını bulmuştur. Bu tanı kriterlerine göre narsisizmin patolojik boyutu büyüklenmecilik, beğeniye olan ihtiyaç ve empati yoksunluğu ile karakterize edilmiştir. Bu gelişmeden sonra narsisizm ve narsisistik kişilik bozukluğunun tedavisine ilişkin araştırmaların sayısında büyük bir artış yaşanmış (Konrath, 2008) ve kavram şema terapi (Young, Klosko ve Weishaar, 2003) gibi daha güncel yaklaşımların da ele aldığı bir konu haline gelmiştir.

1.1.2. Narsisizm Kavramına İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar

1.1.2.1. Freud’un Psikanalitik Kuramında Narsisizm

Sigmund Freud, narsisizmi pek çok farklı psikolojik süreci açıklamak için kullanmıştır. Örneğin Totem ve Tabu isimli eserde, insanlığın evrendeki yerini henüz kavrayamadığı ve tümgüçlü (omnipotent) düşünce tarzının egemen olduğu animistik dönem, Freud (1913/1955) tarafından narsisizmle ilişkilendirilmiştir. Bununla birlikte Freud (1914/1957), narsisizmi bir sevgi nesnesi seçme biçimi olarak ele almıştır. Ona göre bireyin sevgi nesnesi seçmesi, ya narsisistik ya da anaklitik (bağlanmaya dayalı) şekilde gerçekleşmektedir. Narsisistik nesne seçimine göre birey kendisinin olduğu şeyi, kendisinin bir zamanlar olduğu şeyi, kendisinin olmak istediği şeyi veya bir zamanlar kendisinin bir parçası olmuş şeyi sevebilme yetisine sahiptir. Freud (1931/1961) narsisizmi bir karakter tipi olarak da ele almış ve narsisistik karakterin agresif, bağımsız

ve etkileyici özelliklerine vurgu yapmıştır. Öte yandan Freud diğer çalışmalarında narsisizm kavramını ego ideali, özsaygı, yas tutma sürecindeki bir özdeşleşme yaşantısı, benlik değeri veya şizofrenidekine benzer şekilde ilginin dış dünyadan çekilmesi gibi farklı fenomenlerle ilişkili olarak kullanmıştır (Kızıltan, 2011).

Freud'un narsisizme ilişkin ortak bir sonuca ulaşılabilen bir kavramsallaştırma yapmakta güçlükler yaşadığı dikkat çekmektedir (Odağ, 1996). Bununla birlikte Schreber vakasını incelediği çalışmada (Freud, 1911/1958) ve *Narsisizm Üzerine: Bir Giriş* (Freud, 1914/1957) adlı eserinde libido kavramı üzerinden konuyu ele alış şekli, psikanalitik kuramlar içinde narsisizmin temel tanımı haline gelmiştir (Eğrilmez, 1996). Libido, hem sevgiyle hem de cinsellikle ilgili bir anlam taşıyan ruhsal bir enerji olarak tanımlanmakta ve bedenden benliğe, oradan da nesnelere yöneltildiği bir gelişim sürecini takip etmektedir (Odağ, 1996). Henüz bir sevgi nesnesinin olmadığı dönemde, bebeğin kendi bedenini bir sevgi nesnesi ve doyum sağlama aracı olarak kullandığı ilk libidinal aşama ise oto-erotizm olarak ifade edilmektedir (Volkan, 1997). Freud (1914/1957), oto-erotizmden sonraki dönemde bireyin başka birisine sevgisini yöneltmeden önce, kendi bedenini bir sevgi nesnesi olarak seçtiğini ve libidosunu tamamen benliğine yönelttiğini ileri sürerek bu durumu *birincil narsisizm* olarak tanımlamıştır. Sonraki süreçte birey artık libidinal yatırımını dış dünyaya aktarmaya başlar ve bir nesne sevgisi geliştirir (Volkan, 1997). Libidonun dış dünyadan geri çekilerek tekrar benliğe yönlendirilmesi ise *ikincil narsisizm* olarak adlandırılır (Freud, 1914/1957).

Özetle, Freud (1914/1957) narsisizmi temel olarak benliğin libidinal yatırıma uğraması olarak ele almıştır. Daha açık bir ifadeyle narsisizm, gelişimin en erken evresinde bir başkasıyla bağlanma oluşuncaya kadarki dönemde, bebeğin kendi bedenini doyum sağlama aracı ve sevgi nesnesi olarak kullanması; yani sadece kendisini sevmesidir (Eğrilmez, 1996; Kızıltan, 2011).

1.1.2.2. Kohut'un Kendilik Psikolojisi Yaklaşımında Narsisizm

Kendilik kavramı bireyin diğer nesnelere fiziksel ve zihinsel olarak ayrı oluşunu ve buna ilişkin içsel temsilleri barındıran ruhsal yapıyı ifade etmektedir (Çevik ve Ceyhan, 1996; Volkan, 1997). Heinz Kohut'un (1971, 1972, 1977) narsisizm hakkındaki görüşleri onun kuramında çok önemli bir yer tutan kendiliğin gelişimiyle yakından ilişkilidir. Onun yaklaşımında kendilik, psikanalitik kuramın yapısal modeli içerisindeki mekanik anlamından sıyrılıp daha canlı, değişken ve yaşantısal bir yön kazanmıştır (Tangör ve Dilsiz, 1996).

Kohut (1971), birbirinden ayrı ancak eş zamanlı gelişen bir nesne libidosu ve narsisistik libidonun kendiliğin gelişimine yön verdiğini öne sürmüştür. Bu gelişim sürecinde patolojik narsisizmi, yaşamın ilk yıllarında kendiliğin bir parçası ve uzantısı olarak algılanan ve ihtiyaç duyulan bir ötekini (anne, baba vs.) ifade eden (Kohut ve Wolf, 1978) *kendilik nesnesi* ile kurulan ilişkide, çocuğun ihtiyaçlarının doğru şekilde karşılanmamasıyla oluşan gelişimsel bir duraklama olarak ele almıştır (Kohut 1971, 1977).

Kohut (1971) kendiliğin gelişimini iki hat üzerinde değerlendirmiştir. Bunlardan ilkinin *büyüklenmeci kendilik*, ikincisini ise *idealize edilmiş ebeveyn imagosu* şeklinde ifade etmiştir. Büyüklenmeci kendilik hattında çocuk kendiliğinde algıladığı büyüklenmeciliği ve buna yönelik teşhirciliği ve fantezileri deneyimler (Kohut, 1971). Kendilik nesnesinin bu çocuksu büyüklenmeciliğe benzer şekilde ilgi ve coşkuyla eşlik etmesi (aynalama) ve kimi zaman da travmatik olmayan düzeyde hayal kırıklığı yaşatması sağlıklı bir kendilik gelişiminin temelini oluşturur. Böyle bir durumda çocuk, kaba teşhircilik ve temelsiz bir büyüklenmecilik yerine; kendi sınırlılıklarını kabul etmeyi öğrenme ve gerçekçi bir kendilik değerine sahip olma yolunda gelişim gösterir. Yani narsisistik libido kendiliğin daha olgun ve gerçeğe uygun yapılarını güdüler (Tura, 1996). Ancak bu dönemdeki büyüklenmeci kendiliğe yönelik travmatik deneyimler

sonucunda narsisistik libido bastırılır ve kendilik içinde ayrı tutulur (Kohut, 1971). Yani travmatik deneyimler kendiliğin gerçeklik içinde olgunlaşmasını duraksatarak narsisistik arzuların, ihtiyaçların veya fantezilerin yoğun biçimde varlıklarını sürdürmesine yol açarlar (Tura, 1996). Böyle bir durum yetişkinlik döneminde abartılmış kendilik değeri ve aşağılık duyguları arasında bir salınım ile kendini gösterir (Kohut, 1966). Dolayısıyla Kohut (1971) narsisistik kişilik bozukluğuna sahip kişilerin, kendilik içindeki bu olgunlaşmamış kümelenmelere takılıp kaldıklarını ve yetişkinlikte kişiliğin geri kalanıyla bütünleşmemiş bu yapılara gerilediklerini ileri sürmüştür.

Kohut'a (1971) göre idealize edilmiş ebeveyn imagosu hattında çocuk, "Sen mükemmelsin ama ben de senin bir parçanım" (s. 27) şeklindeki bir mekanizmayla hayranlık duyduğu ve idealize ettiği ebeveyninin bir uzantısı olarak kendilik gelişimini devam ettirir. Bu dönemdeki uygun gelişim koşulları sonucunda idealleştirilmiş üst benlik olarak içselleştirilen ebeveyn temsili, içsel bir yol gösterici olarak ruhsal yapının önemli bir parçasını oluşturur. Ayrıca çocuk, kendini güvenilir ve güçlü bir şeyin parçası olarak algılayarak öz saygısını düzenlemeyi öğrenir (Tura, 1996). Ancak bu dönemdeki ağır narsisistik örselenme yaşantıları çocuğun içsel gerilimini ve öz saygısını düzenleyici yapılarının gelişimini engeller (Kohut, 1971). Böylece çocuk narsisistik yatırım yaptığı nesnelere takılıp kalır ve karşılanmamış ihtiyaçlarını yerine getirecek fonksiyonlara sahip bir nesne açlığı yetişkinlikte de kendini gösterir (Kohut, 1978).

Özetle Kohut (1971) ruhsal ve bedensel deneyimlerin örgütlendiği bir üst yapı olarak gördüğü kendiliğin gelişiminde ortaya çıkan aksaklıkları narsisizmin temeli olarak ele almıştır. Onun yaklaşımda patolojik narsisizm, kendiliğin gelişiminde çocuğun büyüklenme ve idealize etmeye yönelik ihtiyaçları karşısında ebeveynin örseleyici tutumlarının bir ürünü olarak değerlendirilmiştir (Glassman, 1988). Bahsedilen bu örseleyici deneyimler ebeveynin kaybı, ebeveynin çocuğun

büyüklenmeciliğinde yoğun kırılmalar yaşatması veya çocuğun idealizasyonunu engellemesi gibi örnekleri kapsamaktadır (Tura, 1996).

1.1.2.3. Kernberg'in Nesne İlişkileri Yaklaşımında Narsisizm

Kernberg (1967), kişilik organizasyonları patolojilerini sınıflandırırken bireylerin kullandıkları savunma mekanizmalarının ikelliği, gerçekliği değerlendirebilme yetisi ve kendilik ile nesne tasarımlarının bütünlüğü gibi faktörleri ele almış ve psikotik, sınır durum ve nevrotik kişilik organizasyonu şeklinde üçlü bir sınıflama önermiştir. Ona göre patolojik narsisizm, gerçekliği değerlendirme yetisinin kaybolmamış olması ve kullanılan savunma mekanizmalarının ikelliği açısından sınır durum kişilik organizasyonu içinde yer almaktadır. Ancak Kernberg (1975), narsisistik bireylerde sınır durum kişilik organizasyonuna sahip bireylerden farklı olarak, patolojik de olsa kısmen bütünleşmiş bir kendilik yapısı olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca Kernberg (2004), narsisistik kişilik bozukluğunun merkezinde patolojik kendilik sevgisi, patolojik nesne sevgisi ve patolojik üst benlik yapılarının olduğunu ileri sürerek narsisizmin gelişimsel bir duraklama olarak ele alınması görüşüne (Kohut, 1971) karşı çıkmıştır.

Kernberg (1975), narsisistik bireylerin duygusal açıdan doyurulmadıkları, soğuk tutumlara ve örtük şekilde saldırganlığa maruz kaldıkları bir ailede büyüduklarını öne sürmüştür. Ona göre birey, bu durumun beraberinde getirdiği engellenmeler karşısında ortaya çıkan öfke ve hayal kırıklıkları ile baş edebilmek için şu üç temel yapıyı patolojik bir şekilde bütünleştirmektedir: Gerçek kendiliğin aile tarafından pekiştirilen özel yönleri; tümgüçlülük ve mükemmelliğe ilişkin imgeleri barındıran ideal kendilik ve daima seven ve kabul gösteren ebeveyn temsillerini içeren ideal nesne. Yani narsistik kişilik organizasyonuna sahip bireylerde, normal gelişimsel sürece uygun şekilde olumlu ve olumsuz kendilik ve nesne temsillerinin bütünleşmesi yerine, kendiliğe ve

nesneye ilişkin olumlu temsillerin patolojik biçimde birleşmesi söz konusu olmaktadır. Böylece son derece gerçek dışı ve idealize edilmiş bir büyüklenmeci kişilik yapısı oluşmaktadır (Kernberg, 2004).

Kernberg (1975) narsisistik bireylerin kişiler arası ilişkilerine ve kişilik yapılarına ilişkin ayrıntılı bir tablo ortaya koymuştur. Ona göre kendilerini diğer insanlardan üstün gören bu bireyler, bir yandan da aşırı şekilde diğer insanların övgü, hayranlık ve sevgisine ihtiyaç duyarlar. Başkalarını sömürme ve kullanma konusunda suçluluk hissetmezler. Sağ bir duygusal yaşantıya sahiptirler, gerçek bir ilgi, sevgi ve empati gösteremezler. İçten şekilde üzülme, yas tutma ve depresif duygulanımlar deneyimleyemezler. Kendilerinde olmayan şeylere sahip olan kişilere karşı yoğun haset duyguları beslerler. Başkalarından gördükleri övgü, kabul ve hayranlık ölçüsünde hayattan zevk alabilirler. Kendiliklerinin kabul edilemeyen yanlarını diğer insanlara yansıtarak onları değersizleştirirler. Klinik özellikleri genel anlamda boşluk duyguları, büyüklenmeci fanteziler, övgü ve hayranlığa bağımlılık, derinlerdeki aşağılık duyguları ve kendilerinden hoşnut olmama ile karakterizedir. Bununla birlikte Kernberg (2004), narsisistik kişilik bozukluğunun işlevsellik açısından çeşitli düzeylerde olabileceğini de ileri sürmüştür. Yüksek seviyede işlevsel olan narsisistik bireyler, sosyal hayata daha uyumlu bir görüntü çizmekte ve genel anlamda boşluk ve sıkılma hislerinden yakınmaktadırlar. Ayrıca başkalarına duygusal yatırım yapma konusunda belli bir kapasiteye sahiptirler. En düşük seviyede işlevsellikte ise narsisistik bireyler dürtü kontrolü, paranoya, düşük anksiyete toleransı gibi daha ağır belirtiler gösterirler. Ayrıca bireylerin işlevsellik konusundaki bu ayrımı bölme savunmasının ne ölçüde kullanıldığına da bağlıdır: Bölme savunması ağırlıklı olarak kullanılıyorsa sınır kişilik organizasyonuna yaklaşacak şekilde daha ağır bir kişilik patolojisi göze çarpmaktadır (Volkan, 1997).

1.1.2.4. Masterson Yaklaşımında Narsisizm

James F. Masterson'un (1981, 1993, 2000), narsisistik patolojiye ilişkin yaklaşımında savunma mekanizmaları, kendilik gelişimi, nesne ilişkileri ve Mahler, Pine ve Bergman (1975) tarafından ortaya konulan ayrılma-bireyleşme sürecindeki gelişim basamakları önemli bir yer tutmaktadır. Masterson (2000), diğer kişilik bozukluklarında olduğu gibi, narsisistik kişilik bozukluğunu da temel olarak *kendilik üçlüsü bozuklukları* ile açıklamaktadır. Kendilik üçlüsü bozukluklarına göre bireyin kendi arzu, hedef ve özerkliğini gerçeğe uygun biçimde ortaya koymasını ifade eden *kendilik aktivasyonu* (Masterson, 1988); depresyon, panik, çaresizlik, öfke, utanç ve boşluk hislerine işaret eden *terk depresyonuna* neden olur, terk depresyonu duyguları ise savunmaya yol açar (Masterson, 2000).

Ayrılma-bireyleşme, bebeğin birinci sevgi nesnesi olan anneden bağımsız şekilde kendi varlığının dış dünyadan ayrı ve aynı zamanda onunla ilişkili olduğunu idrak etme süreci olarak ifade edilmektedir (Mahler ve ark., 1975). Bu yaklaşıma göre yeni doğan bir bebek tamamen içsel uyarımlarla dolu karanlık bir dünyada yaşamakta ve zihninde ayırılmış bir nesne (anne) temsili yer almamaktadır. Gelişim ilerledikçe bebek kendisine bakım veren bir annenin farkına varmakta ve onunla kendisini kaynaşmış bir zihinsel birliğin parçaları olarak görmektedir. Ancak takip eden dönemdeki ayrılma bireyleşme sürecinin sağlıklı olarak atlatılması sonucunda bakım veren kişiden farklılaşmış, özerk ve kararlı bir kendilik temsili oluşabilmektedir (Mahler ve ark., 1975). Masterson (1981, 2000) narsisistik bireylerde, bahsedilen ayrılma-bireyleşme sürecinin bir alt evresi olan *alıştırma evresi* (yaklaşık olarak 10. ve 17. aylar arası) civarında gelişimsel bir duraklama yaşandığından söz etmiştir.

Mahler ve arkadaşları (1975), yürümeye yeni başladığı alıştırma evresinde bebeğin hem kendi bedeniyle ortaya koyduklarından hem de artık daha bağımsız şekilde keşfetmeye başladığı çevreden yoğun şekilde haz duyduğunu belirtmişlerdir. Bu

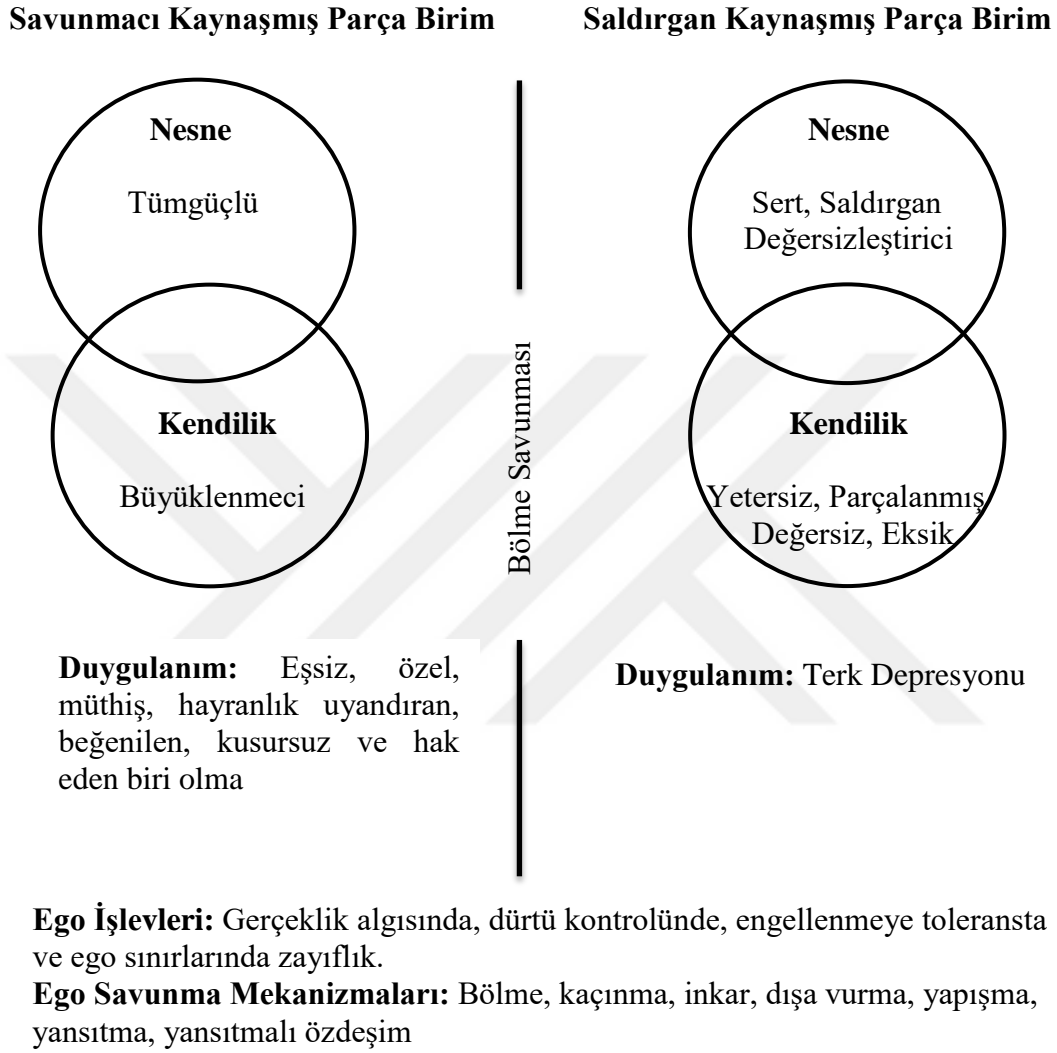
dönemde bebek, kendi büyüklük ve tümgüçlülüğüne aşıkmiş gibi davranmakta ve geliştirdiği becerileri sayesinde büyük bir coşku sergilemektedir. Pek çok engel ve başarısızlık karşısında kayıtsızlık gösteren bebek, kendi özerkliğini geliştirmek adına önemli girişimlerde bulunmaktadır (Mahler ve ark., 1975). Masterson'a (1981) göre narsisistik bireylerde normal gelişim sürecinde döneme özgü olarak kendini gösteren bu büyükenmeci ve tümgüçlü kendilik, gerçeklik ile uyumlu hale gelememiştir. Ayrıca bebek, kendilik ile nesne tasarımlarının ayrıştığı özerk bir yapı geliştirememiştir. Bu durum narsisistik bireylerin diğer insanları kendiliklerinin bir uzantısı gibi algılamasında ve onların duygu, düşünce ve ihtiyaçlarını tanıma, anlama ve kabul etme konusundaki problemlerle kendini göstermektedir.

Masterson (1993), narsisistik bireylerde gözlemlendiği gelişimsel duraklamanın sebebi olarak iki olasılık üzerinde durmuştur. Bunlardan ilki narsisistik bireylerin annelerinin, çocuklarını kendi narsisistik ihtiyaçlarının birer nesnesi olarak kullanmasıyla ilişkilidir. Bu anneler, çocuklarının özerkleşme ve duygusal destek ihtiyacını uygun şekilde karşılayamamakta ve çocuğun gelişmekte olan gerçek kendiliğini kendi idealize edilmiş standartlarının gölgesinde bırakmaktadırlar. Çocuğun özerkleşme ve gerçek kendiliğini ortaya koyma çabaları karşısında sevgi, ilgi veya desteği geri çekerek çocukta terk depresyonu duygularının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Böyle bir durumda terk depresyonu duygularından kurtulmak isteyen çocuk, artık gerçekliği için değil annesi için mükemmel olma çabası içine girmektedir. Böylece annenin idealize ettiği özelliklerle özdeşleşerek büyükenmeci kendiliğini korumaya devam etmektedir. Masterson (1993) ikinci olarak ise çocuğun narsisistik bir baba ile özdeşim kurarak koruduğu büyükenmeci kendiliğe dikkat çekmiştir. Her iki durumda da ayrılma bireyleşme döneminin kazanımları elde edilememiş, özerk ve gerçek bir kendilik yerine sahte ve şişirilmiş bir kendilik ortaya çıkarak narsisistik kişiliğin temeli oluşmuştur.

Masterson (2000), narsisistik bireylerde ayrılmış bir kendiliğin gelişmemiş olması sonucunda, kendilik ve nesne temsillerinin birbirleriyle bir ölçüde kaynaşmış olarak yer aldığı intrapsişik yapının yetişkinlikte de sürdüğüne dikkat çekmiştir (Bkz. Şekil 1.1). Ona göre bu yapı içerisinde bölme savunmasıyla birbirinden ayrı tutulan iki temel birim ve bu birimlere ilişkin duygulanımlar bulunmaktadır. Bölme savunmasının bir tarafında kendiliğin mükemmel, nesnenin ise tümgüçlü olarak algılandığı savunmacı bir birim; diğer tarafında nesnenin sert, saldırgan ve değersizleştirici, kendiliğin ise yetersiz, parçalanmış ve değersiz olarak algılandığı agresif birim yer almaktadır. Narsisistik birey, gerçek kendiliğini ortaya koyduğunda veya nesne tarafından kendi mükemmeliyetine yeterli şekilde ayna tutulmadığında agresif birime ait terk depresyonu duyguları aktive olmaktadır. Bu durumda kişi narsisistik dengesini tekrar sağlayarak savunmacı birimdeki eşsiz ve mükemmel olma duygularına geri dönebilmek için yansıtma, değersizleştirme, yansıtmalı özdeşim gibi immatür savunma mekanizmalarını kullanmaktadır.

Özetle Masterson'un (1981, 1993, 2000) narsisistik kişilik bozukluğu anlayışı, bu bireylerin gelişimsel duraklaması sonucu ortaya çıkan sahte kendiliklerinin klinik tablosu üzerinde şekillenmiştir. Ona göre bu bireyler kendilik tasarımlarının nesne tasarımlarından ayırarak özerk ve gerçek bir kendilik geliştirebilecekleri normal bir gelişim süreci yaşamamışlardır. Ayrıca alıştırma evresine özgü olarak gösterdikleri büyükenmecilikleri gerçeklikle uyumlu hale getirilememiş ve gerçek kendilikleri ebeveynlerin narsisistik ihtiyaçlarının gölgesinde kalmıştır. Bu sebeple yetişkinlik hayatında da kendilik algısının sürekliliği, spontane ve canlı duygulanım, yaratıcılık, kararlılık ve kendilik aktivasyonu gibi temel kendilik kapasitelerini kullanma konusunda problem yaşamaktadırlar. Bunun yerine çocuksu büyükenmeciliğe, fanteziye ve savunmaya dayalı bir biçimde terk depresyonu duygularından kurtulmak için çaba göstermektedirler (Masterson, 1985). Böylece kendisinde ve ötekinde

mükemmellik arayan, çift-değerliliğe tahammül edemeyen, tümgüçlülük ve yetersizlik hislerini çelişik halde bir arada barındıran ve diğer insanlardan kaçma veya onları denetleme arzularını taşıyan bir tablo çizmektedirler (Doğaner, 1996).

Şekil 1. 1. Narsisistik Kişilik Bozukluğunda Bölünmüş Nesne İlişkileri Birimi

(Masterson, 2000'den uyarlanmıştır)

1.1.2.5. Şema Terapi Yaklaşımında Narsisizm

Şema kavramı, bireylerin yaşadıkları deneyimlere ve gerçekliğe ilişkin algılarını ve bunlara gösterecekleri tepkileri yönlendiren zihinsel yapıları ifade etmektedir (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2011). Şema terapi ise çocuğun bağlanma, özerklik,

gerçekçi sınırlar gibi temel ihtiyaçlarının uygun şekilde karşılanmamasıyla ortaya çıkan uyumsuz şemaları değerlendiren ve bunlar üzerinde bilişsel-davranışçılık, gestalt, bağlanma, nesne ilişkileri gibi yaklaşımları bütünleştirerek çalışan bir terapi modelidir (Young ve ark., 2003). Bu yaklaşıma göre çocuğun temel ihtiyaçlarının yeterli düzeyde karşılanamaması ya da aşırı şekilde karşılanması, travmatik deneyimler ve olumsuz ebeveyn davranışlarının içselleştirilmesi erken dönem uyumsuz şemaların gelişimine yol açmaktadır (Rafaeli ve ark., 2011). Erken dönem uyumsuz şemalar çocukluk ve ergenlik dönemi boyunca gelişen; anıların, duyguların, bedensel duyuların ve bilişlerin oluşturduğu; bireyin kendisiyle ve diğer insanlarla ilişkisindeki temaları ve örüntüleri ifade etmektedir. Bu şemalar yetişkinlikte bireylerin kullandığı uyumsuz baş etme biçimleri sebebiyle varlıklarını sürdürmeye devam etmekte ve başta kişilik bozuklukları olmak üzere birçok ruhsal patolojinin temelini oluşturmaktadırlar (Young ve ark., 2003).

Young ve ark. (2003), narsisistik kişilik bozukluğuna sahip bireylerin yalnız ve izole bir çocukluk geçirdiklerini, yeterli ve gerçekçi sınırların olmadığı ve sadece belli standartları karşıladıklarında kabul gördükleri bir ortamda büyüdüklerini ileri sürmüştür. Behary (2013), bu bireylerde çocuklukta karşılanmamış bu ihtiyaçlar doğrultusunda gözlemlenen en baskın uyumsuz şemaların duygusal yoksunluk, kusurluluk/utanç ve hak görme olduğunu belirtmiştir. Duygusal yoksunluk şeması ilgi, empati, korunma gibi temel duygusal ihtiyaçların başkaları tarafından karşılanmayacağına dair beklentiyi; hak görme şeması başkalarından üstün ve özel ayrıcalıklara sahip olma inancını; kusurluluk/utanç şeması ise kötü, değersiz ve eksik olma hissini ve yakın ilişkilerde bunların fark edileceğine dair korkuyu ifade etmektedir (Genderen, Rijkeboer ve Arntz, 2012). Bu üç şemanın dışında narsisistik kişilik bozukluğuna sahip bireylerde güvensizlik/suistimal edilme, sosyal izolasyon-

yabancılaşma, yetersiz özdenetim, yüksek standartlar şemaları da gözlemlenmesi mümkündür (Behary ve Dieckmann, 2011).

Narsisistik kişilik bozukluğunda şemalar ile en yaygın şekilde baş etme biçiminin aşırı telafi olduğu ileri sürülmüştür (Rafaeli ve ark., 2011). Aşırı telafi mekanizması, kusurluluk şemasına sahip birinin mükemmel olmak için uğraşması örneğinde olduğu gibi, uyumsuz şemanın yarattığı sıkıntıdan kurtulmak için şemanın tam aksi şeklinde davranmayı ifade etmektedir (Young ve ark., 2003). Narsisistik kişilik bozukluğuna sahip bireylerde aşırı telafi mekanizması derindeki örseleyici hislerin ortaya çıkmaması adına koruyucu bir işlev görmektedir (Behary ve Dieckman, 2011). Bu bireyler altta yatan erken dönem uyumsuz şemaların yarattığı boşluk, aşağılık ve yalnızlık duygularını; hak görme şeması, özel biri olma hissi ve diğer büyülenmeci tutumlar ile telafi etmektedirler (Young ve ark., 2003).

1.1.3. Narsisizm Kavramının Boyutları

Narsisistik kişiliğe sahip bazı bireylerin kibirlilik, dominantlık, büyülenmecilik gibi tipik narsisistik özellikler sergilerken; bazılarının utangaçlık, alçak gönüllülük gibi özelliklerle gizlenmiş örtük bir narsisistik yapıya sahip olduğu gözlemlenmiştir (Ronningstam, 2009). Narsisizm, bu karmaşık yapısı sebebiyle birçok kuramcı tarafından farklı şekillerde sınıflandırılmış ve çok boyutlu bir yapı olarak değerlendirilmiştir (Pincus ve Lukowitsky, 2010). Örneğin Akhtar ve Thomson (1982) narsisizmi açık (overt) ve gizli (covert); Gabbard (1989) kayıtsız (oblivious) ve tedirgin (hypervigilant); Bursten (1973) manipülatif (manipulative), fallik (phallic), paranoid ve arzulayan (craving); Masterson (2000) teşhirci (exhibitionistic), gizli (closet) ve değersizleştirici (devaluer) olmak üzere çeşitli boyutlarda ele almıştır.

Cain, Pincus ve Ansell (2008), yukarıda bahsedilenlere ek olarak narsisizmin kuramcılar tarafından tanımlanan pek çok boyutunu ele almış ve bu boyutların genel

anlamda *büyüklenmeci* (grandiose) ve *kırılgan* (vulnerable) olmak üzere iki temayı yansıttığını belirlemiştir. Böylesine bir ayırım çeşitli araştırmalarla da desteklenmiş (Dickinson ve Pincus, 2003; Wink, 1991) ve narsisizm literatüründe yaygın şekilde kabul görmüştür (Pincus, Cain ve Wright, 2014). Bununla birlikte bu iki narsisizm alt boyutunun birbirini tamamen dışlamadığı ve birçok narsisistik bireyin her iki tipe ait özellikleri bir arada sergileyebileceği düşünülmektedir (Kızıltan, 2006).

1.1.3.1. Büyüklenmeci Narsisizm

Büyüklenmeci narsisizm açık, kayıtsız, teşhirci, fallik şeklinde de kavramsallaştırılan narsisizm boyutuna işaret etmektedir (Levy, 2012). Bu boyut temelde sömürücülük, düşük empati yeteneği, kıskançlık, agresyon ve gösterişçilik ile karakterizedir (Pincus ve Lukowitsky, 2010).

Büyüklenmeci narsisistik özelliklere sahip bireylerin olumlu kendilik algılarını sürdürmek için yoğun bir istek duydukları ve başkalarının hayranlığını elde etme ihtiyacı hissettikleri belirtilmektedir (Rohmann, Neumann, Herger ve Bierhoff, 2012). Bununla birlikte benliklerini yüceltme, zayıflıklarını inkar etme ve diğer insanları değersizleştirme yoluyla kendilik saygılarını düzenleme eğiliminde olduklarına dikkat çekilmiştir (Dickinson ve Pincus, 2003). Gabbard'a (1989) göre böyle bir kişilik yapısına sahip bireyler, diğerleri üzerinde nasıl bir etki bıraktıkları konusunda düşük farkındalığa sahiptirler ve başkalarının ihtiyaçlarına karşı duyarsızdırlar. Bu bireyler aynı zamanda kişiler arası ilişkilerinde kaba ve kibirli tavırlar sergilemeye yatkındırlar (Ronningstam, 2005). Ayrıca şişirilmiş bir kendilik değeri ile güce, başarıya, güzelliğe yönelik yoğun fantezilere sahip olmakla birlikte gerçekçi olmayan bir incinmezlik sergilerler (Akhtar ve Thomsson, 1982).

Masterson (1993), narsisistik kişilik bozukluğunun boyutlarını belirlerken, bireyin intrapsişik yapısındaki tümgüçlü nesneden veya büyüklenmeci kendilikten

hangisine yatırım yaptığını temel almıştır. Ona göre terk depresyonu duygusundan kurtulmak için maksimum yatırım büyüklenmeci kendiliğe yapılmışsa, kişi büyüklenmeci narsisistik özellikler gösterecektir. Yani büyüklenmeci kendiliğini harekete geçirerek mükemmelliğini teşhir edecek, başkalarından da hayranlık ve beğeni bekleyecektir. Masterson'a (1993) göre bu bireylerde davranışı güdüleyen şey narsisistik arzulara ulaşmaktır. Ayrıca bu bireyler, normal koşullarda daha az depresif duygulanım sergilerler. Çünkü büyüklenmeci kendiliği koruyan savunma mekanizmaları her an harekete geçmeye hazırdır ve mükemmeliyetlerinin aynalanmadığı durumlarda, uyarandan kaçınma veya uyarımı değersizleştirme yoluyla depresif duygulanımdan kurtulma eğilimindedirler.

Büyüklenmeci narsisizm ile ilgili klinik olmayan örneklemeler üzerinde yapılan çalışmalarda bu boyutun yüksek özsaygı (Rhodewalt ve Morf, 1995; Rohmann ve ark., 2012), agresyon (Lobbestael, Baumeister, Fiebig ve Eckel, 2014), yüksek yaşam doyumu (Rose, 2002), düşük kişiler arası stres (Dickinson ve Pincus, 2003) ve rekabetçilik (Miller ve Maples, 2011) ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte narsisizmin bu boyutu ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkiye öz saygının aracılık ettiği gözlemlenmiştir (Sedikides, Rudich, Gregg, Kumashiro ve Rusbult, 2004). Ayrıca öz saygının doğrudan/açık (explicit) şekilde ölçümlerinden yüksek, örtük (implicit) şekilde ölçümlerinden düşük puan alan bireylerin en yüksek düzeyde büyüklenmeci narsisizm puanı elde ettikleri rapor edilmiştir (Jordan, Spencer, Zanna, Hoshino-Browne ve Correll, 2003). Büyüklenmeci narsisizmin beş faktör kişilik özellikleri açısından incelendiği çalışmalarda ise bu boyutun dışadönüklük ile pozitif yönde (Hendin ve Cheek, 1997; Miller ve ark., 2011); uyumluluk ve nörotisizm ile negatif yönde (Miller ve ark., 2011) ilişkili olduğu görülmüştür.

1.1.3.2. Kırılğan Narsisizm

Kırılğan narsisizm literatürde gizli, tedirgin, utangaç şeklinde de ifade edilen narsisizmin bir diğerk alt boyutudur (Levy, 2012). Bu boyut genelde büyüklenmeci narsisistik özelliklerin zıttı olarak kabul edilen kişilik örüntülerini kapsamaktadır (Eldoğank, 2016).

Kırılğan narsisistik özelliklere sahip bireylerin diğerklerinin tepkilerine karşı aşırı hassasiyet gösterdikleri, ilgi merkezi olmaktan çekindikleri ve utangaç oldukları ileri sürülmüştür (Gabbard, 1989). Bununla birlikte alçak gönüllü ve utangaç görüntülerinin altında açıkça gösterilmeyen büyüklenmeci fantezilere sahip oldukları belirtilmiştir (Akhtar, 2000). Bu bireyler, öz saygılarını düzenlemek için başkalarının onayına ihtiyaç duyma ve tehdit edici sosyal ilişkilerden kaçınma eğilimindedirler (Dickinson ve Pincus, 2003; Gabbard, 1989). Ayrıca başkalarını aşırı idealize etme (Akhtar ve Thomson, 1982); büyüklenmeci arzular için utanç duyma (Gabbard, 1989); kendiliğe yönelik aşırı eleştirel tutum (Cooper ve Ronningstam, 1992) ve disforik duygulanım ile karamsarlık da kırılğan narsisizm ile ilişkilendirilmiştir (Akhtar, 2000).

Masterson'a (2000) göre kırılğan/gizli narsisistik bireylerin intrapsişik yapısı büyüklenmeci/teşhirci narsisistik bireylerinkiyle aynıdır. Ancak bu bireylerde temel duygusal yatırım büyüklenmeci kendilikte değil tümgüçlü nesne üzerindedir. Yani birey başkalarını aşırı şekilde idealleştirir ve kendi büyüklenmeciliğini idealize ettiği kişinin tümgüçlülüğü ve mükemmeliyeti ışığında tatmin eder. Masterson (1993) aynı zamanda bu bireylerde savunmaların büyüklenmeci narsisistik bireylerdeki kadar aktif şekilde kullanılmaması sebebiyle depresif duygulanımın daha sık yaşandığını belirtmiştir.

Klinik olmayan örneklemeler üzerinde yürütölen araştırmalar, kırılğan narsisizmin düşük özsaygı (Rohmann ve ark., 2011; Rose, 2002), yüksek kişiler arası stres ve sosyal kaçınma (Dickinson ve Pincus, 2003), düşük yaşam doyumunu (Rose, 2002), depresif ve anksiyöz mizaç (Tritt, Ryder, Ring ve Pincus, 2010), savunmacılık

(Wink, 1991) ve psikopatolojik belirtiler (Miller ve ark. 2011) ile ilişkili olduğunu göstermiştir. DSM-V (APA, 2013) temel alınarak gerçekleştirilen bir başka çalışmada ise kırılğan narsisizm olumsuz duygulanım, kopukluk, disinhibisyon ve psikotizm ile ilişkin boyutların birçoğu ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur (Miller, Gentile, Wilson ve Campell, 2013). Aynı zamanda bu boyutun nörotisizm ile pozitif yönde (Hendin ve Cheek, 1997; Miller ve ark., 2011), uyumluluk (Hendin ve Cheek, 1997; Miller ve ark., 2011) ve dışadönüklük (Hendin ve Cheek, 1997) ile negatif yönde ilişkili olduğu da gözlemlenmiştir.

1.1.4. Narsisistik Kişilik Bozukluğu

Narsisizmin ne ölçüde normal, ne ölçüde patolojik bir özellik olduğu kuramcılar arasında (örn., Kernberg, 1975; Kohut, 1971) tartışılan bir konu olmuştur. Narsisizm, olumlu kendilik algısını sürdürülebilirlik kapasitesi olarak değerlendirildiğinde (Pincus ve Lukowitsky, 2010), bu algının sürdürülebilmesi için kullanılan mekanizmaların ne derece olgun ve adaptif olduğu narsisizmin normal veya patolojik yönünü belirlemedeki temel nokta olarak görülmüştür (Roche, Pincus, Lukowitsky, Menard ve Conror, 2013). Masterson (1993) da benzer şekilde narsisizmin sağlıklı ve patolojik boyutları arasında ayırım yapılması gerektiğini ileri sürmüştür, bu ayırımı da kendilik algısı ile kendiliğin nesne ile ilişkisi üzerinden temellendirmiştir. Ona göre gerçekliği temel alan bir yeterlilik ve ehil olma hissi sağlıklı narsisizm, fanteziye dayalı bir kendilik ve olumsuz duygulanımdan kaçmak için yoğun savunmaları devreye sokmak ise patolojik narsisizm olarak değerlendirilmiştir.

Narsisizmin patolojik boyutu uzun tarihçesine rağmen, özellikle Kohut ve Kernberg'in etkisiyle ilk defa DSM-III'te (APA, 1980) "Narsisistik Kişilik Bozukluğu" adı altında bir ruhsal bozukluk olarak sınıflandırılmıştır (Reynolds ve Lejuez, 2011). Burada yer alan tanı ölçütleri, sonraki yıllarda yayımlanan DSM-III-R,

DSM-IV ve DSM-IV-TR’de bazı farklılıklarla birlikte genel yapısını koruyarak devam etmiştir (APA, 1987, 1994, 2000). Bu ölçütler genel anlamda büyüklenmecilik, beğeniye duyulan ihtiyaç ve empati yoksunluğu temalarını yansıtmakta ve narsisizmin büyüklenmeci boyutuyla sınırlı kaldığına dair eleştiriler almaktadır (Cain ve ark., 2008; Gabbard, 2009; South, Eaton ve Kreuger, 2011).

Kişilik bozukluklarının üç kümede sınıflandırıldığı DSM IV’te narsisistik kişilik bozukluğu dramatik/duygusal olarak ifade edilen B kümesinde yer almaktadır (APA, 1994). Bu durumun devam ettiği ve kategorik yaklaşıma alternatif olarak boyutsal yaklaşımın da ele alındığı DSM-V’te, erken erişkinlikte başlayan ve değişik bağlamlarda ortaya çıkan bir ruhsal bozukluk olarak ele alınan narsisistik kişilik bozukluğu, aşağıdaki kriterlerden en az beşi ile belirlenmektedir (APA, 2013).

1. Büyüklenir (örn. başarılarını ve yeteneklerini abartır; gösterdiği başarılarla oransız bir biçimde, üstün biri olarak görülme beklentisi içindedir).
2. Sınırsız başarı, güç, zekâ, güzellik ya da yüce bir sevgi düşlemleriyle uğraşır durur.
3. “Özel” ve eşi, benzeri bulunmaz biri olduğuna ve ancak özel ya da üstün diğer kişilerce (ya da kurumlarca) anlaşılabilceğine ve ancak onlarla ilişki kurması gerektiğine inanır.
4. Çok beğenilmek ister.
5. Hak ettiği duygusu içindedir (özellikle kayırılacak bir tedavi göreceğine ya da her ne istiyorsa yapılacağına ilişkin anlamsız beklentiler içinde olma).
6. Kendi çıkarı için başkalarını kullanır (kendi amaçlarına ulaşmak için başkalarından yararlanır).
7. Eşduyum yapamaz: Başkalarının duygularını ve gereksinmelerini anlamak istemez.

8. Sıklıkla başkalarını kıskanır ya da başkalarının kendisini kıskandığına inanır.
9. Başkalarına saygısız davranır, kendini beğenmiş davranışlar ya da tutumlar sergiler.

1.2. Algılanan Ebeveyn Tutumları

Ebeveynlerin çocukları ile olan etkileşimlerinde benimsedikleri tutumların, çocuğun kişiliğinin ve psikopatolojilerin gelişiminde önemli bir rol oynadığı görüşü pek çok farklı yaklaşım içinde kabul görmüştür (Okagaki ve Luster, 2005). Bağlanma (Bowlby, 1969), kendilik psikolojisi (Kohut, 1971), nesne ilişkileri (Kernberg, 1975) ve şema terapi (Young ve ark., 2003) gibi pek çok disiplinde, bakım verenin çocuğu için sağladığı fiziksel ve duygusal kaynakların önemine dikkat çekilmiş ve bu süreçlerde yaşanan problemlerin yetişkinliğe de taşınacak şekilde kişilik gelişimini etkilediği tartışılmıştır. Dahası, psikopatolojilerin ebeveyn tutumları aracılığı ile kuşaklar arasında aktarılıyor olabileceği görüşü öne sürülmüştür (Berg-Nielsen, Vikan ve Dahl, 2002).

Ebeveynlik tutumları, davranışlar ve sözel veya sözel olmayan yollar ile yaratılan duygusal iklim içerisinde, anne ve babanın çocuğuyla kurduğu iletişim tarzını ifade etmektedir (Darling ve Steinberg, 1993). Literatürde bu tutumların sınıflandırılmasında farklı yaklaşımların olduğu görülmekle birlikte; Baumrind'in (1971) demokratik, izin verici ve yetkeci ebeveynlik tarzı şeklindeki sınıflaması, yaygın şekilde kabul gören modellerden biri olmuştur (Robinson, Mandlaco, Olsen ve Hart, 2001). Demokratik ebeveynlik iletişim yollarının açık olduğu, sıcak, özerkliği destekleyici ve aynı zamanda uygun şekilde belirlenmiş kuralların koyulduğu; izin verici ebeveynlik çocuğa sıcaklık ve ilginin gösterildiği ancak yeterli sınırların koyulmadığı; yetkeci ebeveynlik ise çocuktan yüksek standartlara uymasının beklendiği ancak yeterli sıcaklık ve ilginin gösterilmediği ebeveynlik tutumlarını ifade etmektedir

(Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010). Bu çalışmada ise yetişkin bireylerin, çocukluk çağındayken anne ve babalarının sahip oldukları ebeveynlik tutumlarına ilişkin algısı, Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği (Egna Minnen Barndoms Uppfostran; Arrindell ve ark., 1999) ile duygusal sıcaklık, reddedicilik ve aşırı koruyuculuk boyutlarında değerlendirilmiştir. Duygusal sıcaklık ebeveynin duyarlı, ilgili, uyarıcı ve destekleyici tutumlara sahip olmasına; çocuğun kendini rahat ifade edebildiği ve değerli hissettiği duygusal ortamın yaratılmasına işaret etmektedir. Reddedicilik istismarcı, cezalandırıcı, eleştirel ve düşmanca davranışları içermektedir. Aşırı koruyucu tutumlar ise çocuğun güvenliğine yönelik yoğun kaygıları, müdahaleci bir biçimdeki kontrolcülüğü ve çocuğun yaşantılarını bilmeye yönelik abartılı talepleri belirtmektedir (Arrindel, Gerlsma, Vandereycken, Hageman ve Daeseleire, 1998).

Genel bakış açısına göre, gelişim dönemine uygun sorumlulukları almayı destekleyici, sıcak, ilgili ve duyarlı ebeveynlik tutumu, çocuklukta ve yetişkinlikteki psikolojik sağlık ve uyum ile ilişkilidir (Vassi, Veltsista ve Bakoula, 2009). Anne-baba tutumlarının psikolojik değişkenlerle olan ilişkini incelemeye yönelik olarak ülkemizde gerçekleştirilen 34 araştırmanın derlendiği çalışmanın bulgularının, bu görüşü destekler nitelikte olduğu görülmektedir (Sümer ve ark., 2010). Çoğunluğu ergenlerde ve üniversite öğrencilerinde yürütülen bu çalışmalarda, ebeveynlerden algılanan ilgi, kabul ve sıcaklık gibi faktörlerin benlik saygısı, güvenli bağlanma, ilişki doyumu, akademik yeterlilik ve psikolojik iyilik hali gibi boyutlarla ilişkisi ortaya koyulmuştur. Yurt dışında yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin Enns, Cox ve Clara (2002), geniş bir örneklem üzerinde yürüttükleri çalışmada, demografik değişkenler kontrol edildiğinde anneden ve babadan algılanan düşük ilginin depresyon, antisosyal kişilik bozukluğu, alkol bağımlılığı ve kaygı bozukluklarının pek çok türü ile ilişkili olduğunu gözlemlemiştir. Heider, Matschinger, Bernert, Alonso ve Angermeyer (2006) tarafından yürütülen araştırmada anne ve babalarını düşük seviyede ilgili ve

annelerini aşırı koruyucu olarak algılayan bireylerin daha fazla duygudurum bozuklukları gösterme eğilimde oldukları görülmüştür. Bununla birlikte, algılanan düşük ebeveyn ilgisi (Ens, Cox ve Larsen, 2000) ve anneden algılanan reddedici tutumların (Richter, Eisemann ve Richter, 1991) yetişkinlikteki depresif belirtiler ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir çalışmada ise çocukluğunda ihmalci ve istismarcı tutumlara maruz kalmış bireylerin yetişkinlikte daha yüksek oranda kişilik bozukluğu belirtileri gösterme riski taşıdıkları görülmüştür (Johnson, Cohen, Brown, Smailes ve Bernstein, 1999).

1.2.1. Ebeveyn Tutumları ve Narsisizm

Ebeveyn tutumlarının narsisistik kişilik yapısının gelişimine etkileri konusunda, genel anlamda aşırı müsamaha gösteren, aşırı müdahaleci veya soğuk/katı ebeveynlik tarzlarına vurgu yapan görüşler ön plana çıkmaktadır (Horton, Bleau ve Drwecki, 2006). Kendilik gelişimini yakından inceleyen Kohut (1971) da narsisizme ilişkin görüşlerini, çocuğun kendilik nesnesi ile (anne ve baba) kurduğu ilişkideki karşılanmamış ihtiyaçları üzerinden aktarmıştır. Bu yaklaşımda, sağlıklı ruhsal gelişim için kendilik nesnesinin yerine getirmesi gereken iki temel işleve vurgu yapılmıştır. Bunlardan birincisi annenin çocuğun teşhirci, büyüklenmeci ve tümgüçlü olarak ortaya koymaya çalıştığı kendiliğine coşkulu ve uyumlu bir şekilde eşlik etmesi, yani çocuğunu aynalaması; kimi zaman da uygun ölçüdeki hayal kırıklıklarıyla bu büyüklenmeciliği gerçeklikle uyumlu hale getirmesidir. İkincisi ise çocuğun idealize ettiği bir kendilik nesnesi üzerinden (genellikle baba) güçlü bir bütünün parçası olma hissinin doyurulmasının sağlanmasıdır (Tura, 2005). Kohut'a (1971) göre çocuğun bu ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalınması, sıcak ve empatik bir yaklaşımdan yoksun bırakılması veya optimal seviyenin üzerinde kırılma yaşatılması, öz saygıyı düzenleyecek zihinsel yapıların gelişmesine ve büyüklenmeci tutumların gerçeklik

ilkesiyle uyumlu hale gelmesine engel olacağından, narsisistik bir kendilik gelişimi meydana gelecektir.

Kernberg'e (1975) göre patolojik narsisizmin temelinde yatan önemli faktörlerden biri, yüzeysel olarak işlevsel ebeveyn davranışları sergileyen; ancak daha temelde ilgisiz, soğuk veya örtük şekilde saldırgan tutumlara sahip ebeveyn (genellikle anne) figürüdür. Narsisistik bireyler bu anlamda çocukluklarında duygusal açıdan aç bırakılmışlardır (Volkan, 1997). Kernberg (1975) aynı zamanda bu bireylerin birçoğunun çocukluklarında güzel veya zeki olma gibi ayırıcı özelliklere sahip olduklarını ve ebeveynleri tarafından bu özelliklerin narsisistik bir doyum sağlama aracı olarak kullanıldıklarını da öne sürmüştür.

Masterson (1993) da narsisistik bireylerin çocukluklarında yeterli duygusal desteği görmediğini belirtmiştir. Ona göre bu bireylerin bazıları, narsisistik anneler tarafından büyütülmüş ve annelerinin kendi mükemmeliyetçi ihtiyaçlarının birer nesnesi olmuşlardır. Ebeveyn, çocuğun ortaya koyduğu büyüklenmeciliği ve özerklik çabalarını, değersizleştirme veya desteği ve ilgiyi geri çekme yoluyla cezalandırarak onu kendi mükemmeliyetini aynalatmak için kullanmıştır. Bu durum özellikle kırılğan narsisistik özelliklere sahip bireylerde hem anne hem de baba için geçerli görülmüştür (Masterson, 1993). Bununla birlikte ebeveynlerin, çocuğun gerçek kendiliğine özgü özellikleri algılama, kabul etme ve destekleme konusunda problemler sergiledikleri öne sürülmüştür (Masterson, 1985). Kendiliğinin nesneden ayrışmasına olanak bulamayan ve ebeveynin yansıttığı mükemmel imgeyle özdeşleşmek zorunda kalan çocuk, kendisini ve ebeveynini mükemmel bir bütünün parçaları olarak görecektir; kendiliğinde veya nesne temsillerinde algıladığı kusur ve eksiklikler onda narsisistik kırılmalara yol açacaktır (Tura, 2005). Böylesine bir ebeveynliğe maruz kalan çocuğun, özerkleşme sürecindeki eylemlerinin ve başarılarının annesi ile bağlantılı olması koşuluyla onay ve kabul göreceğine dair bir algı içinde büyüyeceği; ileride ise her ne kadar bireyleşmiş

olsa da ayrışma sorunlarının üstesinden gelememiş olacağı varsayılmaktadır (Saydam, 1996).

Young ve ark. (2003) şema modeli içerisinde narsisistik kişilik gelişimine eşlik eden çocukluk yaşantılarını şöyle sıralamıştır: Yalnızlık, yetersiz sınırlar, kullanılma ya da yönlendirilme ve koşullu onaylanma. Bu yaklaşıma göre narsisistik bireyler, çocukluklarında gerçek bir sevgi, empati ve yakınlık görememişlerdir. Duygusal açıdan müsamaha gösterilmeyen, ancak fiziksel açıdan müsamaha gösterilen yetersiz sınırlar içinde büyümüşlerdir. Birçoğu farkında olmasa bile ebeveynleri tarafından kendi ihtiyaçları doğrultusunda kullanılmış veya yönlendirilmiştir. Ayrıca bu bireyler belli standartları karşıladıklarında onay ve değer gördükleri, aksi takdirde görmezlikten gelindikleri veya değersizleştirildikleri bir koşullu kabule maruz kalmışlardır (Young ve ark., 2003). Million ve Everly (1985) ise sosyal öğrenme kuramı perspektifinden narsisistik kişilik yapısını açıklamış ve bu bireylerin aşırı müsamaha gösterilen ve şımartılan bir ailede yetişmeleri sebebiyle, kendilerini özel ayrıcalıklara sahip ve diğerlerinden üstün bir şekilde algıladıklarını öne sürmüştür.

Literatürde narsisizmin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi çeşitli anne baba tutumları üzerinden ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Örneğin Cramer (2011), yürüttüğü boylamsal çalışmada çocukların 3 yaşında maruz kaldıkları ebeveynlik tutumları ile 23 yaşına geldiklerinde gözlemlenen narsisistik kişilik özelliklerinin ilişkisini incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre çocukluğunda narsisistik eğilimler gösterdiği belirlenen katılımcılarda, annenin yüksek düzeyde yetkeci ve kayıtsız ebeveynlik tutumları ile düşük seviyede demokratik ebeveynlik tarzının, katılımcılar 23 yaşına geldiklerinde yapılan ölçümlerde gözlemlenen maladaptif narsisistik özellikleri yordadığı görülmüştür. Wetzel ve Robins (2016) ise bireylerin 12 yaşında maruz kaldıkları düşmanca ebeveyn tutumlarının, 14 yaşında alınan ölçümlerde narsisizmin sömürücülük boyutuyla pozitif yönde ilişkili olduğunu gözlemlemiştir.

Otway ve Vignoles (2006), yetişkin bireylerde algılanan ebeveyn soğukluğunun kırılğan narsisizmi, algılanan ebeveyn soğukluğuna ek olarak ebeveynin aşırı değer veren tutumlarına yönelik algının ise büyüklenmeci narsisizmi yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırmacılar büyüklenmeci narsisistik bireyler için gözlemlenen sonuçlardan hareketle, bu bireylerin ebeveynlerinden aşırı değer verici tutumların yanında, soğukluk ve reddedilme şeklinde örtük mesajlar almış olabileceklerini ileri sürmüşlerdir.

Miller ve Campell (2008) narsisistik kişilik bozukluğu özelliklerinin, psikolojik kontrolü ve müdahaleciliği yüksek; sıcaklık gösterme ve gözetme konusunda ise yetersiz olarak algılanan ebeveyn tutumları ile pozitif yönde ilişkili olduğunu gözlemlemiştir. Ayrıca algılanan ebeveyn psikolojik kontrolünün narsisistik kişilik bozukluğu özelliklerini yordadığı görülmüştür. Başka bir çalışmada ise psikolojik açıdan müdahaleci ve soğuk ebeveynlik tutumlarının kırılğan narsisizm ile ilişkili olduğuna dair sonuçlar elde edilmiştir (Miller ve ark., 2010).

Cramer (2015) tarafından yürütülen başka bir çalışmada, kırılğan narsisizmin annenin yetkeci ebeveynlik tarzı ile pozitif; duyarlı ve izin verici olarak algılanan anne tutumları ile negatif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Bununla birlikte büyüklenmeci narsisizmin babanın yetkeci ebeveynlik tarzı ile pozitif; duyarlı ve izin verici olarak algılanan baba tutumlarıyla ise negatif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bazı çalışmalar (Horton ve ark., 2006; Horton ve Tritch, 2014) narsisizmin algılanan ebeveyn psikolojik kontrolü tarafından yordandığını ortaya koymuştur. Benzer şekilde, aşırı müdahaleci ve kontrolcü ebeveynliğe işaret eden değişkenlerin narsisistik kişilik özellikleri ile ilişkili olduğu gözlemlenmiştir (Segrin, Woszidlo, Givertz ve Montgomery, 2013). Huxley ve Bizumic (2017) tarafından yürütülen bir çalışmada ise algılanan ebeveyn sıcaklığı ve reddediciliği büyüklenmeci narsisizmi yordamış; kırılğan

narsisizm ise aşırı koruyuculuk, reddedicilik ve soğukluk boyutlarıyla pozitif yönde ilişkili bulunmuştur.

1.3. Savunma Mekanizmaları

Psikanalitik kuramların en önemli kavramlarından biri olan savunma mekanizmaları kendiliğe, başkalarına, düşüncelere ve duygulara yönelik algıları şekillendirerek bireyin iç dünyasındaki uyumsuzlukları azaltan, doğuştan gelen ve istemsiz şekilde işleyen düzenleyici süreçleri ifade etmektedir (Vaillant, 1994). DSM-IV'te belirtilen şekliyle ise savunma mekanizmaları, otomatik bir biçimde işlev görerek bireyi içsel ve dışsal stres faktörlerinin farkındalığından ve kaygıdan koruyan psikolojik süreçlerdir (APA, 1994). Bu süreçlerin erken çocukluk yaşantıları, mizaç, ebeveynleri model alma ve savunmaların işlevselliği konusundaki kişisel tecrübeler olmak üzere en az dört faktörün etkileşimiyle belirlendiği öne sürülmektedir (McWilliams, 1994).

Savunma mekanizmaları genel anlamda duygulanımları bireyin başa çıkabileceği sınırlar içinde tutmaya, dürtülerdeki artış ile bozulan psikolojik dengeyi tekrar kurmaya, kendilik tasarımında ani ve şiddetli değişimler yaratan yaşam olaylarıyla ve diğer önemli insanlarla yaşanan çatışmalarla başa çıkmaya hizmet etmektedir (Vaillant, 1971). Psikolojik sağlığı korumadaki bu önemli işlevleri sebebiyle savunma mekanizmaları, zihnin bağışıklık sistemi olarak görülmektedir (Vaillant, 1994). Bununla birlikte savunma mekanizmalarının katı, uygunsuz ve aşırı şekilde kullanımının çeşitli psikopatolojilerle ve kişiler arası sorunlarla ilişkili olduğu belirtilmektedir (Bowins, 2010; Cramer, 1991).

Acı veren duygu ve düşünceleri bilinçli farkındalıktan uzak tutabilme yetisinin, Sigmund Freud'un (1894/1962) erken dönem çalışmalarında yer aldığı bilinmekte, bununla birlikte savunma mekanizmaları konusundaki ilk sistematik çalışmanın Anna Freud'un 1936 tarihli *Ego ve Savunma Mekanizmaları* adlı eseri olduğu kabul

edilmektedir (Cramer, 1991). Sonraki dönemlerde farklı kuramcıların (örn., Brenner, 1981; Kernberg, 1975) katkılarıyla yaklaşık 100 savunma mekanizması kavramsallaştırılmış olmasına rağmen (Blackman, 2004); savunma mekanizmalarının sayısı hakkında net bir bilgiye sahip olunamayacağı; her davranışsal ve zihinsel sürecin bir savunma olarak işlev görebileceği belirtilmiştir (McWilliams, 1994; Vaillant, 1977).

Savunma mekanizmaları, gelişimsel süreçteki yerlerine ve uyumsal özelliklerine göre çeşitli şekillerde sınıflandırılmışlardır. Örneğin Laughlin (1970), yaşamın ilk dönemlerinde baskın olarak görülen ilkel savunmaları alt düzey; daha yetişkin dönemlerde sıkça kullanılan olgun savunmaları üst düzey olarak ele almıştır. Fenichel (1945) ise bilinçli farkındalıktan uzak tutulmaya çalışılan duygulanımların durdurulmasına yarayan savunmaları başarılı; yarattığı etkiyle ortaya çıkan yeni duygulanımı bilinçten uzaklaştırmak için tekrarlayıcı bir savunma gerektirenleri ise başarısız savunma mekanizmaları olarak değerlendirmiştir.

Kernberg (1967) savunma mekanizmalarını kişilik organizasyonları çerçevesinde sınıflandırmış; bölmeyi sınır durum kişilik organizasyonundaki temel savunma olarak ele alarak diğer ilkel savunmaları bölmeyle ilişkilendirmiştir. Kernberg'e (1967) göre nevrotik kişilik organizasyonuna geldikçe bölme savunması yerini bastırma savunmasına ve onun çevresinde şekillenen karşıt tepki geliştirme, yalıtma, yapma-bozma gibi savunmalara bırakmaktadır. Vaillant (1977) ise gerçekliği bozabilecek nitelikteki savunma mekanizmalarından daha işlevsel olanlara doğru hiyerarşik bir model sunmuş ve psikotik, immatür, nevrotik ve olgun savunma mekanizmaları şeklinde dört sınıf belirlemiştir.

Bu çalışmada kullanılan Savunma Biçimleri Testi-40'a (Andrews, Singh ve Bond, 1993) göre, belirlenen 20 savunma mekanizması 3 faktör altında sınıflanmaktadır. Bu sınıflamaya göre immatür savunma mekanizmaları faktörü altında yansıtma, yer değiştirme, pasif saldırganlık, dışa vurma, yalıtma, inkar,

değersizleştirme, otistik fantezi, dissosiyasyon, bedenselleştirme, mantıksallaştırma ve bölme yer almaktadır. Yapay özgecilik, yapma-bozma, idealleştirme, karşıt tepki geliştirme nevrotik savunma mekanizmaları faktörünü; yüceltme, mizah, beklenti ve baskılama ise olgun savunma mekanizmaları faktörünü oluşturmaktadır.

Savunma mekanizmaları gelişimsel dönemler içinde ilkelden olgun mekanizmalara doğru gelişme eğilimindedirler (Cramer, 1991). Gelişim süreci içerisinde bir savunma mekanizmasının ne ölçüde ilkel veya olgun olduğunu belirlemede yaş kritik bir faktördür: Örneğin inkar savunmasının 25 yaşında sık bir biçimde kullanılması immatür olarak değerlendirilirken, 5 yaşındaki kullanımı döneme uygun olarak kabul edilmektedir (Cramer, 2006). McWilliams (1994) da ilkel savunmaların kendilik ile nesne temsillerinin ayrışmadığı ve gerçeklik ilkesinin kazanılmadığı erken dönemlere ait olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte McWilliams (1994), ilkel olarak kabul edilen geri çekilme, tümgüçlü kontrol, ilkel idealizasyon, yansıtımlı özdeşim, değersizleştirme ve bölme savunmalarının, olgun savunmalara olanak bırakmayacak şekilde kullanılmasının çeşitli psikolojik sorunlarla olan ilişkisine dikkat çekmiştir.

Vaillant ve çalışma arkadaşları, yaklaşık 45 yıl boyunca takip ettikleri erkeklerden oluşan bir örneklem üzerinde psikolojik sağlık, sosyal ilişkiler, çocukluk yaşantıları ve psikolojik uyum ile ilgili çeşitli değişkenleri içeren bir dizi araştırma yürütmüşlerdir (Vaillant, 1974, 1975, 1977; Vaillant ve Vaillant, 1990). Bu çalışmalar genel anlamda savunma mekanizmalarının olgunluk düzeyinin yaşam boyunca pek çok alandaki uyumsal özellikler ve psikolojik iyilik hali ile olan ilişkisini ortaya koymuştur. Öte yandan, savunma mekanizmalarının olgunluk düzeyinin psikopatoloji, kişiler arası ilişkiler ve diğer uyumsal değişkenler ile olan ilişkisini inceleyen pek çok farklı çalışma bulunmaktadır. Örneğin DSM-V'te (APA, 2013) yer alan maladaptif kişilik boyutları ile savunma mekanizmaları arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada (Granieri ve ark.,

2017), immatür savunma mekanizmalarının olumsuz duygulanım, kopukluk, disinhibisyon, geçimsizlik ve psikotizm boyutlarını yordadığı görülmüştür. Ülkemizde yürütülen bir çalışmada ise alkol bağımlısı bireylerin immatür savunmalardan yansıtma, dışa vurma, bölme ve somatizasyonu daha sık şekilde kullandıkları ve bu savunmaların alkol bağımlısı grup ile kontrol grubunu ayırt edebildiği görülmüştür (Evren ve ark., 2012a). Carvalho ve ark. (2013) tarafından 9937 katılımcı üzerinde yürütülen geniş çaplı başka bir araştırmada, yüksek düzeyde immatür ve düşük düzeyde olgun savunma kullanımının birbirlerinden bağımsız şekilde depresyon belirtileriyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Watson (2002) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yürütülen bir çalışmada ise immatür savunmaların Kısa Semptom Envanteri (Brief Symptom Inventory; Derogatis, 1992) ile ölçülen psikiyatrik belirtileri yordadığı görülmüştür. Bununla birlikte panik bozukluğu (Kipper ve ark., 2004), yeme bozukluğu (Steiner, 1990) ve ayrıca majör depresyon, genellenmiş kaygı bozukluğu, obsesif kompulsif bozukluk ve sosyal fobi (Kennedy, Schwab ve Hyde, 2001) tanısı almış bireylerin de tanı almamış bireylere göre daha fazla immatür savunma mekanizması kullandıklarını gösteren sonuçlar mevcuttur. Öte yandan olgun savunma mekanizmalarının dışa dönüklük ve deneyime açıklık (Costa, Zonderman ve McCrae, 1991; Furnham, 2012), travma sonrası büyüme (Kashani, Vaziri, Zanjani ve Aghdam, 2014) ve öz saygı (Laconi, Vigouroux, Lafuente ve Chabrol, 2017) ile ilişkili olduğunu gösteren sonuçlar, bu savunma mekanizmalarının daha yüksek oranda psikolojik uyuma yönelik olduğuna ilişkin görüşleri (Cramer, 2000) destekler niteliktedir.

Vaillant (1994) pasif saldırganlık, dışa vurma, dissosiyasyon, yansıtma, otistik fantezi, değersizleştirme, idealleştirme ve bölmeyi immatür savunma mekanizmaları olarak ele almış ve bu mekanizmaları kişilik bozukluklarının altında yatan süreçler olarak değerlendirmiştir. Bu görüşle paralel şekilde Sinha ve Watson (1999), tanı almamış bireyler üzerinde yürüttüğü araştırmada kişilik bozukluklarına ilişkin

özellikleri üç farklı ölçüm aracıyla değerlendirmiş ve immatür savunmaların bütün kişilik bozukluklarına ilişkin puanları yordadığını ortaya koymuştur. Başka bir çalışmada (Camacho, Chavez-Leon, Uribe, Jimenes, ve Lopez, 2010), psikotik ve sınır kişilik organizasyonu gibi daha düşük seviye kişilik organizasyonuna sahip olduğu kabul edilen (Kernberg, 1967) bireylerin, daha fazla immatür savunma biçimine sahip oldukları görülmüştür. Benzer şekilde, Lingiardi ve ark. (1999) B kümesi kişilik bozukluklarını daha düşük seviye savunma mekanizmalarıyla ilişkili bulmuşken, C kümesi kişilik bozukluklarının daha yüksek seviye savunma mekanizmalarıyla ilişkili olduğunu gösteren sonuçlara ulaşmıştır. Tanı almamış bireyler üzerinde Presniak, Olson ve MacGregor (2010) tarafından yürütülen bir başka çalışmada ise borderline (sınırdaki) kişilik özellikleri bölme, yansıtma, pasif saldırganlık ve dışa vurum savunmaları ile; antisosyal kişilik özellikleri dışa vurum, pasif saldırganlık, inkar, yansıtma, mantıksallaştırma ve bölme savunmalarıyla pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Sammallahti ve Aalberg (1995) kişilik bozukluğu tanımlı hasta grubunun tümgüçlülük, değersizleştirme, bölme, inkar, yalıtma ve yansıtımlı özdeşim savunma mekanizmalarından oluşan boyutta, nevrotik hasta grubu ve sağlıklı kontrol grubuna göre anlamlı şekilde daha yüksek puanlar aldığını gözlemlemiştir. Bununla birlikte ergenlikte immatür ve nevrotik savunma mekanizmaları kullanımının yetişkinlikteki kişilik bozuklukları tanısıyla ilişkili olduğunu gösteren bazı sonuçlar da mevcuttur (örn., Strandholm, Kiviruusu, Karlsson, Miettunen ve Marttunen, 2016).

1.3.1. Savunma Mekanizmaları ve Narsisizm

Gerek kuramcılar (örn., Masterson, 2000) gerekse araştırmalar (örn., Cramer, 1999) narsisizmin immatür savunmalarla olan ilişkisine dikkat çekmiştir. Daha spesifik olarak, narsisistik bireylerin temel olarak bölme, kaçınma, inkar, dışa vurma, yapışma, yansıtma ve yansıtımlı özdeşim savunma mekanizmalarını kullandıkları ileri

sürülmüştür (Masterson, 2000). Kernberg (1975), sınır kişilik organizasyonu içinde değerlendirdiği narsisistik kişiliğin, sınır durum vakaların kullandıklarına benzer savunma mekanizmalarına sahip olduğunu belirtmiştir. Ona göre sınır kişilik organizasyonundaki temel savunma mekanizması bölmedir ve ilkel idealizasyon, yansıtma, yansıtımlı özdeşim, inkar, tümgüçlülük ve değersizleştirme savunmaları bölmeyle ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır (Kernberg 1967). McWilliams (1994) da narsisistik bireylerin kullandığı en temel savunma mekanizmalarını idealleştirme ve değersizleştirme olarak ele almıştır. Aşağıda, narsisizmle ilişkili görülen savunma mekanizmaları kısaca tanımlanmış, bu çalışma kapsamında Bölme Ölçeği (Splitting Scale; Gerson, 1984) ile ayrıca ölçülen ve birçok kuramcı tarafından (örn., Kernberg, 1967; Masterson, 2000) kişilik patolojilerinin temelinde yer aldığı öne sürülen bölme savunma mekanizması üzerinde ise daha ayrıntılı olarak durulmuştur:

Yansıtma (projection), bireyin kendisine ait özellikleri ve motivasyonları ya da hoş gitmeyen dürtü, duygu ve istekleri diğer insanlara atfetmesini ifade etmektedir (Cramer, 1991; Holmes, 1978). Bu savunma sayesinde birey kötü olanı dışarda, iyi olanı ise kendinde görerek (Fenichel, 1945) hoş gitmeyen düşüncelere sahip olmanın yarattığı kaygıyı bilinçten uzaklaştırmaktadır (Freud, 1915/1961). Yansıtımlı özdeşim (projective identification) ise kendiliğin kabul edilemeyen kısımlarının başkasına yansıtıldıktan sonra, yansıtılan kişinin yansıtmaya uygun şekilde düşünmeye, hissetmeye veya davranmaya zorlanılmasını ve en sonunda yansıtılan şey ile tekrardan özdeşim kurulmasını ifade etmektedir (Ogden, 1979). Kernberg'e (1987) göre yansıtımlı özdeşim, yansıtma savunma mekanizmasından daha ilkel bir savunma mekanizmasıdır.

Değersizleştirme (devaluation) savunma mekanizması, bireyin kendisine ya da başkalarına abartılı olumsuz özellikler atfetmesidir (APA, 1994). Narsisistik bireylerde

öz saygıyı düzenleyici bir mekanizma olarak işlev görmektedir (Dickinson ve Pincus, 2003).

İdealleştirme (idealization), bireyin çatışmalarla başa çıkmak için diğer insanlara abartılı bir biçimde olumlu özellikler atfetmesini ifade etmektedir (APA, 1994). Bazı narsisistik bireyler, mükemmellik duygularını aşırı idealize ettikleri kişilerin ışığında yaşamaktadırlar (Masterson, 2000).

İnkâr (denial) savunma mekanizması, fark edileceği zaman acı ve üzüntü oluşturacak bir uyarandan dikkatin geri çekilmesi (Cramer, 1991) ya da dış gerçekliğe ait stres yaratan bir durumu kabul etmeyi reddetmek (APA, 1994) şeklinde tanımlanmaktadır. Narsisistik bireylerin olumsuz kendilik temsillerinden kaçınmak için bu savunmayı kullanma eğiliminde oldukları öne sürülmüştür (Cramer, 2011).

Tümgüçlülük (omnipotence) savunma mekanizması, çatışmalarla baş edebilmek için bireyin kendini başkalarından üstün olarak görmesi ve kendine özel güç veya yetenekler atfetmesini ifade etmektedir (APA, 1994).

Dışa vurma (acting out), terapi süreci esnasında tetiklenen kaygı ve korkuların kontrol altına alınabilmesi amacıyla ortaya konulan terapi dışındaki eylemleri belirtmek için kullanılmaktadır (McWilliams, 1994). Daha genel bir kullanımda ise bireyin iç ve dış stres faktörleriyle başa çıkmak için düşünce ve duyguları yerine eylemleri kullanmasını ifade etmektedir (APA, 1994).

Bölme (splitting) savunma mekanizması, karşıt duygulanımlar ile kendiliğe ve diğerlerine yönelik olumlu ve olumsuz temsillerin birbirinden ayrı tutulmasını ifade etmektedir (APA, 1994). Bu savunma mekanizması, egonun henüz iyi ve kötüyü bütünleştirebilme kapasitesinden yoksun olduğu bebeklik döneminin temel savunma mekanizması olarak görülmektedir (Kernberg, 1967). Bu dönemde bebek, doyum sağlayan yaşantılar sonucu oluşan iyi kendilik ve nesne tasarımlarını, engellenme ve saldırgan dürtülerle belirlenmiş olan kötü kendilik ve nesne tasarımlarından ayrı tutmak

ister (Volkan, 1997). Böylece bölme, ikircikli duygulanımların yarattığı kaygıya karşı bir savunma işlevi görür (Akhtar ve Byrne, 1983). Normal işleyen gelişim süreçleri sonucunda bölme savunma mekanizmasının yerini bastırma savunmasına bıraktığı ve bölmenin etkisinin yetişkinlikte azaldığı kabul edilmektedir (Volkan, 1997). Ancak kendilik ve nesne temsillerinin bütünleşemediği bir gelişim sürecinin sonucunda, çelişkili temsillerin aktif olarak birbirinden ayrı tutulması devam etmektedir (Kernberg, 1975). Bu da dış dünyanın ve kendiliğin tamamen iyi algılandığı duygu durumlarından tamamen kötü algılandığı duygu durumlarına ani geçişleri beraberinde getirir (Kernberg, 1967). Akhtar ve Byrne (1983) de bölme savunmasının ikircikli duygusal deneyimlerde problem yaşama, karar vermede zorlanma, öz saygıda dalgalanma, dürtüsellik ve yoğun duygulanımlar şeklinde kendini gösterdiğini belirtmiştir.

Narsisistik bireylerin bölme savunmasını sık bir biçimde kullandığı belirtilmektedir (Kernberg, 1975; Kohut, 1971; Mahler ve ark., 1975; Masterson, 2000). Bu bireyler, bölme savunmasıyla ayıştırdıkları kendilik ve nesnenin iki yönünün de bilincinde olabilseler de, duygusal deneyimleri tamamen iyi veya tamamen kötü şeklinde belirlenmiş bu iki yönün sadece bir tarafında konumlanmıştır (Manfield, 1992). Böyle bir durumda bölünmüş içsel tasarımların bir tarafında nesne tümgüçlü, kendilik ise büyülenmeci ve mükemmel olarak algılanırken; diğer tarafında nesne sert, saldırgan ve değersizleştirici, kendilik ise yetersiz, parçalanmış, eksik ve değersiz olarak algılanmaktadır (Masterson, 2000).

Narsisizm ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalar genel olarak gözlemci raporlarına (örn., Perry ve Perry, 2004), kendini bildirim tarzı ölçeklere (örn., Watson ve Biderman, 1993) ve projektif testlere (örn., Berg, 1990) dayanmaktadır. Bu çalışmalarda narsisistik kişilik özelliklerinin inkar (Vaillant ve Drake, 1985), yansıtma (Perry ve Perry, 2004; Vaillant ve Drake, 1985), tümgüçlülük (Clemence, Perry ve Plackgun, 2009; Perry ve Perry, 2004), bölme (Gould, Prentice ve

Ainslie, 1996; Watson ve Biderman, 1993), dışa vurma (Lingiardi ve ark. 1999; Vaillant ve Drake, 1985), değersizleştirme (Perry ve Perry, 2004) ve yansıtımlı özdeşim (Clemence ve ark., 2009) ile ilişkili olduğunu gösteren sonuçlara ulaşılmıştır. Bununla birlikte Cramer (1999), narsisistik kişilik bozukluğunun inkar ve yansıtma savunmaları ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ve ilkel yansıtma savunma mekanizmasının narsisistik kişilik bozukluğunu yordadığını bildirmiştir. Johnson, Bornstein ve Krukoniş (1992) ise imge-bozucu savunma mekanizmalarının (bölme, değersizleştirme, idealizasyon, tümgüçlülük) narsisistik kişilik bozukluğuna ilişkin alt ölçek puanlarını yordadığını tespit etmiştir. Berg (1990) tarafından yürütölen bir çalışmada, projektif ölçümle değeriendirilen savunma mekanizmalarından büyükenmeciliğın, narsisistik kişilik bozukluğı tanısı alan bireylerde borderline kişilik bozukluğı tanısı alan bireylere göre anlamlı şekilde yüksek olduğı görölmüştür. Benzer şekilde Hilsenroth, Hibbard, Nash ve Handler (1993), Rorschach protokolü ile ölçölen idealizasyon savunma mekanizmasının narsisistik bireylerde, C kümesi kişilik bozukluğı tanısı alan bireylere göre anlamlı şekilde yüksek olduğunu gözlemlemiştir.

1.3.2. Savunma Mekanizmaları ve Ebeveyn Tutumları

Savunma mekanizmalarının çocukluk ve ergenlik dönemi boyunca, içsel ve dışsal anksiyete ile başa çıkmak için gelişen süreçler oldukları düşünölmekte (Finzi-Dottan ve Karu, 2006); bu mekanizmalarının gelişiminde şekillendirici süreçlerden bir tanesinin de bireyin erken dönem yaşantılarının niteliğı olduğı kabul edilmektedir (McWilliams, 1994). Bu dönemlerde hem içsel çatışmalarla hem de bakım verenin olumsuz tutumlarının yarattığı duygulanımlarla baş edebilmek için savunma mekanizmaları büyük önem arz etmektedir (Cramer, 2006). Savunma mekanizmalarının kullanımındaki bireysel farklılıkların, yetişkinlikte de kişilik yapısını etkileyecek şekilde çocukluk döneminde deneyimlenen çevre ile yakından ilişkili olduğı

düşünülmektedir (Weinstock, 1967). Örneğin Holmes (1993) güvenli bağlanma ilişkisi kurulmadığında, çocuğun duygularını düzenlemek için immatür savunmalara başvurduğunu ileri sürmüştür. Benzer şekilde Cooper, Shaver ve Collins (1998) bağlanma ile belirlenen içsel çalışan modellerin, savunma mekanizmaları gibi bireyin bilgi işleme ve duygu düzenleme süreçlerinde payı olan zihinsel işlemleri şekillendirdiğini belirtmiştir. Mahler ve ark. (1975) ile Kernberg (1975), kişilik bozukluklarıyla yakından ilişkili savunma mekanizmalarının (örn., bölme), çocuklukta uygun olmayan ebeveyn tutumları sonucunda ortaya çıkan olumsuz duygulanımla başa çıkmadaki işlevine dikkat çekmiştir. Masterson (1985) da ebeveynin çocuğun biricikliğini algılayarak bunları kabul etmesi ve özerkliğini desteklemesi konusunda gösterdiği başarısızlıkların, kişilik bozukluklarındaki gibi savunmacı bir kendilik gelişimine sebep olabileceğini belirtmiştir.

Konuyla ilgili araştırma bulguları genel olarak sınırlı sayıdaki boylamsal çalışmaya (örn., Weinstock, 1967) ve yetişkin örneklem üzerinde algılanan ebeveyn tutumlarının ölçüldüğü çalışmalara (örn., Lopez, 2001) dayanmaktadır. Massie ve Szajnberg'in (2002) doğumdan 30 yaşa kadar olan süreç içinde yürüttükleri boylamsal bir çalışma, bebek ve anne arasındaki bağın kalitesinin sonraki yıllarda kullanılan savunma mekanizmalarının olgunluğu ile ilişkisini ortaya koymuştur. Bu çalışmada araştırmacılar, 1 yaşa kadarki süreçte annenin bebeğine ulaşılabilirliğine ve bebeği ile olan etkileşimine göre yüksek ve düşük düzeyde etkili annelik şeklinde iki grup tanımlamışlardır. Bebekler 18 yaşına geldiklerinde alınan ölçümlere göre, daha yeterli ve uygun annelik davranışları sergileyen bireylerin çocuklarının daha olgun savunma mekanizmaları sergiledikleri görülmüştür. Aynı sonucun, 30 yaşında alınan ölçümlerde de tekrar gözlemlendiği rapor edilmiştir. Başka bir boylamsal çalışmada ise (Lindblom ve ark., 2016) anne ve babaların bebekleriyle olan ilişki 2. ve 12. aylarda değerlendirilmiş; bu değerlendirme sonucunda anne ve babanın yakınlık ve özerlik

boyutunda aldığı puanların bebeğin 7 yaşına geldiğinde kullandığı savunma biçimlerinin ilişkisi incelenmiştir. Bu sonuçlara göre anne ve babaya ilişkin düşük özerklik ile düşük düzeyde anne yakınlığı; ileriki yıllarda görülen immatür ve nevrotik savunma mekanizmalarına ilişkin puanları yordamıştır. Thienemann, Shaw ve Steiner (1998), yeme bozukluğu ve majör depresyon tanısı almış ergenlerde aile ortamı ile savunma mekanizmaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre ailedeki çatışmacı, kontrolcü ve rekabetçi ortama işaret eden alt ölçekler immatür savunmalar ile pozitif yönde ilişkilirken; bağıllık, paylaşım ve duyguları ifade etmeye yönelik aile ortamına işaret eden alt ölçekler immatür savunmalar ile negatif; olgun savunmalarla ise pozitif yönde ilişkilidir.

Ülkemizde yürütülen bir çalışmada Evren ve ark. (2012b), eroin bağımlısı bireylerde çocukluk çağına ilişkin bildirilen duygusal ve fiziksel ihmal ile cinsel istismar, olgun savunma mekanizmaları ile negatif yönde ilişki göstermişken; duygusal ihmal immatür savunma mekanizmaları ile pozitif yönde ilişki göstermiştir. Çocuk ve ergenler ile yürütülen bir çalışmada, algılanan anne kabulü olgun savunma biçimiyle pozitif; algılanan anne ve baba kabulü ise immatür savunma biçimiyle negatif yönde ilişkili bulunmuştur (Giovazolias, Karagiannopoulou ve Mitsopoulou, 2017). Romans, Martin, Morris ve Herbison (1999) çocukluğunda cinsel istismara uğramış kadınların yetişkinlikte immatür savunmaları daha fazla kullandığını gözlemlemiştir. Başka bir çalışmada Carter, Joyce, Mulder ve Luty (2001), majör depresyon tanısı alan yetişkin bireylerde çocukluk dönemindeki anne ilgisine yönelik algının, immatür savunma mekanizmalarının kullanımıyla negatif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Schmidt, Slone, Tiller ve Treasure (1993) da bulimia nervosa tanısı almış kadın hastalar ile yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre algılanan aşırı ebeveyn kontrolü, olgun savunmaları negatif yönde, fiziksel istismar ise immatür savunmaları pozitif yönde yordamıştır. Wells ve Jones (1998) ise çocuğun ebeveynlere ait rol ve sorumlulukları

üstlenmek zorunda kalmasını ifade eden ebeveynleşme (parentification) değişkeninin, üniversite öğrencilerinde bölme savunma mekanizmasının kullanımını yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Savunma mekanizmalarının algılanan ebeveyn tutumları veya bağlanma gibi erken dönem yaşantılarla, kişiliğe ve psikolojik sağlığa işaret eden değişkenler arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini gösteren sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan birinde (Finzi-Dottan ve Karu, 2006), üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmaları ve algılanan ebeveyn tutumlarıyla, psikopatolojik belirtiler arasındaki ilişkide, savunma mekanizmalarının aracılık etkisini incelenmiştir. Sonuçlar çocuklukta duygusal istismarın, bireylerin algıladıkları kontrolcü anne ve baba tutumları ile ilgisiz anne tutumlarının, psikopatolojik belirtileri yordadığını ve bu etkiye immatür savunma mekanizmalarının aracılık ettiğini göstermiştir. Başka bir çalışmada, bağlanma stilleri ile aleksitimi arasındaki ilişkide savunma mekanizmalarının kısmi şekilde aracılık rolü olduğu gözlemlenmiştir (Besharat ve Khajavi, 2013). Ülkemizde yürütülen bir doktora tezi çalışması kapsamında ise algılanan ebeveyn tutumları ve nesne ilişkileri ile kişilik bozukluğu belirtileri arasındaki ilişkide savunma mekanizmalarının aracı rolü incelenmiştir (Işık, 2016). Araştırma kapsamında nesne ilişkileri altında değerlendirilen güvensiz bağlanma ile DSM'de yer alan bütün kişilik bozukluğu kümelerine ait belirtiler arasındaki ilişkide savunma mekanizmalarının aracılık rolü olduğu görülmüştür. Daha spesifik olarak, tüm savunma biçimleri güvensiz bağlanma ile A kümesi kişilik bozuklukları belirtileri arasındaki ilişkiye tam aracılık; C kümesi kişilik bozuklukları belirtileri ile olan ilişkiye ise kısmi aracılık etkisi göstermiştir. Ancak sadece immatür savunma biçiminin, güvensiz bağlanmanın B kümesi kişilik bozukluklarının belirtileri üzerinde olan etkisine aracılık ettiği görülmüştür (Işık, 2016).

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, büyüklenmeci ve kırılğan narsisistik özelliklerin algılanan ebeveyn tutumları ve savunma mekanizmaları ile olan ilişkisini belirlemektir. Başka bir deyişle bu çalışmada, aşağıdaki sorulara yanıt aranmakta ve bu doğrultuda elde edilen bulgularla narsisizmin kuramsal çerçevesine, klinik uygulamalarına ve konuyla ilgili ülkemizdeki sınırlı literatüre katkı sağlamak hedeflenmektedir.

1. Katılımcıların büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm puanları, cinsiyet ve yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

2. Büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm, algılanan ebeveyn tutumları (aşırı koruyuculuk, reddedicilik, duygusal sıcaklık), bölme savunma mekanizması ve savunma biçimleri (immatür, nevrotik, olgun) değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmakta mıdır?

3. Büyüklenmeci ve kırılğan narsisizmi demografik değişkenler ile algılanan ebeveyn tutumları, bölme savunma mekanizması ve savunma biçimleri değişkenlerinden hangileri yordamaktadır?

4. Algılanan ebeveyn tutumlarının büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm ile olan ilişkilerinde bölme savunma mekanizması ve savunma biçimlerinin aracı rolleri bulunmakta mıdır?

1.5. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, yurt dışındaki literatürde artarak ilgi gören, ancak ülkemizde yeterince irdelenmediği dikkat çeken narsisizm kavramını ele almaktadır. Ülkemizde narsisizmin algılanan ebeveyn tutumları ile olan ilişkisini inceleyen araştırmaların bazı tez çalışmalarıyla sınırlı olduğu; narsisizmin bölme savunması ve savunma biçimleriyle olan ilişkisine ise odaklanılmadığı dikkat çekmektedir. Yurt dışındaki yürütülen çalışmaların birçoğunda ise algılanan ebeveyn tutumlarının anne ve baba için ayrı

değerlendirilmediği; savunma mekanizmaları ve narsisizm arasındaki ilişkide ise narsisizmin büyüklenmeci boyutuna ağırlık verildiği görülmektedir. Öte yandan literatür incelendiğinde gerek ülkemizdeki gerekse yurt dışındaki araştırmaların bu çalışmada incelenen aracı modelleri test etmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm, anne ve babaya ilişkin algılanan ebeveyn tutumları, bölme savunma mekanizması ve savunma biçimleri (immatür, nevrotik, olgun) arasındaki ilişkiler ile bunlara ilişkin aracı modelleri incelemesi açısından, bu çalışmanın önemli bulgular sunabileceği düşünülmektedir. Bu bulguların başta ülkemizdeki olmak üzere genel anlamda literatüre ve kuramsal yaklaşımların test edilmesine katkı sağlayacağı, benzer bulgulara ilişkin kültürler arası kıyaslamalara olanak vereceği ve sunulan önerilerle sonraki çalışmalara yol göstereceğine inanılmaktadır. Ek olarak narsisistik bireylerin ebeveynlerini nasıl algıladığını ve hoş gitmeyen duygulanımlarla baş edebilmek için ne tarz savunma biçimleri kullandıklarını incelemenin bu bireylerle yürütülen klinik uygulamada katkı sağlayabilecek olması da önemli görülmektedir.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Çalışmaya dahil edilen katılımcılar ve katılımcıların demografik özellikleri; kullanılan ölçüm araçlarının geçerlik ve güvenilirlikleri ile faktör yapılarına ilişkin bilgiler ve araştırmanın başlangıcından itibaren izlenen prosedürün özetine bu bölümde yer verilmiştir.

2.1. Örneklem

Bu araştırmanın örneklemini, “uygun örnekleme yöntemi” (convenience sampling) kullanılarak ulaşılan 18-65 yaş arasındaki ($ort= 31.17$; $ss= 11.37$) katılımcılar oluşturmaktadır. Kullanılan örnekleme yöntemi doğrultusunda sosyal ve akademik çevredeki katılımcılara ulaşmada, erişilebilirliğin yüksek olması ve gönüllülük esas alınmıştır. Elden dağıtılan ölçek bataryasıyla ulaşılan 398 katılımcıya ek olarak, çevrimiçi şekilde hazırlanmış batarya üzerinden sosyal medya platformları aracılığıyla ulaşılan 125 katılımcı çalışmaya dahil edilmiştir. Son 6 ay içerisinde psikiyatrik bir tanı almış 7 katılımcının ölçeklerden aldıkları ortalama puanların tanı almamış bireylerden farklılaşmadığı tespit edildiğinden, bu katılımcılar araştırma dışında bırakılmamıştır. Ancak kabul edilebilir seviyenin üzerinde kayıp veriye (ölçeğin %10’undan fazla) sahip 12 katılımcı ile uç değerlere sahip 3 katılımcı veri setinden çıkarılmıştır. Böylece istatistiksel analizler 271’i kadın (%53.3), 237’si erkek (%46.7) olmak üzere toplamda 508 birey ile yürütülmüştür.

Tablo 2.1’de örneklemin demografik özelliklere göre dağılım bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 2. 1.Örneklemin Demografik Özellikleri

Değişken	N	%
Cinsiyet	Toplam: 508	
Kadın	271	53.3
Erkek	237	46.7
Yaş	Toplam: 508	
18-25	215	42.3
26-40	183	36
41-65	110	21.7
Eğitim Durumu	Toplam: 507 (1 belirtilmemiş)	
İlkokul mezunu	5	1
Ortaokul mezunu	12	2.4
Lise mezunu	48	9.4
Üniversite öğrencisi	149	29.3
Üniversite mezunu	139	27.4
Lisansüstü öğrencisi	85	16.7
Lisansüstü mezunu	69	13.6
Gelir Düzeyi	Toplam: 500 (8 belirtilmemiş)	
1499 TL ve altı	117	23
1500 TL - 2499 TL arası	87	17.1
2500 TL - 3499 TL arası	87	17.1
3500 TL – 5000 TL arası	122	24
5000 TL ve üstü	87	17.1
Medeni Hal	Toplam: 507 (1 belirtilmemiş)	
Bekar	315	62
Evli	181	35.6
Boşanmış	7	2.2

2.2. Veri Toplama Araçları

Bu araştırma kapsamında katılımcılardan beş öz-bildirim ölçeği ve bir demografik formdan oluşan bataryayı cevaplamaları istenmiştir. Sıra etkisini en aza indirmek amacıyla, aydınlatılmış onam formu ve demografik bilgi formu başta olacak şekilde diğer ölçekler farklı sırayla bataryaya dahil edilmiştir.

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Katılımcılardan temel demografik bilgileri edinmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan ve her ölçek bataryasının ilk sayfasında yer alan form kullanılmıştır. Bu formda cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi, aile yapısı, anne ve babanın hayatta olup olmadığı, medeni hal, hayatın büyük bölümünde yaşanılan yer ve son altı ayda alınmış psikiyatrik tanı ile ilgili sorulara yer verilmiştir (Bkz. Ek 2).

2.2.2. Patolojik Narsisizm Envanteri (PNE)

PNE, kırılğan ve büyüklenmeci narsisizmi bir arada değerlendirmek amacıyla, 6'lı likert tipi (0= Bana hiç benzemiyor ile 5= Bana çok benziyor arasında) bir öz-bildirim ölçeği olarak Pincus ve ark. (2009) tarafından geliştirilmiştir. Toplamda 52 maddeden oluşan ölçeğin ikincil düzey faktör yapısı Narsisistik Büyüklenmecilik (Narcissistic grandiosity) ve Narsisistik Kırılğanlık (Narcissistic Vulnerability) boyutlarından oluşmaktadır. Narsisistik Büyüklenmecilik boyutu *Sömürücülük* (Exploitativeness), *Fedakârlık Yoluyla Kendiliği Yüceltme* (Self-Sacrificing Self-Enhancement) ve *Büyüklenmeci Fantezi* (Grandiose Fantasy) alt ölçeklerini kapsamaktadır. Narsisistik Kırılğanlık boyutunda ise *Koşula Bağlı Öz Saygı* (Contingent Self-Esteem), *Kendiliği Gizleme* (Hiding the Self), *Hak Görücü Öfke* (Entitlement Rage) ve *Değersizleştirme* (Devaluing) alt ölçekleri yer almaktadır. Sömürücülük alt ölçeği bireylerin kişiler arası ilişkilerindeki manipülatif tutumları; Fedakarlık Yoluyla Kendiliği Yüceltme alt ölçeği abartılı kendilik algısını desteklemek için gerçekteştirilen yardımsever davranışları; Büyüklenmeci Fantezi alt ölçeği ise başarı ve güce yönelik hayallerle meşgüliyeti yansıtan maddeleri içermektedir. Öte yandan, Koşula Bağlı Öz Saygı alt ölçeğinde dış bir kaynak olmadan pozitif kendilik algısını sürdürmedeki güçlükler, Kendiliği Gizleme alt ölçeğinde hataları ve ihtiyaçları göstermede isteksizlik, Hak Görücü Öfke alt ölçeğinde beklentilerin karşılanmamasıyla

ortaya çıkan agresif duygulanım, Değersizleştirme alt ölçeğinde ise ihtiyaç duyulan beğenin elde edilmediği durumlarda diğer insanlara yöneltilen olumsuz duygu ve düşünceler ile ilgili maddeler bulunmaktadır (Pincus, 2013). Alt ölçeklere ilişkin hesaplanan güvenirlik katsayılarının $\alpha = .78$ ile $\alpha = .93$ arasında değiştiği; bu değerlerin tüm ölçek için ise $\alpha = .92$ olduğu bildirilmiştir (Pincus ve ark., 2009).

Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması Büyükgüngör (2016) tarafından yüksek lisans tezi kapsamında üniversite öğrencileri ile yürütülmüştür. Bu çalışmada madde korelasyonları ve faktör yükleri sebebiyle orijinal ölçekteki 12 madde çıkartılarak madde sayısı 40'a düşürülmüştür (Bkz. Ek 3). Ayrıca çalışma sonucunda PNE'nin Türkçe formunun bazı farklılıklarla birlikte orijinal ölçekteki 7 faktörlü yapıyı koruduğu rapor edilmiştir. Orijinal ölçekte Değersizleştirme ve Kendiliği Gizleme alt boyutları altında kalan maddeler Türkçe uyarlamada birleşerek 'Bağımlılığı Ret' (Denial of Dependency) adı altında yeni bir faktörde toplanmıştır. Orijinal ölçekteki Fedakarlık Yoluyla Kendiliği Yüceltme alt ölçeği ise, Türkçeye uyarlama çalışmasında Fedakarlık (Self-Sacrificing) ve Kendiliği Yüceltme (Self-Enhancement) olmak üzere iki farklı boyut olarak yer almıştır. Böylece Koşula Bağlı Öz Saygı (KBÖ) alt ölçeğinde 10; Bağımlılığı Ret (BR) alt ölçeğinde 9; Büyükleme Fantezi (BF) alt ölçeğinde 6; Sömürücülük (SÖ) alt ölçeğinde 4; Hak Görücü Öfke (HGÖ) alt ölçeğinde 5; Fedakarlık (FE) alt ölçeğinde 4; Kendiliği Yüceltme (KY) alt ölçeğinde ise 2 madde yer almıştır. Ölçeğin Pincus ve ark. (2009) tarafından geliştirilen formunda olduğu gibi Türkçe formunda da alt ölçeklerden elde edilen puanlar bu çalışmadaki diğer ölçeklerden farklı olarak maddelerin ortalaması alınarak hesaplanmaktadır. Yüksek puanlar ilgili alt ölçeğe ait özelliklerdeki artışa işaret etmektedir.

PNE Türkçe formunda Sömürücülük dışındaki diğer 6 alt ölçeğin, Narsisistik Kırılganlık boyutunda toplandığı görülmüştür. Bununla birlikte toplamda 36 maddeyi kapsayan Narsisistik Kırılganlık boyutunun varyansın %45.27'ini; sadece Sömürücülük

alt ölçeğinden (7, 10, 16 ve 26. maddeler) oluşan Narsisistik Büyüklenmecilik boyutunun ise varyansın %15.21'ini açıkladığı rapor edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda PNE için toplam ölçek güvenirlik katsayısı $\alpha = .91$ olarak hesaplanmış; alt ölçeklerde ise bu değer $\alpha = .23$ ile $\alpha = .63$ arasında değiştiği belirlenmiştir. Sömürücülük dışındaki bütün alt ölçeklerin kırılğan narsisizm boyutunda yer alması sebebiyle PNE Türkçe formu, ağırlıklı olarak narsisizmin kırılğan görünümünü ölçen bir araç olarak değerlendirilmiştir (Büyükgüngör, 2016). Bu araştırmada kırılğan narsisizmi değerlendirmek amacıyla PNE'nin Narsisistik Kırılğanlık ile ilgili boyutları kullanılmıştır. Ölçeğin Narsisistik Kırılğanlık boyutunun Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .94; Narsisistik Büyüklenmecilik alt boyutunda kalan 4 maddelik Sömürücülük alt ölçeğinin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı ise .74 olarak hesaplanmıştır.

2.2.3. Narsisistik Kişilik Envanteri-16 (NKE-16)

Narsisistik Kişilik Envanteri, Raskin ve Hall (1979) tarafından DSM-III'te (American Psychiatric Association, 1980) yer alan narsisistik kişilik bozukluğu kriterleri esas alınarak geliştirilen 54 maddelik bir öz bildirim ölçeğidir. Bireylerdeki narsisistik kişilik özellikleri belirlemek amacıyla yaygın olarak kullanılan ölçek daha sonra, uygulanan faktör analizleri sonucu teşhircilik, üstünlük, otorite, sömürücülük, kendine yeterlilik, hak iddia etme ve kendini beğenme olmak üzere 7 boyuttan oluşan 40 maddelik haline getirilmiştir (Raskin ve Terry, 1988).

Ames, Rose ve Anderson (2006), NKE'nin 16 maddelik formunu oluşturmuş ve ana çalışma kapsamında gerçekleştirilen 5 alt çalışma içinde $\alpha = .65$ ile $\alpha = .72$ arasında değişen iç tutarlılık katsayıları elde etmişlerdir. Aynı çalışmada, 5 hafta arayla elde edilen test-tekrar test güvenirlik katsayısı .85 olarak rapor edilmiştir.

NKE-16, her birinde 2 ifade bulunan 16 maddeden oluşmaktadır (Bkz. Ek 4). Bu iki ifadeden bir tanesi narsisistik bir özelliğe işaret etmektedir. Katılımcılardan bu madde çiftlerini okuyarak, kendilerini yansıttığını düşündükleri ifadeyi işaretlemeleri istenmektedir. Bu çalışmada, Atay (2009) tarafından standardizasyonu yapılan NKE-16'nın, Güngör ve Selçuk'un (2015) bazı ifadelerde değişiklik yaparak revize ettiği formuna yer verilmiştir. Üniversite öğrencilerinden oluşan 65 kişilik bir örneklem üzerinde gerçekleştirilen pilot çalışmada ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .75, 238 kişilik bir örneklem üzerinde yapılan ana çalışmada ise .74 olarak hesaplanmıştır. Ölçekte 1, 3, 6, 8, 9, 11, 14, 16 numaralı maddelerde 1. satırdaki ifadeler ve 2, 4, 5, 7, 10, 12, 13, 15 numaralı maddelerde 2. satırdaki ifadeler bireylerdeki büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri açısından puan almaktadır. Toplam puanı 0 ile 16 arasında değişebilen ölçekten elde edilen puanlar arttıkça katılımcıların büyüklenmeci narsisistik özelliklerinin de arttığı kabul edilmektedir. Mevcut çalışmada NKE-16 için Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .71 olarak hesaplanmıştır.

2.2.4. Savunma Biçimleri Testi-40 (SBT-40)

Savunma Biçimleri Testi Bond, Gardner ve Christian (1983) tarafından 26 savunma biçimini değerlendirmek amacıyla 88 maddeden oluşan bir öz bildirim ölçeği olarak geliştirilmiştir. Andrews, Pollock ve Stewart (1989) 88 maddelik ölçeği DSM-III-R'ye (APA, 1987) göre 72 madde olarak yeniden düzenlemiş, daha sonra Andrews, Singh ve Bond (1993), her biri 2 maddeyle ifade edilen 20 savunma mekanizmasını ölçek şeklinde, ölçeğin 40 maddelik formu olan SBT-40'ı oluşturmuşlardır. Ölçekte savunma mekanizmalarının bilinç seviyesindeki yansımalarını *immatür*, *nevrotik* ve *olgun* olmak üzere 3 boyutta değerlendiren maddeler, 1 (Bana hiç uygun değil) ile 9 (Bana çok uygun) arasında öz-bildirime dayalı olarak cevaplanmaktadır (Bkz. Ek 5). İmmatür savunma biçimi faktörü altında yansıtma, yer değiştirme, pasif saldırganlık,

dışa vurma, yalıtma, inkar, değersizleştirme, otistik fantezi, dissosiyasyon, bedenselleştirme, mantıksallaştırma ve bölme; nevrotik savunma biçimi faktörü altında yapay özgecilik, yapma-bozma, idealleştirme, karşıt tepki geliştirme; olgun savunma biçimi faktörü altında ise yüceltme, mizah, beklenti ve baskılama savunma mekanizmaları yer almaktadır. Ölçekten alınan puanların artması ilgili savunma mekanizmasının ait olduğu savunma biçiminin kullanılmasındaki artışa işaret etmektedir.

SBT-40'ın Türkçe formunun psikometrik özellikleri klinik ve sağlıklı örneklem üzerinde Yılmaz, Gençöz ve Ak (2007) tarafından incelenmiştir. Çalışma sonucunda olgun, nevrotik ve immatür savunma boyutları için iç tutarlılık katsayıları sırasıyla $\alpha = .70$, $\alpha = .61$ ve $\alpha = .83$ olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, sağlıklı grup üzerinde gerçekleştirilen test-tekrar test tutarlılık korelasyonu katsayıları olgun, nevrotik ve immatür savunma biçimleri için sırasıyla .75, .88 ve .86; iki-yarım-test güvenilirlik katsayıları ise sırasıyla .72, .60 ve .82 olarak bulunmuştur. Bununla birlikte ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliliği ve kriter geçerliliği de incelenerek, SBT-40'ın Türkçe formunun orijinal ölçekle ve literatürle uyumlu olacak şekilde geçerli ve güvenilir bir araç olduğu belirtilmiştir. Ancak her biri 2 madde ile yansıtılan 20 savunma mekanizmasının tek tek ölçülmesi kabul edilebilir düzeyde güvenilirlik sağlamadığından, ölçeğin immatür, nevrotik ve olgun şeklinde ayrımı yapılan savunma biçimlerini değerlendirmek için kullanılması önerilmiştir (Yılmaz ve ark., 2007). Mevcut çalışmada Olgun, Nevrotik ve İmmatür savunma biçimi alt ölçekleri için Cronbach alfa güvenilirlik sırasıyla .63, .59 ve .79 olarak hesaplanmıştır.

2.2.5. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları-Çocuk Formu (KAET-Ç)

KAET-Ç, yetişkin bireylerin çocukluk dönemlerine ilişkin algıladıkları ebeveyn tutumlarını değerlendirmek amacıyla Ferris, Jacobsson, Lindström, Von Knorring ve

Perris (1980) tarafından geliştirilen 81 maddelik ölçeğin Arrindell ve ark. (1999) tarafından 23 maddeye indirgenmiş formudur (Bkz. Ek 6). Ölçekte katılımcılar, çocukluk dönemlerinde algıladıkları ebeveyn tutumlarını hem anne hem de baba için ayrı ayrı değerlendirmektedirler. Bu değerlendirme aşırı koruyuculuk (10 madde), reddedicilik (7 madde) ve duygusal sıcaklık (6 madde) şeklindeki üç boyuta ait maddelerin, 4'lü derecelendirme (1= Hayır, hiçbir zaman ile 4= Evet, çoğu zaman arasında) üzerinden puanlanmasıyla yapılmaktadır.

Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin ilk bulgular Dirik, Karancı ve Yorulmaz (2004) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmaya dayanmaktadır. Bu çalışmada alt ölçeklere ait Cronbach alfa iç tutarlılık değerleri, anneyle ilgili aşırı koruyuculuk, reddedicilik ve duygusal sıcaklık için sırasıyla $\alpha=.71$, $\alpha=.68$ ve $\alpha=.65$; babayla ilgili aşırı koruyuculuk, reddedicilik ve duygusal sıcaklık için sırasıyla $\alpha=.50$, $\alpha=.72$ ve $\alpha=.73$ olarak hesaplanmıştır. Dirik, Yorulmaz ve Karancı (2015), daha geniş bir örnekleme yaptıkları başka bir çalışmayla KAET-Ç'nin Türkçe formunun psikometrik özelliklerini tekrar incelemiştir. Bu çalışmada babayla ilgili aşırı koruyuculuk, reddedicilik ve duygusal sıcaklık için sırasıyla $\alpha=.73$, $\alpha=.71$ ve $\alpha=.79$; anneyle ilgili aşırı koruyuculuk, reddedicilik ve duygusal sıcaklık için sırasıyla $\alpha=.72$, $\alpha=.64$ ve $\alpha=.75$ şeklinde güvenilirlik katsayıları rapor edilmiştir. Ayrıca ölçeğin eş zamanlı geçerlilik, ölçüt ve yapı geçerliliği açısından da Türk kültüründe kullanıma uygun olduğu belirlenmiştir.

Ölçeğin duygusal sıcaklık boyutu 2, 6, 9, 12, 14, 19 ve 23. maddeleri; aşırı koruyuculuk alt boyutu 3, 5, 8, 10, 11, 17,18, 20 ve 22. maddeleri; reddedicilik boyutu ise 1, 4, 7, 13, 15, 16 ve 21. maddeleri kapsamaktadır. Orijinal ölçekte olduğu gibi KAET-Ç'nin Türkçe formunda da 17. madde ters şekilde puanlanmaktadır. Alt ölçeklerden alınan yüksek puanlar, o alt ölçeğin işaret ettiği algılanan ebeveynlik tutumundaki artışa işaret etmektedir.

Mevcut çalışmada KAET-Ç'nin anneye ilişkin algılanan duygusal sıcaklık, reddedicilik ve aşırı koruyuculuk boyutları için Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları sırasıyla .80, .83 ve .80 olarak hesaplanmıştır. Babaya ilişkin algılanan duygusal sıcaklık, reddedicilik ve aşırı koruyuculuk boyutları için Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları ise sırasıyla .82, .84 ve .80 olarak bulunmuştur.

2.2.6. Bölme Ölçeği (BÖ)

Bölme Ölçeği, bireylerdeki bölme savunma mekanizmasını değerlendirmek amacıyla Gerson (1984) tarafından geliştirilen 14 maddelik 7'li Likert tipi (1= Hiç doğru değil ile 7= Tam doğru arasında) bir ölçektir. Ölçek maddeleri belirlenirken genel anlamda Kernberg (1975) ve Kohut'un (1971) bölme savunmasına ilişkin görüşlerinden faydalanılmıştır. Bu doğrultuda kendiliğe ve diğerlerine yönelik iyi ve kötü temsillerin bütünleşmemiş olmasıyla ilgili 9 madde, idealizasyon ile ilgili 2 madde, büyülenmecilik ile ilgili 2 madde, kimlik difüzyonu ile ilgili ise 1 madde yer almaktadır (Bkz. Ek 7). Ölçekten alınabilen puanlar 14 ile 98 arasında değişmekte ve yüksek puanlar bölme savunma mekanizmasının daha sık kullanımına işaret etmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .70, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .84 olarak rapor edilmiştir.

Bölme Ölçeği'nin Türkçe formunun psikometrik özellikleri Alkan (2010) tarafından yürütülen doktora tez çalışması kapsamında incelenmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı orijinal ölçekteki gibi .70 olarak hesaplanmıştır. Test-tekrar test ve Guttman iki yarım test güvenilirlik katsayıları ise sırasıyla .85 ve .78 olarak bildirilmiştir. Mevcut çalışmada ise Ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .73 olarak hesaplanmıştır.

2.3. İşlem

Ankara Üniversitesi Etik Kurulu'nun 23.10.2017 tarihli ve 17/280 numaralı kararıyla (Onay No: 73921) gerçekleştirilen bu araştırmada, yukarıda bahsedilen ölçüm araçları basılı olarak veya “surveey.com” internet adresi üzerinden hazırlanan form ile bir batarya haline getirilmiştir. Hazırlanan batarya, uygun örnekleme yöntemi kullanılarak sosyal ve akademik çevre ile çeşitli sosyal medya platformları aracılığıyla gönüllü katılımcılara ulaştırılmıştır. Çalışmanın öncesinde yazılı ve sözlü şekilde araştırmanın kapsamı ve etik çerçeve hakkında bilgiler sunularak katılımcıların Bilgilendirilmiş Onam Formu'nu (Bkz. Ek 1) imzalaması istenmiştir. Uygulamalar bireysel olarak yapılmış ve yaklaşık 20-25 dk sürmüştür. Elde edilen verileri analize hazır hale getirmek adına uç değerlere ve kabul edilebilir düzeyin üstünde kayıp veriye (ölçekteki madde sayısının %10'undan fazla) sahip katılımcılar veri setinden çıkarılmıştır. Kabul edilebilir seviyedeki kayıp verilerin yerine ise ortalama atama yöntemiyle yeni değerler atanarak araştırmanın hipotezleri doğrultusunda IBM SPSS Statistics 21 programı ile istatistiksel analizler uygulanmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, öncelikle katılımcıların büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm puanlarının demografik değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yürütülen analizlerin sonuçlarına yer verilmiştir. Daha sonra sırasıyla değişkenler arası korelasyon katsayıları ile büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm değişkenlerine ilişkin regresyon analizlerine ait sonuçlar rapor edilmiştir. En son aşamada ise algılanan ebeveyn tutumları ile büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm arasındaki ilişkilere bölme savunma mekanizması ve savunma biçimlerinin aracılık edip etmediği incelenmiştir.

İstatistiksel analizler gerçekleştirilmeden önce, veri seti üzerinde kontroller yapılarak hatalı veri girişleri düzeltilmiştir. Ayrıca kabul edilebilir seviyenin üzerinde kayıp veriye veya uç değere sahip katılımcılar analiz dışında bırakılmıştır. Kabul edilebilir düzeydeki kayıp verilerin yerine ise ortalama atama yöntemi ile yeni veriler yerleştirilmiştir. Bütün istatistiksel analizler için IBM SPSS Statistics 21 programı kullanılmıştır. Bununla birlikte araştırma soruları doğrultusunda, bölme savunma mekanizmasının immatür savunma biçimiyle birlikte analize dahil edilmesi gerektiği durumlarda; Savunma Biçimleri Testi'nin (Andrews, Singh ve Bond, 1993) immatür savunma biçimi alt ölçeği içerisindeki bölme savunmasıyla ilgili 2 madde dışında tutulmuş ve bölme savunma mekanizması Bölme Ölçeği (Gerson, 1984) ile ölçülen ayrı bir değişken olarak analize dahil edilmiştir.

3.1. Büyüklenmeci ve Kırılğan Narsisizm Puanlarının Cinsiyet ve Yaş

Değişkenleri Açısından İncelenmesi

Çalışmanın temel bağımlı değişkenleri olan büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm puanlarının, yaş ve cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla, katılımcıların yaşları 18-25, 26-40 ve 41-65 şeklinde üç gruba ayrılarak büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm puanları için iki ayrı varyans analizi (ANOVA) yürütülmüştür.

Büyüklenmeci narsisizm için yürütülen analiz sonucunda, cinsiyetin ($F_{1-502}=7.18, p<.01, \eta^2=.01$) ve yaşın ($F_{2-502}=8.31, p<.001, \eta^2=.03$) temel etkilerinin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, cinsiyet ve yaş değişkeninin ortak etkisi anlamlı değildir ($F_{2-502}=2.57, p>.05, \eta^2=.01$). Benzer şekilde kırılğan narsisizm puanları üzerinde yaş değişkeninin temel etkisinin anlamlı olduğu saptanmıştır ($F_{2-502}=17.85, p<.001, \eta^2=.07$). Ancak cinsiyetin temel etkisi ($F_{1-502}=1.01, p>.05, \eta^2=.00$) ile cinsiyet ve yaş değişkenlerinin ortak etkilerinin ($F_{2-502}=.31, p>.05, \eta^2=.00$) anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Özetle yaş değişkeni açısından hem büyüklenmeci hem de kırılğan narsisizm için gruplar arası anlamlı farkların olduğu, cinsiyet değişkeninin ise sadece büyüklenmeci narsisizm puanları üzerinde gruplar arası anlamlı farklar yarattığı sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsiyet değişkeninin etkisi incelendiğinde, katılımcıların büyüklenmeci narsisizm puanları üzerinde oluşan anlamlı farklar, Tablo 3.1'de gösterilmiştir. Buna göre, erkeklerin büyüklenmeci narsisizm puanlarının ($x=5.46, ss=3.14$), kadınların büyüklenmeci narsisizm puanlarından ($x=4.62, ss=2.99$) anlamlı şekilde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kadın ($x=2.35, ss=.90$) ve erkeklerin ($x=2.39, ss=.82$) kırılğan narsisizm puanlarının ise farklılaşmadığı görülmüştür.

Tablo 3. 1. Büyüklenmeci ve Kırılğan Narsisizm Puanlarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

	Kadın		Erkek		F
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	
Büyüklenmeci Narsisizm	4.62	2.99	5.46	3.14	7.18**
Kırılğan Narsisizm	2.35	.90	2.39	.82	1.01

**p<.01

Yaş değişkeni açısından, hem büyüklenmeci narsisizm hem de kırılğan narsisizm puanların için oluşan gruplar arası anlamlı farkların hangi yaş grupları arasında olduğunu belirlemek amacıyla, Tukey HSD formülü kullanılmıştır. Sonuçlara Tablo 3.2’de yer verilmiştir. Buna göre, 18-25 yaş aralığındaki katılımcıların büyüklenmeci narsisizm puanlarının ($x=5.49$, $ss=3.04$), 41-65 yaş aralığındaki bireylerin büyüklenmeci narsisizm puanlarından ($x=4.21$, $ss=2.99$) anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir. 26-40 yaş aralığındaki bireylerin büyüklenmeci narsisizm puanları ($x=4.93$, $x=3.10$) ise diğer yaş gruplarının büyüklenmeci narsisizm puanlarından anlamlı şekilde farklılaşmamıştır. Bununla birlikte, 18-25 yaş aralığındaki bireylerin kırılğan narsisizm puanlarının ($x=2.62$, $ss=.82$), 26-40 yaş aralığındaki bireylerin ($x=2.25$, $ss=.86$) ve 41-65 yaş aralığındaki bireylerin ($x=2.08$, $ss=.82$) kırılğan narsisizm puanlarından anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. 26-40 yaş arasında yer alan bireyler ile 41-65 yaş aralığındaki bireylerin ise kırılğan narsisizm puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür.

Tablo 3. 2. Büyüklenmeci ve Kırılğan Narsisizm Puanlarının Yaş Grupları Açısından Karşılaştırılması

	18-25 Yaş		26-40 Yaş		41-65 Yaş		F
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	
Büyüklenmeci Narsisizm	5.49	3.04	4.93	3.10	4.21	2.99	8.31**
Kırılğan Narsisizm	2.62	.82	2.25	.86	2.08	.82	17.85**

**p<.001

Büyüklenmeci Narsisizm: 18-25 Yaş > 41-65 Yaş

Kırılğan Narsisizm: 18-25 Yaş > 26-40 Yaş

18-25 Yaş > 41-65 Yaş

3.2. Çalışmanın Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Analizleri

Araştırmaya dahil edilen büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm, algılanan ebeveyn tutumları (reddedicilik, aşırı koruyuculuk, duygusal sıcaklık), savunma biçimleri (immatür, nevrotik, olgun) ve bölme savunma mekanizması değişkenleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları hesaplanmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi korelasyon katsayıları hesaplanırken immatür savunma biçimi içerisindeki bölme savunma ile ilgili 2 madde çıkarılmıştır. Yürütülen korelasyon analizi sonucunda, büyüklenmeci narsisizm puanlarının annenin algılanan aşırı koruyuculuğu ($r=.09$, $p<.05$) ve babanın algılanan reddediciliği ($r=.14$, $p<.01$) ile anlamlı bir ilişki gösterdiği tespit edilmiştir. Ancak büyüklenmeci narsisizm puanları ve diğer algılanan ebeveyn tutumları arasında, $-.01$ ile $.08$ arasında değişen korelasyon katsayılarının anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>.05$). Bununla birlikte kırılğan narsisizm, annenin algılanan duygusal sıcaklığı dışındaki ($r=-.07$, $p>.05$) bütün

algılanan ebeveyn tutumları ile $-.12$ ve $.30$ arasında değişen anlamlı ilişkiler göstermiştir.

Büyüklenmeci narsisizm değişkeni immatür savunma biçimi ($r=.28$, $p<.01$), olgun savunma biçimi ($r=.10$, $p<.05$) ve bölme savunma mekanizmasıyla ($r=.23$, $p<.01$); kırılğan narsisizm değişkeni ise immatür savunma biçimi ($r=.54$, $p<.01$), nevrotik savunma biçimi ($r=.34$, $p<.01$) ve bölme savunma mekanizmasıyla ($r=.67$, $p<.01$) anlamlı şekilde ilişkili bulunmuştur. Bununla birlikte, büyüklenmeci narsisizm ile nevrotik savunma biçimi arasında ($r=.03$, $p>.05$) ve kırılğan narsisizm ile olgun savunma biçimi arasında ($r=-.02$, $p<.05$) anlamlı korelasyon değerlerine rastlanmamıştır. Araştırmanın bütün değişkenleri arasında hesaplanan korelasyon değerlerine Tablo 3.3'te yer verilmiştir.

Tablo 3. 3. Değişkenler Arası Korelasyon Değerleri

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
(1) Kırılgan Narsisizm (PNE)	1											
(2) Büyüklenmeci Narsisizm (NKE-16)	.34**	1										
(3) Annenin Algılanan Duygusal Sıcaklığı	-.07	.07	1									
(4) Babanın Algılanan Duygusal Sıcaklığı	-.12**	-.01	.70**	1								
(5) Annenin Algılanan Aşırı Koruyuculuğu	.30**	.09*	-.12**	-.17**	1							
(6) Babanın Algılanan Aşırı Koruyuculuğu	.29**	.06	-.12**	-.09	.74**	1						
(7) Annenin Algılanan Reddediciliği	.26**	.08	-.49**	-.38**	.50**	.38**	1					
(8) Babanın Algılanan Reddediciliği	.29**	.14**	-.33**	-.44**	.42**	.53**	.68**	1				
(9) İmmatür Savunma Biçimi ¹	.54**	.28**	-.15**	-.18**	.20**	.24**	.25**	.31**	1			
(10) Nevrotik Savunma Biçimi	.34**	.03	.07	.06	.05	.14**	.05	.12**	.41**	1		
(11) Olgun Savunma Biçimi	-.02	.10*	.21**	.17**	-.10*	-.10*	-.06	-.06	.25**	.25**	1	
(12) Bölme Savunma Mekanizması	.67**	.23**	-.15**	-.18**	.27**	.29**	.25**	.27**	.56**	.33**	-.01	1

*p<0.5, **p<.01 PNE= Patolojik Narsisizm Envanteri, NKE-16= Narsisistik Kişilik Envanteri-16

1: Bölme savunmasıyla ilgili 2 madde dahil edilmemiştir

3.3. Regresyon Analizi Sonuçları

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların kırılğan ve büyüklenmeci narsisizm puanlarını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla iki ayrı aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yürütülmüştür. Regresyon analizine ilk aşamada demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, gelir düzeyi); ikinci aşamada algılanan ebeveyn tutumları (duygusal sıcaklık, reddedicilik, aşırı koruyuculuk); son aşamada ise savunma biçimleri (immatür, nevrotik, olgun) ve bölme savunma mekanizması dahil edilmiştir. Bölme savunma mekanizmasının Bölme Ölçeği ile ölçülerek ayrı bir değişken şeklinde ele alınması sebebiyle, Savunma Biçimleri Testi'nin immatür savunma biçimi alt ölçeğinde yer alan bölme savunmasıyla ilgili iki madde (19 ve 22. maddeler) çıkartılarak regresyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Şekil 3.1'de kırılğan ve büyüklenmeci narsisizm puanları için ayrı ayrı yürütülen aşamalı hiyerarşik regresyon analizinin adımları gösterilmiştir.

*Bölme savunma mekanizmasını ölçen 2 madde dahil edilmemiştir.

Şekil 3. 1. Büyüklenmeci ve Kırılgan Narsisizm Değişkenlerine İlişkin Hiyerarşik Regreyon Analizi Adımları

3.3.1. Büyüklenmeci Narsisizm Puanlarını Yordayan Değişkenler

Katılımcıların büyüklenmeci narsisizm puanlarını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yürütülmüştür. Analiz sonuçlarına Tablo 3.4'te yer verilmiştir.

Tablo 3. 4. Büyüklenmeci Narsisizm Puanlarını Yordayan Değişkenler

Değişkenler (Denkleme giriş sırasına göre)	R	R ²	Uyarlanmış R ²	Beta	t	F
Yaş	.15	.02	.02	-.08	-1.73	11.05**
Cinsiyet	.21	.04	.04	.14	3.20**	11.11***
Babanın Algılanan Reddediciliği	.25	.06	.05	.10	2.05*	10.60***
Annenin Algılanan Duygusal Sıcaklığı	.27	.07	.06	.16	3.47**	9.56***
İmmatür Savunma Biçimi [†]	.35	.12	.11	.22	4.07***	13.98***
Bölme Savunma Mekanizması	.37	.13	.12	.15	2.78*	12.69***
Nevrotik Savunma Biçimi	.38	.15	.13	-.13	-2.69**	12.04***

*p<.05, **p<.01, ***p<.001

†: Bölme savunmasıyla ilgili 2 madde dahil edilmemiştir.

Tablo 3.4'te de görüldüğü üzere, analize ilk aşamada giren demografik değişkenlerden yaş değişkeninin varyansın %2'sini açıklamakla birlikte, bağımsız katkısının olmadığı tespit edilmiştir ($F_{1-498}=11.05$, $p<.01$). Aynı adımda denkleme giren cinsiyet değişkeninin açıklanan varyansı %4'e çıkardığı görülmüştür ($F_{2-497}=11.11$, $p<.001$). Analize 2. blokta dahil edilen algılanan ebeveyn tutumlarından babanın

algılanan reddediciliği, açıklanan varyansı %5'e ($F_{3-496}=10.60$, $p<.001$); annenin algılanan duygusal sıcaklığı ise %6'ya yükseltmiştir ($F_{4-495}=9.56$, $p<.001$). Son adımda analize savunma biçimleri ve bölme savunması girmiştir. Bu değişkenlerden immatür savunma biçimi ile açıklanan varyans %11'e ulaşmıştır ($F_{5-494}=13.98$, $p<.001$). Bölme savunma mekanizmasının katılmasıyla varyansın %12'si açıklanmışken ($F_{6-493}=12.69$, $p<.001$); nevrotik savunma biçimi ile birlikte açıklanan toplan varyansın %13'e yükseldiği ($F_{7-492}=12.04$, $p<.001$) gözlemlenmiştir. Beta değerleri incelendiğinde, en güçlü yordayıcının immatür savunma biçimi ($\beta= .22$) olduğu ve annenin algılanan duygusal sıcaklığının ($\beta= .16$) bunu takip ettiği görülmektedir.

3.3.2. Kırılgan Narsisizm Puanlarını Yordayan Değişkenler

Kırılgan narsisizmi çalışmaya dahil edilen değişkenlerden hangilerinin yordadığını tespit etmek amacıyla yürütülen aşamalı hiyerarşik regresyon analizi sonuçları Tablo 3.5'te gösterilmiştir.

Tabloda görüldüğü üzere, analize ilk adımda giren demografik değişkenlerden sadece yaşın anlamlı şekilde yordayıcı etkisi bulunmuş ve varyansın %5'ini açıkladığı görülmüştür ($F_{1-498}=27.68$, $p<.001$). İkinci adımda analize algılanan ebeveyn tutumları (reddedicilik, aşırı koruyuculuk, duygusal sıcaklık) dahil edilmiştir. Bu değişkenlerden babanın algılanan reddediciliği açıklanan varyansı %13'e ($F_{2-497}=37.10$, $p<.001$) çıkarmakla birlikte varyansa bağımsız katkı sağlamamıştır. Annenin algılanan aşırı koruyuculuğu ise açıklanan varyansı %16'ya ($F_{3-496}=31.97$, $p<.001$) yükseltmiştir. Regresyon analizinin son adımında ise bölme savunma mekanizması ve savunma biçimleri yer almıştır. Bu adımda bölme savunma mekanizması açıklanan varyansı %48'e çıkarmıştır ($F_{4-495}=115.11$, $p<.001$). Ardından, immatür savunma biçiminin modele dahil olmasıyla açıklanan varyansın %50 olduğu gözlemlenmiştir ($F_{5-494}=102.78$, $p<.001$). Nevrotik savunma biçiminin katkısıyla ise bu oran %51'e

ulaşmıştır ($F_{5.494}=88.68$, $p<.001$). Son olarak, olgun savunma biçiminin yordayıcı etkisinin anlamlı olduğu ve toplam açıklanan varyansın bu değişkenle birlikte %52'ye yükseldiği belirlenmiştir ($F_{7.492}=78.07$, $p<.001$). Beta değerleri incelendiğinde, en güçlü yordayıcının bölme savunma mekanizması ($\beta= .46$) olduğu ve immatür savunma biçiminin ($\beta= .16$) bunu takip ettiği görülmektedir.

Tablo 3. 5. Kırılgan Narsisizm Puanlarını Yordayan Değişkenler

Değişkenler (Denkleme giriş sirasına göre)	R	R ²	Uyarlanmış R ²	Beta	t	F
Yaş	.23	.05	.05	-.11	-3.52***	27.68***
Babanın Algılanan Reddediciliği	.36	.13	.13	.04	1.09	37.10***
Annenin Algılanan Aşırı Koruyuculuğu	.40	.16	.16	.10	2.86**	31.97***
Bölme Savunma Mekanizması	.69	.48	.48	.46	11.46***	115.11***
İmmatür Savunma Biçimi [†]	.71	.51	.50	.20	4.86***	102.78***
Nevrotik Savunma Biçimi	.72	.52	.51	.13	3.55***	88.68***
Olgun Savunma Biçimi	.73	.53	.52	-.09	-2.73**	78.07***

**p<.01, ***p<.001

†: Bölme savunmasıyla ilgili 2 madde dahil edilmemiştir.

3.4. Aracı Değişken Analizlerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, anne ve babadan algılanan ebeveyn tutumları (reddedicilik, duygusal sıcaklık, aşırı koruyuculuk) ile kırılmalı ve büyülenmeci narsisizm değişkenleri arasındaki ilişkide, savunma biçimlerinin ve bölme savunma mekanizmasının aracılık etkisine ilişkin yürütülen analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Aracı değişken analizleri, Preacher ve Hayes (2008) tarafından önerilen *Bootstrap* yöntemini temel alan ve çoklu aracılık modelleri oluşturmak için IBM SPSS Statistics 21 programına kurulan bir eklenti ile gerçekleştirilmiştir.

Analizler yürütülmeden önce değişkenler arasındaki korelasyon değerleri (Tablo 3.3) incelenmiştir. İlk önce yordayıcı değişkenler (algılanan ebeveyn tutumları) ile yordanan değişkenler (büyülenmeci ve kırılmalı narsisizm) arasındaki anlamlı korelasyon değerleri belirlenmiştir. Bu işlem daha sonra yordayıcı değişkenler ile aracı değişkenler (savunma biçimleri ve bölme savunma mekanizması) ve aracı değişkenler ile yordanan değişkenler için tekrarlanmıştır. Sonuç olarak aralarında anlamlı korelasyon değerleri bulunmadığı tespit edilen değişkenler aracı değişken analizlerinin dışında tutulmuştur. Ayrıca daha önceki analizlerde olduğu gibi, Bölme Ölçeği ile ölçülen bölme savunma mekanizmasının aracılık etkisini ayrıca test etmek amacıyla, Savunma Biçimleri Testi'nin "immatür savunma biçimi" alt ölçeğindeki bölme savunma mekanizmasıyla ilgili iki madde (19 ve 22. maddeler) çıkartılmıştır.

Büyülenmeci ve kırılmalı narsisizme ilişkin aracı değişken analizlerine dahil edilen değişkenler Tablo 3.6'da gösterilmiştir.

Tablo 3. 6. Büyüklenmeci ve Kırılgan Narsisizme İlişkin Aracı Değişken Analizine Dahil Edilen Değişkenler

Yordayıcı Değişken	Aracı Değişken	Yordanan Değişken
Annenin Algılanan Aşırı Koruyuculuğu	İmmatür Savunma Biçimi Olgun Savunma Biçimi Bölme Savunma Mekanizması	Büyüklenmeci Narsisizm
Babanın Algılanan Reddediciliği	İmmatür Savunma Biçimi Bölme Savunma Mekanizması	Büyüklenmeci Narsisizm
Babanı Algılanan Duygusal Sıcaklığı	İmmatür Savunma Biçimi Bölme Savunma Mekanizması	Kırılgan Narsisizm
Annenin Algılanan Aşırı Koruyuculuğu	İmmatür Savunma Biçimi Bölme Savunma Mekanizması	Kırılgan Narsisizm
Babanın Algılanan Aşırı Koruyuculuğu	İmmatür Savunma Biçimi Nevrotik Savunma Biçimi Bölme Savunma Mekanizması	Kırılgan Narsisizm
Annenin Algılanan Reddediciliği	İmmatür Savunma Biçimi Bölme Savunma Mekanizması	Kırılgan Narsisizm
Babanın Algılanan Reddediciliği	İmmatür Savunma Biçimi Nevrotik Savunma Biçimi Bölme Savunma Mekanizması	Kırılgan Narsisizm

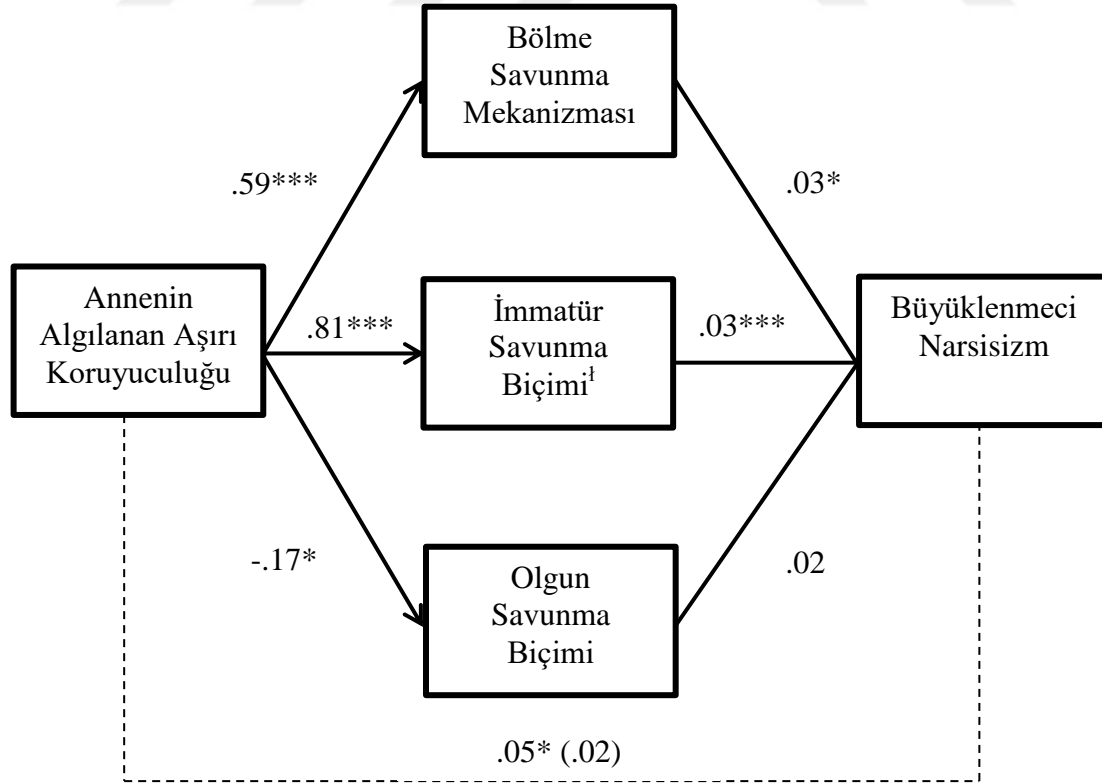
3.4.1. Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Büyüklenmeci Narsisizm Arasındaki

İlişkiye Dair Aracı Analizler

Tablo 3.6’da belirtildiği üzere büyüklenmeci narsisizmin yordanan değişken olarak yer aldığı iki farklı aracı değişken analizi yürütülmüştür. Bu analizlerde annenin algılanan aşırı koruyuculuğu ve babanın algılanan reddediciliği yordayıcı olarak; immatür savunma biçimi, olgun savunma biçimi ve bölme savunma mekanizması ise aracı değişkenler olarak yer almıştır.

3.4.1.1. Annenin Algılanan Aşırı Koruyuculuğu ile Büyüklenmeci Narsisizm Arasındaki İlişkide Aracı Değişkenlerin Rolü

Annenin algılanan aşırı koruyuculuğu ile büyüklenmeci narsisizm arasındaki ilişkide bölme savunması, immatür savunma biçimi ve nevroitik savunma biçiminin aracılık rolüne dair bulgular Şekil 3.2’de gösterilmiştir.

Şekil 3. 2. Annenin Algılanan Aşırı Koruyuculuğu ve Büyüklenmeci Narsisizm Arasındaki İlişkide Bölme Savunma Mekanizması, İmmatür Savunma Biçimi ve Olgun Savunma Biçiminin Aracı Rollerini. Şekilde *standardize olmayan beta değerlerine yer verilmiştir.*

İ: İmmatür savunma biçimi içindeki bölme savunma mekanizmasına ait maddeler dışarıda tutulmuştur.
*p<.05, **p<.01, ***p<.001

Şekil 3.2’de görüldüğü üzere, annenin algılanan aşırı koruyuculuğunun yordanan değişken olan büyüklenmeci narsisizm üzerindeki doğrudan etkisi anlamlı bulunmuştur ($\beta=.05$, $t=2.1$, $p<.05$). Bununla birlikte annenin algılanan aşırı koruyuculuğunun denkleme aracı değişken olarak giren bölme savunma mekanizması ($\beta=.59$, $t=6.28$, $p<.001$); immatür savunma biçimi ($\beta=.81$, $t=4.53$, $p<.001$) ve olgun savunma biçimi ($\beta=-.17$, $t=-2.22$, $p<.05$) üzerinde de anlamlı doğrudan etkisi olduğu gözlemlenmiştir. Aracı değişkenlerin yordanan değişken olan büyüklenmeci narsisizm üzerindeki etkileri incelendiğinde, bölme savunması ($\beta=.03$, $t=2.07$, $p<.05$) ve immatür savunma biçimi ($\beta=.03$, $t=3.76$, $p<.001$) için anlamlı doğrudan etkiler saptanmıştır. Ancak olgun savunma biçiminin büyüklenmeci narsisizm üzerindeki doğrudan etkisi anlamsız bulunmuştur ($\beta=.02$, $t=1.47$, $p>.05$). Son adımda annenin algılanan aşırı koruyuculuğu ile tüm aracı değişkenler denkleme eş zamanlı olarak girdiğinde ise annenin algılanan aşırı koruyuculuğu ile büyüklenmeci narsisizm arasındaki ilişkinin anlamsız hale geldiği görülmüştür ($\beta=.02$, $t=.64$, $p>.05$). Bu bulgular doğrultusunda annenin algılanan aşırı koruyuculuğu ile büyüklenmeci narsisizm puanları arasındaki ilişkide, bölme savunma mekanizması ve immatür savunma biçiminin *tam aracılık* rolü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak olgun savunma biçiminin büyüklenmeci narsisizm puanları üzerinde anlamlı bir etki göstermemesi sebebiyle bu değişkenin aracı bir etkisi bulunamamıştır. Son olarak modelin anlamlılığı incelenmiş ve toplam varyansın %8’ini açıklayan tüm modelin anlamlı olduğu gözlemlenmiştir ($F_{4-503}=12.54$, $p<.001$).

Aracı değişkenler için gözlenen etkilerin anlamlı olup olmadığı 1000 kişilik Bootstrap örnekleme ile değerlendirilmiştir. Tablo 3.7’de gösterildiği üzere, aracı değişkenler olarak denkleme dahil edilen bölme savunma mekanizması, immatür savunma biçimi ve olgun savunma biçiminin toplam dolaylı etkilerinin anlamlı olduğu bulunmuştur (nokta tahmin= .04 ve %95 BCa GA [.02, .06]). Değişkenler tek tek ele alındığında ise sadece bölme savunmasının (nokta tahmin=.02 ve %95 BCa GA [.00, .04]) ve immatür savunma biçiminin (nokta tahmin=.02 ve %95 BCa GA [.01, .04]) dolaylı etkilerinin anlamlı olduğu görülmüştür.

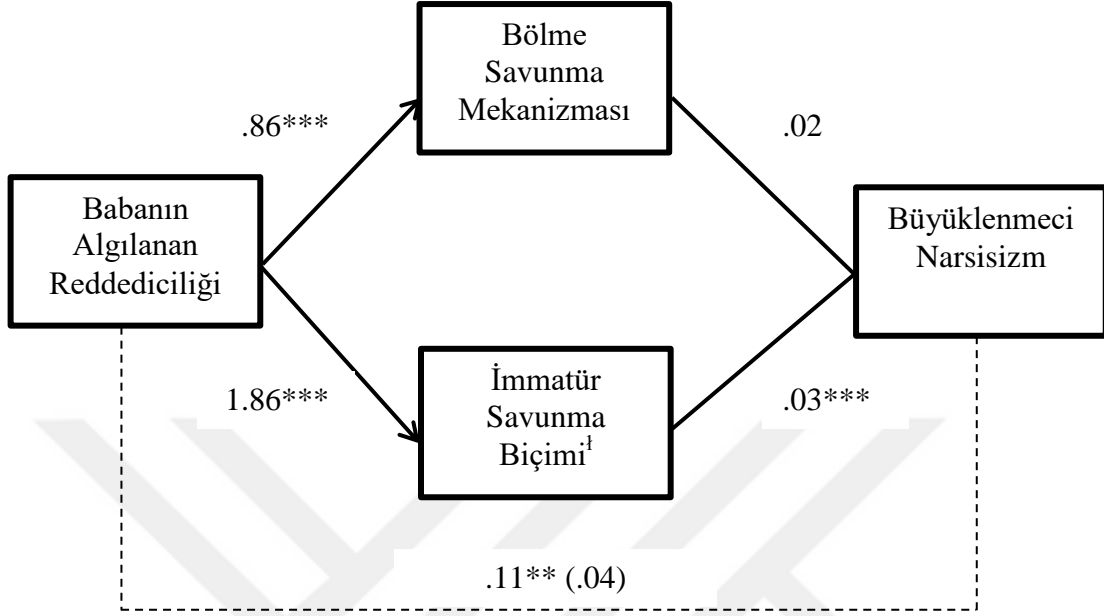
Tablo 3. 7. Annenin Algılanan Aşırı Koruyuculuğu ile Büyüklenmeci Narsisizm Arasındaki İlişkide Aracıların Toplam ve Spesifik Dolaylı Etki İçin Nokta Tahminleri, Bias-Corrected and Accelerated (BCa) Güven Aralıkları

Değişken	Katsayılar Çarpımı				%95 BCa Güven Aralığı	
	Nokta Tahmini	SE	Z	p	Düşük	Yüksek
Toplam	.04	.01	3.51	.00	.02	.06
Bölme Savunma Mekanizması	.02	.00	1.97	.04	.00	.04
İmmatür Savunma Biçimi	.03	.01	2.91	.00	.01	.04

3.4.1.2. Babanın Algılanan Reddediciliği ile Büyüklenmeci Narsisizm Arasındaki İlişkide Aracı Değişkenlerin Rolü

Büyüklenmeci narsisizmin yordanan değişken olarak dahil edildiği aracı değişken analizlerinde, yordayıcı olarak etkisi incelenen bir diğer değişken babanın algılanan reddediciliğidir. Babanın algılanan reddediciliği ile büyüklenmeci narsisizm

arasındaki ilişkide bölme savunması ve immatür savunma biçiminin aracılık etkisinin incelendiği analiz bulguları Şekil 3.3'te gösterilmiştir.

Şekil 3. 3. Babanın Algılanan Reddediciliği ve Büyüklenmeci Narsisizm Arasındaki İlişkide Bölme Savunma Mekanizması ve İmmatür Savunma Biçiminin Aracı Rollerini. Şekilde standardize olmayan beta değerlerine yer verilmiştir.

†: İmmatür savunma biçimi içindeki bölme savunma mekanizmasına ait maddeler dışarıda tutulmuştur.

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Şekil 3.3'te belirtildiği üzere, babanın algılanan reddediciliğinin yordanan değişken olan büyüklenmeci narsisizm üzerindeki doğrudan etkisi anlamlı bulunmuştur ($\beta = .11$, $t = 3.12$, $p < .01$). Bununla birlikte, babanın algılanan reddediciliğinin aracı değişkenlerden bölme savunma mekanizması ($\beta = .86$, $t = 6.29$, $p < .001$) ve immatür savunma biçimi ($\beta = 1.86$, $t = 7.35$, $p < .001$) üzerinde de anlamlı doğrudan etkiye sahip olduğu görülmüştür. Sonraki adımda, yordanan değişken olan büyüklenmeci narsisizm üzerinde aracı değişkenlerin etkisi incelenmiştir. Bu aşamada denkleme aracı değişken olarak dahil edilen immatür savunma biçiminin anlamlı doğrudan etkileri gözlenirken ($\beta = .03$, $t = 4.08$, $p < .001$); bölme savunma mekanizması için bu etkinin anlamlı düzeyde

olmadığı ($\beta=.02$, $t=1.9$, $p>.05$) tespit edilmiştir. En son adımda ise babanın algılanan reddediciliği ile tüm aracı değişkenler denkleme eş zamanlı olarak girdiğinde, babanın algılanan reddediciliği ile büyülenmeci narsisizm arasındaki ilişkinin anlamsız hale geldiği görülmüştür ($\beta=.04$, $t=1.14$, $p>.05$). Bu sonuçlara göre, babanın algılanan reddediciliği ile büyülenmeci narsisizm puanları arasındaki ilişkide immatür savunma biçiminin *tam aracılık* rolü olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte tüm modelin anlamlı olduğu ($F_{4-503}=16.53$, $p<.001$) ve toplam varyansın %8'ini açıkladığı gözlemlenmiştir.

Babanın algılanan reddediciliği ile büyülenmeci narsisizm arasındaki ilişkide immatür savunma biçiminin tam aracılık etkisinin anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla 1000 kişilik Bootstrap örnekleme kullanılmıştır. Tablo 3.8'de belirtildiği üzere, aracı değişkenler olarak denkleme dahil edilen bölme savunma mekanizması ve immatür savunma biçiminin toplam dolaylı etkilerinin anlamlı olduğu bulunmuştur (nokta tahmin= .07 ve %95 BCa GA [.05, .11]). Değişkenler tek tek ele alındığında ise sadece immatür savunma biçiminin (nokta tahmin=.02 ve %95 BCa GA [.03, .09]) tam aracılık etkisinin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3. 8. Babanın Algılanan Reddediciliği ile Büyülenmeci Narsisizm Arasındaki İlişkide Aracıların Toplam ve Spesifik Dolaylı Etki İçin Nokta Tahminleri, Bias-Corrected and Accelerated (BCa) Güven Aralıkları

Değişken	Katsayılar Çarpımı				%95 BCa Güven Aralığı	
	Nokta Tahmini	SE	Z	p	Düşük	Yüksek
Toplam	.07	.02	4.90	.00	.05	.11
İmmatür Savunma Biçimi	.05	.02	3.58	.00	.03	.09

3.4.2. Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Kırılğan Narsisizm Arasındaki

İlişkiye Dair Aracı Analizler

Daha önce Tablo 3.6'da belirtildiği üzere, belirlenen anlamlı korelasyon değerleri doğrultusunda kırılğan narsisizm ile ilişkili aracı değişken analizlerine, annenin algılanan duygusal sıcaklığı dışındaki bütün algılanan ebeveyn tutumları dahil edilmiştir. Aynı şekilde bu analizlerde, gözlemlenen anlamlı korelasyon değerlerine göre aracı değişken olarak immatür savunma biçimi, nevrotik savunma biçimi ve bölme savunma mekanizmasının aracılık etkileri test edilmiştir. Yürütülen aracı değişken analizleri sonucunda, annenin algılanan aşırı koruyuculuğu ile kırılğan narsisizm arasındaki ilişkide; bölme savunma mekanizması ve immatür savunma biçiminin aracılık etkisi bulunamamıştır. Benzer şekilde babanın algılanan aşırı koruyuculuğu ve kırılğan narsisizm arasındaki ilişkiye; bölme savunma mekanizması ile immatür ve nevrotik savunma biçimlerinin aracılık etmediği gözlemlenmiştir. Yürütülen diğer aracı değişken analizlerine ait bulgulara başlıklar halinde aşağıda yer verilmiştir.

3.4.2.1. Babanın Algılanan Duygusal Sıcaklığı ile Kırılğan Narsisizm

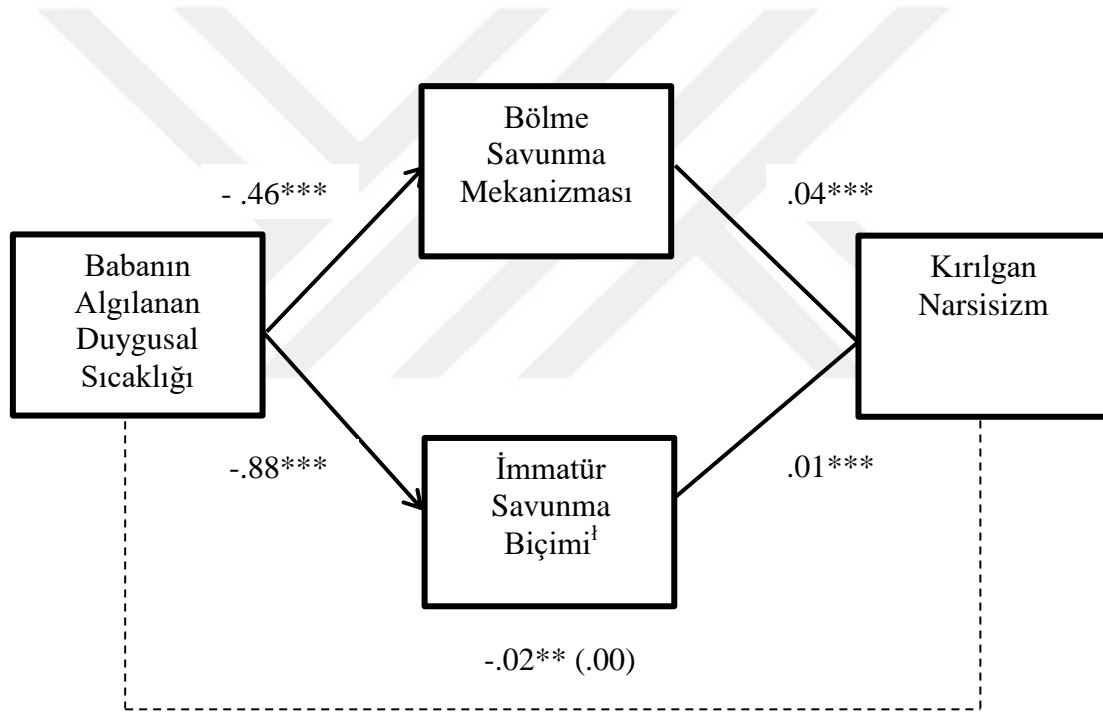
Arasındaki İlişkide Aracı Değişkenlerin Rolü

Babanın algılanan duygusal sıcaklığı ile kırılğan narsisizm arasındaki ilişkide bölme savunma mekanizması ve immatür savunma biçiminin aracı etkileri incelenmiştir. Yürütülen aracı değişken analizi bulguları Şekil 3.4'te özetlenmiştir.

Şekil 3.4'te belirtildiği üzere, babanın algılanan duygusal sıcaklığının kırılğan narsisizm üzerinde anlamlı doğrudan etkisi bulunmaktadır ($\beta = -.02$, $t = -2.71$, $p < .01$). Ek olarak babanın algılanan duygusal sıcaklığı aracı değişken olan bölme savunma mekanizması ($\beta = -.46$, $t = -4.07$, $p < .001$) ve immatür savunma biçimi ($\beta = -.88$, $t = -4.17$, $p < .001$) üzerinde de anlamlı doğrudan etki göstermiştir. Sonraki adımda aracı değişken olarak denkleme giren bölme savunma mekanizması ($\beta = .04$, $t = 13.70$, $p < .001$) ve

immatür savunma biçiminin de ($\beta=.01$, $t=6.29$, $p<.001$) kırılğan narsisizm üzerinde anlamlı doğrudan etkisinin olduğu görülmüştür. Bununla birlikte babanın algılanan duygusal sıcaklığı ile aracı değişkenler denkleme eş zamanlı girdiğinde, babanın algılanan duygusal sıcaklığı ile kırılğan narsisizm arasındaki anlamlı ilişkinin anlamsız hale geldiği belirlenmiştir ($\beta=.00$, $t=.59$, $p>.05$). Bu bulgulardan hareketle babanın algılanan duygusal sıcaklığı ile kırılğan narsisizm arasındaki ilişkide bölme savunma mekanizması ve immatür savunma biçiminin *tam aracılık* etkisinin olduğu; ayrıca varyansın %48'ini açıklayan bu modelin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F_{3,504}=157.35$, $p<.001$).

Şekil 3. 4. Babanın Algılanan Duygusal Sıcaklığı ve Kırılğan Narsisizm Arasındaki İlişkide Bölme Savunma Mekanizması ve İmmatür Savunma Biçiminin Aracı Rollerini. Şekilde *standardize olmayan beta değerlerine yer verilmiştir.*

†: İmmatür savunma biçimi içindeki bölme savunma mekanizmasına ait maddeler dışarıda tutulmuştur.

* $p<.05$, ** $p<.01$, *** $p<.001$

Babanın algılanan duygusal sıcaklığı ile kırılğan narsisizm arasındaki ilişkide bölme savunma mekanizması ve immatür savunma biçiminin aracılık etkisinin anlamlı

olup olmadığı 1000 kişilik Bootstrap örnekleme ile değerlendirilmiştir. Tablo 3.8’de gösterildiği üzere, bölme savunma mekanizması ve immatür savunma biçiminin toplam dolaylı etkilerinin anlamlı olduğu bulunmuştur (nokta tahmin=-.03 ve %95 BCa GA [-.04, -.01]). Bununla birlikte, değişkenler ayrı ayrı olarak incelendiğinde, bölme savunma mekanizması (nokta tahmin=-.02 ve %95 BCa GA [-.03, -.01]) ve immatür savunma biçiminin (nokta tahmin=-.01 ve %95 BCa GA [-.01, -.00]) spesifik dolaylı etkilerinin de anlamlı olduğu görülmüştür.

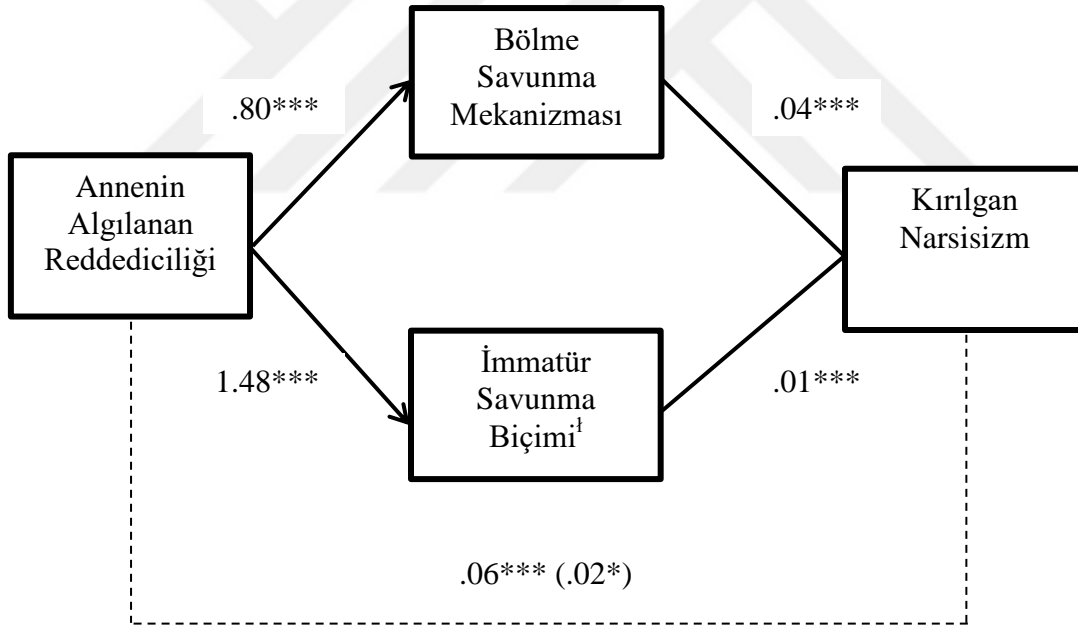
Tablo 3. 9. Babanın Algılanan Duygusal Sıcaklığı ile Kırılgan Narsisizm Arasındaki İlişkide Aracıların Toplam ve Spesifik Dolaylı Etki İçin Nokta Tahminleri, Bias-Corrected and Accelerated (BCa) Güven Aralıkları

Değişken	Katsayılar Çarpımı				%95 BCa Güven Aralığı	
	Nokta Tahmini	SE	Z	p	Düşük	Yüksek
Toplam	-.03	.01	-4.47	.00	-.04	-.01
Bölme Savunma Mekanizması	-.02	.00	-3.91	.00	-.03	-.01
İmmatür Savunma Biçimi	-.01	.00	-3.48	.00	-.01	-.00

3.4.2.2. Annenin Algılanan Reddediciliği ile Kırılgan Narsisizm Arasındaki İlişkide Aracı Değişkenlerin Rolü

Annenin algılanan reddediciliği ile kırılgan narsisizm arasındaki ilişkide bölme savunma mekanizmasının ve immatür savunma biçiminin aracı rolleri test edilmiştir. Şekil 3.5’te belirtildiği üzere ilk adımda annenin algılanan reddediciliği, kırılgan narsisizm üzerinde anlamlı doğrudan etki göstermiştir ($\beta=.06$, $t=6.13$, $p<.001$). Sonraki adımda da annenin algılanan reddediciliğinin, aracı değişkenler olan bölme savunma mekanizması ($\beta=.80$, $t=5.78$, $p<.001$) ve immatür savunma biçimi ($\beta=1.48$,

t=5.74,p<.001) üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, bölme savunma mekanizması ($\beta=.04$, $t=13.33$, $p<.001$) ve immatür savunma biçiminin ($\beta=.01$, $t=5.92$, $p<.001$) yordanan değişken olan kırılğan narsisizm üzerindeki doğrudan etkileri anlamlı bulunmuştur. Son aşamada, annenin algılanan reddediciliği ile tüm aracı değişkenler denkleme girdiğinde ise annenin algılanan reddediciliği ve kırılğan narsisizm arasındaki ilişkinin azalarak anlamlılık düzeyinin düştüğü saptanmıştır ($\beta=.02$, $t=2.33$, $p<.05$). Bu bulgulardan hareketle, bölme savunma mekanizması ve immatür savunma biçiminin bu ilişkide *kısmi aracılık* rolü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ek olarak, bu modelin anlamlı olduğu ve varyansın %49'unu açıkladığı görülmüştür ($F_{3-504}=160.62$, $p<.001$).

Şekil 3. 5. Annenin Algılanan Reddediciliği ve Kırılğan Narsisizm Arasındaki İlişkide Bölme Savunma Mekanizması ve İmmatür Savunma Biçiminin Aracı Rollerini Şekilde standardize olmayan beta değerlerine yer verilmiştir.

†: İmmatür savunma biçimi içindeki bölme savunma mekanizmasına ait maddeler dışarıda tutulmuştur.
* $p<.05$, ** $p<.01$, *** $p<.001$

Aracı değişkenler için gözlenen etkilerin anlamlı olup olmadığı 1000 kişilik Bootstrap örnekleme kullanılarak test edilmiştir. Tablo 3.9’da gösterildiği üzere, aracı değişkenler olarak denkleme dahil edilen bölme savunma mekanizması ve immatür savunma biçimi içim toplam dolaylı etkinin anlamlı olduğu bulunmuştur (nokta tahmin= .04 ve %95 BCa GA [.03, .06]). Değişkenler tek tek ele alındığında da bölme savunmasının (nokta tahmin=.03 ve %95 BCa GA [.02, .04]) ve immatür savunma biçiminin (nokta tahmin=.01 ve %95 BCa GA [.01, .02]) dolaylı etkilerinin anlamlı olduğu görülmüştür.

Tablo 3. 10. Annenin Algılanan Reddediciliği ile Kırılgan Narsisizm Arasındaki İlişkide Aracıların Toplam ve Spesifik Dolaylı Etki İçin Nokta Tahminleri, Bias-Corrected and Accelerated (BCa) Güven Aralıkları

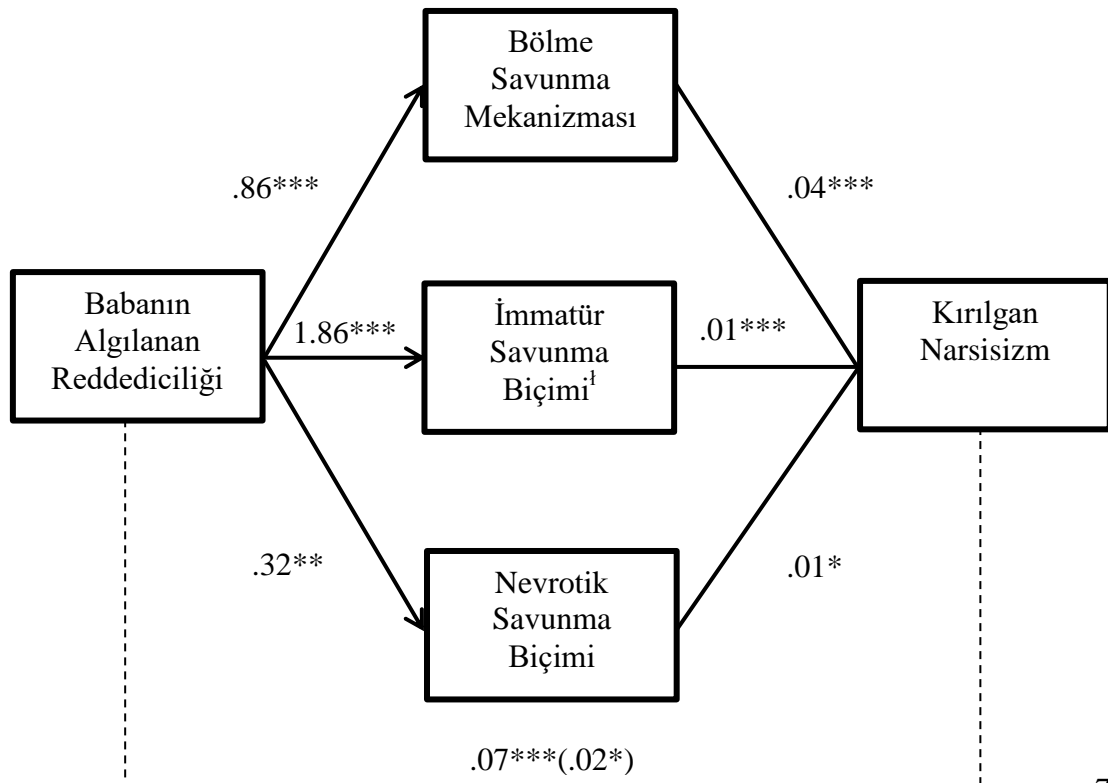
Değişken	Katsayılar Çarpımı				%95 BCa Güven Aralığı	
	Nokta Tahmini	SE	Z	p	Düşük	Yüksek
Toplam	.04	.01	6.14	.00	.03	.06
Bölme Savunma Mekanizması	.03	.01	5.31	.00	.02	.04
İmmatür Savunma Biçimi	.01	.00	4.13	.00	.01	.02

3.4.2.3. Babanın Algılanan Reddediciliği ile Kırılgan Narsisizm Arasındaki İlişkide Aracı Değişkenlerin Rolü

Babanın algılanan reddediciliği ile kırılgan narsisizm arasındaki ilişkide anlamlı korelasyon değerleri doğrultusunda aracılık etkisi incelenen değişkenler bölme savunma mekanizması, immatür savunma biçimi ve nevrotik savunma biçimi olmuştur.

Şekil 3.6’da belirtildiği üzere, ilk adımda kırılgan narsisizm üzerinde babanın algılanan reddediciliğinin anlamlı doğrudan etkisi bulunmaktadır ($\beta=.07$, $t=6.84$,

$p < .001$). Babanın algılanan reddediciliğinin aracı değişkenler üzerindeki etkisi incelendiğinde; bu değişkenin bölme savunma mekanizması ($\beta = .86$, $t = 6.28$, $p < .001$) immatür savunma biçimi ($\beta = 1.86$, $t = 7.35$, $p < .001$) ve nevrotik savunma biçimi ($\beta = .32$, $t = 2.81$, $p < .01$) üzerinde anlamlı doğrudan etkileri olduğu görülmüştür. Sonraki adımda ise aracı değişkenlerden bölme savunma mekanizmasının ($\beta = .04$, $t = 13.00$, $p < .001$), immatür savunma biçiminin ($\beta = .01$, $t = 4.80$, $p < .001$) ve nevrotik savunma biçiminin ($\beta = .01$, $t = 2.37$, $p < .05$) de yordanan değişken olan kırılğan narsisizm üzerindeki doğrudan etkilerinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Denklem son adımında, babanın algılanan reddediciliği ile birlikte bütün aracı değişkenler dahil olduğunda ise; babanın algılanan reddediciliği ve kırılğan narsisizm arasındaki ilişki azalmış ve anlamlılık seviyesi düşmüştür ($\beta = .02$, $t = 2.49$, $p < .05$). Bu bulgudan hareketle babanın algılanan reddediciliği ve kırılğan narsisizm arasındaki ilişkiye bölme savunma mekanizmasıyla birlikte immatür ve nevrotik savunma biçimlerinin *kısmi aracılık* ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca varyansın %49'unu açıklayan modelin anlamlı olduğu görülmüştür ($F_{4,503} = 123.22$, $p < .001$).

Şekil 3. 6. Babanın Algılanan Reddediciliği ve Kırılgan Narsisizm Arasındaki İlişkide Bölme Savunma Mekanizması, İmmatür Savunma Biçimi ve Nevrotik Savunma Biçiminin Aracı Rollerini. Şekilde standardize olmayan beta değerlerine yer verilmiştir.

1: İmmatür savunma biçimi içindeki bölme savunma mekanizmasına ait maddeler dışarıda tutulmuştur.

*p<.05, **p<.01,***p<.001

Bölme savunma mekanizması ile immatür ve nevrotik savunma biçimlerinin aracılık etkilerinin anlamlılığı, 1000 kişilik Bootstrap örnekleme üzerinde incelenmiştir. Tablo 3.11’de belirtildiği üzere, aracı değişkenlerin toplam dolaylı etkisi anlamlıdır (nokta tahmin= .05 ve %95 BCa GA [.03, .06]). Değişkenlerin aracılık etkisi tek tek ele alındığında ise; bölme savunma mekanizmasının (nokta tahmin= .03 ve %95 BCa GA [.02, .04]) ve immatür savunma biçiminin (nokta tahmin= .01 ve %95 BCa GA [.01, .02]) kısmi aracılık etkilerinin anlamlı olduğu görülmüştür. Ancak nevrotik savunma biçimi için bu etkinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (nokta tahmin= .00 ve %95 BCa GA [.00, .01])

Tablo 3. 11. Babanın Algılanan Reddediciliği ile Kırılgan Narsisizm Arasındaki İlişkide Aracıların Toplam ve Spesifik Dolaylı Etki İçin Nokta Tahminleri, Bias-Corrected and Accelerated (BCa) Güven Aralıkları

Değişken	Katsayılar Çarpımı				%95 BCa Güven Aralığı	
	Nokta Tahmini	SE	Z	p	Düşük	Yüksek
Toplam	.05	.01	6.78	.00	.03	.06
Bölme Savunma Mekanizması	.03	.00	5.67	.00	.02	.04
İmmatür Savunma Biçimi	.01	.00	4.03	.00	.01	.02
Nevrotik Savunma Biçimi	.00	.00	1.82	.07	.00	.01

Aracı değişken analizlerinde annenin ve babanın algılanan aşırı koruyuculuğu ile kırılğan narsisizm arasındaki ilişkide anlamlı aracılık etkilerine rastlanmamıştır. Analiz sonucunda anlamlı olduğu tespit edilen aracılık etkileri ise Tablo 3.12’de özetlenmiştir.

Tablo 3. 12. Aracı Değişken Analizlerine İlişkin Bulguların Özeti

Yordayıcı Değişken	Aracı Değişken(ler)	Yordanan Değişken	Aracılık Etkisi
Annenin Algılanan Aşırı Koruyuculuğu	Bölme Savunma Mekanizması İmmatür Savunma Biçimi	Büyüklemece Narsisizm	Tam Aracılık
Babanın Algılanan Reddediciliği	İmmatür Savunma Biçimi	Büyüklemece Narsisizm	Tam Aracılık
Babanın Algılanan Duygusal Sıcaklığı	Bölme Savunma Mekanizması İmmatür Savunma Biçimi	Kırılğan Narsisizm	Tam Aracılık
Annenin Algılanan Reddediciliği	Bölme Savunma Mekanizması İmmatür Savunma Biçimi	Kırılğan Narsisizm	Kısmi Aracılık
Babanın Algılanan Reddediciliği	Bölme Savunma Mekanizması İmmatür Savunma Biçimi Nevrotik Savunma Biçimi	Kırılğan Narsisizm	Kısmi Aracılık

BÖLÜM IV

TARTIŞMA

Bu araştırma temel olarak büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm, algılanan ebeveyn tutumları, bölme savunma mekanizması ve savunma biçimleri arasındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla yürütülmüştür. Çalışmanın bu bölümünde ise istatistiksel analizlerden elde edilen bulgular, konuyla ilgili kuramsal çerçeve ve literatürde yer alan diğer çalışmalar ışığında tartışılmıştır. Bununla birlikte araştırmanın klinik doğurgularına, sınırlılıklarına ve sonraki çalışmalara yönelik önerilere de bu bölümde yer verilmiştir.

Araştırmada öncelikle katılımcıların büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm puanlarının cinsiyet ve yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Daha sonra tüm değişkenlerin kendi arasındaki korelasyon değerleri saptanmıştır. Ardından büyüklenmeci ve kırılğan narsisizmi yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yürütülmüştür. Son olarak ise algılanan ebeveyn tutumları ve narsisizm arasındaki ilişkilerde bölme savunması ve savunma biçimlerinin aracılığı incelenmiştir. Elde edilen bulgular ayrı başlıklar şeklinde takip eden bölümlerde değerlendirilmiştir.

4.1. Narsisizmin Yaş ve Cinsiyete Göre Değerlendirilmesi

Demografik değişkenlerden yaş ve cinsiyetin etkisini incelemek amacıyla yürütülen varyans analizinden elde edilen bulgulara göre, cinsiyet değişkeni açısından katılımcıların kırılğan narsisizm puanları anlamlı bir fark göstermezken; büyüklenmeci narsisizm puanlarında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır: Erkeklerin büyüklenmeci narsisizm puanlarının kadınlarinkinden anlamlı olarak yüksek olduğu görülmüştür.

Literatürde yer alan bazı çalışmalarda fark bulunmamakla birlikte (Akıncı, 2015; Lee, Gregg ve Park, 2013); bir kısmı ülkemizde yürütülen (Kaya, 2017; Üzümcü, 2016) pek çok çalışmada (Foster ve ark., 2003; Miller ve Campbell, 2008), bu çalışmadakine benzer şekilde erkeklerin büyüklenmeci narsisizm puanlarının kadınlarınkinden anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Konuyla ilgili olarak Grijalva, Newman, Tay, Donnelan ve Harms (2014) tarafından yürütülen kapsamlı meta analiz çalışması da benzer sonuçlara işaret etmektedir. Çalışmada yaş gruplarından ve ölçüm yanlılığından bağımsız olarak, 31 yıl içinde yapılmış olan araştırmalar incelenmiş ve erkeklerin büyüklenmeci narsisizm puanlarının kadınlarınkine göre genel anlamda tutarlı şekilde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, DSM-V’te yer alan verilere göre, erkeklerin narsisistik kişilik bozukluğu tanısı alma oranları %50 ile %75 arasındadır (APA, 2013). DSM’nin narsisistik kişilik bozukluğu için belirlediği tanı kriterlerinin ağırlıklı olarak büyüklenmeci narsisistik özelliklere dayandığı düşünüldüğünde (Cain ve ark., 2008; Gabbard, 2009), erkeklerin kadınlara göre daha fazla büyüklenmeci narsisistik özellik sergilediği sonucuna ulaşmak mümkün olabilmektedir. Bütün bunlar değerlendirildiğinde, erkeklerin daha fazla büyüklenmeci narsisizm rapor ettiğine dair elde edilen bulgunun literatürle uyumlu olduğu gözlemlenmektedir. Benzer şekilde, kadınların daha fazla kırılgan narsisistik özellikler bildirdiği bazı çalışmalar (Rohmann ve ark., 2012) olmakla birlikte, bu çalışmada kırılgan narsisizm puanları açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir fark gözlemlenmemiş olması da, gerek Grijalva ve ark. (2014) tarafından yürütülen meta analiz çalışmasının, gerekse ülkemizde gerçekleştirilen bazı tez çalışmalarının (Akıncı, 2015; Özdemir, 2017; Üzümcü, 2016) sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir.

Daha önce değinildiği üzere kırılgan narsisizm, büyüklenmeci narsisistik özelliklerini tamamen dışlamamakta; bireyde bu iki yapıya ait özellikler sıklıkla bir arada bulunmaktadır. Öte yandan yukarıda bahsedilen çalışmalarla birlikte bu

çalışmanın bulgularına göre, narsisistik kişilik özellikleri üzerindeki cinsiyet farklılıkları, genel anlamda büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri üzerinde belirlemektedir. Bu noktada kırılan narsisizmin daha fazla kişiler arası stres, içedönüklük, utanç gibi özellikleri barındıran yapısı dikkate alındığında; cinsiyetin gelişimsel, biyolojik ve kültürel bileşenlerinin kırılan narsisizm üzerinde büyüklenmeci narsisizme kıyasla daha az belirleyici olabileceği akla gelmektedir. Benzer şekilde bu özelliklerin kadın ve erkeklere ilişkin stereotipler açısından çok güçlü biçimde ayrılmamış olabileceği düşünülmüştür. Ayrıca erkek katılımcıların çalışmada kişisel bilgilerin gizli tutulacak olması sebebiyle üzerlerinde daha az sosyal baskı hissederek, narsisistik kırılanlıklarını kadınlarınkıyla benzer seviyede rapor etmiş olması da olasıdır.

Yukarıdaki değerlendirmelere ek olarak, büyüklenmeci narsisizm üzerindeki cinsiyet farklılıklarını çeşitli görüşlerle ele almak mümkün görünmektedir. Örneğin Philipson (1985), büyüklenmeci narsisizm üzerindeki bu farklılığı kendilik gelişimi sürecindeki anne ve çocuk ilişkisi üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Ona göre cinsiyet farklılıkları sebebiyle anne kız çocuğunu daha güçlü biçimde kendiliğinin bir uzantısı, erkek çocuğunu ise bir 'öteki' olarak görme eğilimindedir. Bu noktada erkek çocuk annenin empatik yetersizlikleri karşısında yaşadığı kırılmalarla başa çıkmak için büyüklenmeci, beğeniye ihtiyaç duyan ve ben-merkezci bir şekilde annenin zihninde 'öteki' olan kimliğini inşa etmek durumundadır. Kız çocuk ise annesiyle kurduğu ayrılmamış bu bağı inkar etmek zorunda olmadığından, kendilik değerini önemli ve tümgüçlü olarak algıladığı kişilerle kurduğu ilişkiler üzerinden sürdürmektedir. Bu durum ileriki yaşantıda narsisistik ihtiyaçların doyumunda farklı yollar izlenmesini beraberinde getirmektedir.

Wardetzki (2010), kadın ve erkeklerin temelde aynı narsisistik bozukluğa sahip olduğunu; ancak cinsiyete ilişkin toplumsal normların bu narsisistik yapıyı ifade etme

biçimini şekillendirdiğini ileri sürmüştür. Ona göre kadınların narsisistik kişiliği kültürel yapıda daha uyumlu özellikler içerisinde gizlenme eğilimindeyken; erkeklerin narsisistik kişiliği kültürel yapı tarafından büyüklenmeci ve tümgüçlü şekilde ifade edilmeye yatkın hale getirilmektedir. Morf ve Rhodewalt'a (2001) göre de sömürücülük, baskınlık, büyüklenmecilik gibi özellikler sosyal açıdan erkekler için daha kabul edilebilir görüldüğünden; kadınlar narsisistik ihtiyaçlarını cinsiyet rollerine uygun olarak daha örtük ve dolaylı şekilde karşılamaktadır. Bu noktada erkeklerin kadınlara kıyasla değer, beğeni ve onay görmeme gibi narsisistik kırılmalar karşısında kendi cinsiyet rollerine uygun şekilde daha farklı telafi mekanizmalarına yöneliyor olabilecekleri düşüncesi makul görünmektedir. Ayrıca bu yaklaşımlara ek olarak; liderlik, agresyon, rekabetçilik gibi büyüklenmeci narsisistik özelliklerin türün devamlılığı ve biyoloji açısından sağlamış olabileceği avantajlar sebebiyle, erkeklerin bu özellikleri evrimsel süreçte kadınlara kıyasla daha fazla edinmiş olabileceği de öne sürülmüştür (Holtzman ve Strube, 2011). Bütün bu olası sebeplerle, büyüklenmeci narsisistik kişilik özellikleri gibi daha stereotipik narsisistik özelliklerin erkeklerde daha sık şekilde görülmesi mümkün olabilmektedir.

Çalışmada cinsiyet dışında etkisi incelenen bir diğer demografik değişken yaş olmuştur. Özetle, yaş grupları şeklinde ele alındığında 18-25 yaş aralığındaki katılımcıların büyüklenmeci narsisizm puanlarının 41-65 yaş aralığındaki katılımcılarınkinden yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde, 18-25 yaş aralığındaki katılımcıların kırılma narsisizm puanları da 26-40 ve 41-65 yaş aralığındaki bireylerinkinden anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar, genel anlamda bireylerin yaşı arttıkça büyüklenmeci ve kırılma narsisistik özelliklerinde bir azalma eğilimi olduğuna işaret etmektedir. Gerek ülkemizdeki (Akıncı, 2015), gerekse yurt dışındaki (Cai, Kwan ve Sedikies, 2012; Kapidzic, 2013) bazı çalışmalarda da genç katılımcıların daha fazla narsisistik kişilik özelliği rapor ettiği bilinmektedir.

Benzer şekilde Foster ve ark., (2003), bireysel farklılıkların narsisizm ile olan ilişkisini 3445 kişilik bir örneklem üzerinde inceledikleri çalışmalarında, daha genç katılımcıların daha fazla narsisistik kişilik özelliği bildirdiklerini gözlemlemişlerdir. Dolayısıyla bu çalışmanın bulgularının literatürle uyumlu olduğunu söylemek mümkündür.

Yukarıdaki bulgular değerlendirildiğinde, genç katılımcıların daha fazla narsisistik özellik rapor etmesinin döneme özgü gelişimsel faktörlerin yanında; kuşaklar arası farklılıkların da bir sonucu olabileceği akla gelmektedir. Özellikle yetişkinlik dönemlerinin başlarında olan bireylerin sosyal, akademik ve mesleki alanlarda baş etmek zorunda kaldıkları problemlerin narsisistik kendilik yapılarını daha fazla tetikliyor olması olasıdır. Ronningstam'ın (2005) da belirttiği gibi, ergenlikten yetişkinliğe geçişin beraberinde getirdiği döneme özgü gelişimsel zorluklar, narsisistik bozuklukların bu bireylerde daha sık görülmesine yol açabilmektedir. Foster ve ark. (2003) ise, pek çok diğer psikopatolojide olduğu gibi yaşın getirdiği olgunlaşmanın narsisistik kişilik belirtilerinde de azalmayı beraberinde getirebileceğini belirtmişlerdir. Öte yandan, yapılan bazı çalışmalar (örn., Twenge ve Foster, 2010; Twenge ve Foster, Twenge, Konrath, Foster, Campbell ve Bushman, 2008) batılı kültürlerde genç kuşaklar arasında narsisizmin giderek artış gösterdiğini bildirmektedir. Bu artışla paralel şekilde reklamlar, dergiler, şarkılar gibi pek çok kültürel öğede bireycilik ile benmerkezciliğe olan vurguda; dahası 'ben' zamirinin kullanımında artış gözlemlenmektedir (Twenge, 2011; De Wall, Pond, Campbell, Twenge, 2011). Dolayısıyla Türk kültüründe de bireyciliğin artma eğilimine işaret eden bu kuşaklar arası farkla birlikte, narsisistik kişilik belirtilerinde ortaya çıkması muhtemel bir artıştan ya da en azından genç kuşaklar arasında bu özelliklerin daha açık şekilde ifade edilebiliyor olmasından bahsetmek mümkündür.

4.2 Regresyon Analizine İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Denkleme demografik değişkenlerden sonra dahil edilen algılanan ebeveyn tutumlarından annenin algılanan duygusal sıcaklığı ($\beta=.16$) ve babanın algılanan reddediciliğinin ($\beta=.10$) büyüklenmeci narsisizmi yordadığı görülmektedir. Daha açık bir ifadeyle bireylerin anneden algılanan duygusal sıcaklığı ve babadan algılanan reddediciliği arttıkça, büyüklenmeci narsisizm puanlarında da bir artış meydana gelmektedir. Konuyla ilgili literatür incelendiğinde, büyüklenmeci narsisizmin ebeveyn tutumlarıyla ilişkisine yönelik görüşlerin iki farklı yönden ele alındığı dikkat çekmektedir. Psikanalitik gelenekten gelen kuramcılar (Kernberg, 1975; Masterson, 2000) narsisistik büyüklenmeciliği soğuk, katı, eleştirel, cezalandırıcı, özerkliği desteklemeyen ve duygusal açıdan yoksun bırakıcı ebeveynlik tutumlarıyla ilişkilendirirken; sosyal öğrenme perspektifine sahip kuramcılar (Million ve Everly, 1985) büyüklenmeci narsisizmi gerçekçi sınırlardan uzak, aşırı değer verici ve şımartıcı ebeveyn tutumlarının bir sonucu olarak görmüştür. Kohut (1971, 1977) ise hem çocuğun kendiliğini yeterince aynalamayan ve reddedici tutumların; hem de çocuğun optimal düzeyde kırılmalar yaşamasını engelleyecek şekilde şımartan, sınır koymayan veya aşırı sınır koyan tutumların gerçekçi olmayan bir büyüklenmeci kendilik gelişimine yol açabileceğini savunmuştur. Bu çalışmadaki bulgular yukarıda bahsedilen kuramcılarının görüşleri ışığında değerlendirildiğinde, büyüklenmeci narsisistik bireylerin ‘duygusal açıdan sıcak’ olarak algıladığı özelliklerin; aslında Million ve Everly’nin bahsettiği şımartıcı ebeveynlik yaklaşımlarıyla veya Kohut’un ifade ettiği şekilde çocuğun büyüklenmeciliğinde uygun ölçüde kırılma yaşatamayan ebeveynlik tutumlarıyla ilişkili olması muhtemeldir. Benzer şekilde bu bireylerin babalarından algıladıkları reddedici tavırların, Kernberg tarafından öne sürüldüğü şekilde savunmacı bir büyüklenmeciliğin gelişimiyle ya da yine Kohut’un vurguladığı gibi çocuğun aynalanma ve idealize etme ihtiyaçlarının karşılanamamasıyla ilişkili olabileceği akla

gelmektedir. Konuyla ilgili çalışmalardan bazıları da ebeveynin algılanan duygusal sıcaklığının (Horton ve ark., 2006) veya bu sıcaklıkla ilişkili olabilecek aşırı değer verici ve şımartıcı tutumların (Brummelman ve ark., 2015; Capron, 2004) büyüklenmeci narsisizm ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bazı alışmalar ise (Miller ve Campbell, 2008; Wetzel ve Robins 2016) narsisistik büyüklenmeciliğin soğuk veya düşmanca/ reddedici ebeveyn tutumlarıyla ilişkili olduğunu göstermektedir. Öte yandan bir kısım çalışma, zıt kutupta sayılabilecek algılanan ebeveynlik tutumlarının (annenin duygusal sıcaklığı ve babanın reddediciliği gibi), mevcut çalışmadakine benzer şekilde büyüklenmeci narsisizmi yordayabileceğini ortaya koymaktadır. Örneğin Otway ve Vignoles (2006), hem ebeveynin aşırı değer veren hem de reddedici tutumlarına yönelik algının büyüklenmeci narsisizmle ilişkili olduğunu ortaya koymuş ve bu durumu aşırı değer verici tutumların örtük şekilde reddedici mesajlar içerebiliyor olmasıyla değerlendirmiştir. Benzer şekilde Huxley ve Bizumic (2017) yüksek seviyede reddedici ve düşük seviyede soğuk olarak algılanan ebeveyn tutumlarının büyüklenmeci narsisizmi yordadığını tespit etmiştir. Bütün bunlar değerlendirildiğinde, mevcut çalışmadaki bulguların literatürle kısmen uyumlu olduğunu söylemek mümkündür. Ancak literatürdeki çalışmaların büyük bir çoğunluğunun, algılanan ebeveyn tutumlarını anne ve baba için ayrı ayrı değerlendirmediğini dikkate almak gerekmektedir. Öyle görünüyor ki büyüklenmeci narsisistik özelliklerin gelişiminde anne ve babanın farklı, hatta kimi zaman karşıt sayılabilecek nitelikteki tutumları etkili olabilmektedir. Bununla birlikte büyüklenmeci narsisizmin annenin duygusal sıcaklığıyla, babanın ise reddedici olarak algılanmasıyla olan ilişkisini, Masterson'un (2000) narsisistik bireylerin intrapsişik yapısına yönelik formülasyonu çerçevesinde ele almak da mümkündür. Masterson'a göre narsisistik bireylerin i dünyası temelde bölme savunmasıyla ayrılmış iki birimden oluşmaktadır. Savunmacı birimde kendilik değerli ve eşsiz; nesne (mevcut çalışmaya göre anne) ise tümgüçlü olarak algılanmaktadır. Öte yandan saldırgan

birimde kendilik yetersiz ve parçalanmış; nesne (mevcut çalışmaya göre baba) ise sert, saldırgan ve reddedici olarak görülmektedir. Yani sevgi ve onay gösteren bir anne figürü ile cezalandıran ve reddeden bir baba figürünün bir arada var olmasının, narsisistik bireyin büyüklenmecilik/mükemmeliyet ve eksiklik/kusurluluk/yetersizlik duygularıyla karakterize olan bölünmüş iç dünyasına işaret ediyor olabileceği akla gelmektedir.

Büyüklenmeci narsisizmi yordayan savunma mekanizmaları incelendiğinde, immatür ($\beta=.22$) ve nevrotik ($\beta=-.13$) savunma biçimleri ile bölme savunma mekanizmasının ($\beta=.15$) anlamlı etkileri olduğu görülmektedir. Dahası immatür savunma biçiminin büyüklenmeci narsisizmi yordayan en güçlü değişken olduğu ($\beta=.22$) dikkat çekmektedir. Literatürdeki bazı çalışmalar (örn., Zeigler-Hill, Chadha ve Osterman, 2008) anlamlı ilişki bulamamış olsa da, narsisistik kişilik özelliklerinin yansıtma, inkar, mantıksallaştırma, yansıtımlı özdeşim, değersizleştirme gibi immatür savunma mekanizmalarıyla olan ilişkisini ortaya koyan pek çok çalışma bulunmaktadır (Clemence, ve ark., 2009; Cramer, 1999; Johnson ve ark., 1992 Perry ve Perry, 2004; Richardson ve Boag, 2016). Benzer şekilde bölme savunma mekanizmasının da narsisizm ile olan ilişkisini destekleyen bulgular mevcuttur (Gould, Prentice ve Ainslie, 1996; Watson ve Biderman, 1993). Ayrıca pek çok kuramcı narsisistik bireylerin olumsuz duygulanımlardan kaçınmak ve öz saygılarını düzenleyebilmek için immatür savunmalar kullandıkları görüşünü savunmaktadır. Nitekim narsisistik büyüklenmeciliğin kendisinin de bir savunma olarak değerlendirilmesi yaygın bir görüştür (Wallace, 2011). Konuyla ilgili olarak Kernberg (1967) borderline kişilik organizasyonu içinde yer verdiği narsisistik kişilik organizasyonunu, bölme savunması ve onun çevresindeki diğer immatür savunma mekanizmaları ile ilişkilendirmiştir. Bununla birlikte McWilliams (1994) narsisistik bireylerin idealizasyon ve değersizleştirme savunmalarına sıklıkla başvurduğunu belirtmiştir. Narsisistik bireylerin

birçoğu zayıflıklarını inkar etme, benliklerini yüceltme ve kendilik değerine tehdit yaratan uyaranları değersizleştirme eğilimindedirler (Dickinson ve Pincus, 2003); dolayısıyla bu süreçlerin hepsini kişiler arası ilişkilerden çokça etkilenen öz saygıyı düzenlemek için kullanılan savunma mekanizmaları olarak değerlendirmek mümkündür. Benzer şekilde Masterson da (2000), narsisistik bireylerin terk depresyonu duygularından kurtulmak için başta bölme savunma mekanizması olmak üzere kaçınma, inkar, dışa vurma, yapışma, yansıtma ve yansıtımlı özdeşim gibi immatür savunma mekanizmalarını sıkça kullandığını belirtmektedir. Ona göre bu bireyler, immatür savunmaları sürekli aktif etmeye hazır bir şekilde bölme savunmasıyla ayrılmış iç dünyalarının savunmacı birimine ait olan değerlilik ve tümgüçlülük duygularını sürdürmektedirler. Burada en temel savunma mekanizması olarak işlev gören bölme savunmasının, normal gelişim süreçleri sonunda yerini bastırma savunma mekanizmasına bırakması beklenmektedir (Volkan, 1997). Ancak narsisistik bireyler için kendilik ve nesne temsillerinin sağlıklı şekilde bütünleşememesi durumunun yetişkinlikte de varlığını sürdürdüğü düşünülmektedir (Masterson, 2000). Yetişkinlikte de yoğun biçimde etkisini gösteren bu savunma mekanizmasının sık bir biçimde kullanması da dürtüsellik ve öz saygıda dalgalanma gibi klinik belirtiler ortaya koyabilmektedir (Akhtar ve Byrne, 1983), ki bu değişkenlerin büyülenmeci narsisizm ile ilişkili olabileceğini gösteren çalışmalar mevcuttur (Rhodewalt, Madrian ve Cheney, 1997; Vazire ve Funder, 2006; Zeigler-Hill, Myers ve Clark, 2010). Öte yandan bu çalışmanın bulgularının gösterdiği şekilde, nevrotik savunmaların daha az kullanılmasının büyülenmeci narsisistik özelliklere katkı sağladığına ilişkin bir bulguyu ortaya koyan çalışmalara literatürde rastlanmamıştır. Bu çalışmada kullanılan Savunma Biçimleri Testi doğrultusunda nevrotik savunma biçimi boyutunda yapay özgecilik, yapma-bozma, idealleştirme, karşıt tepki geliştirme savunmaları ölçülmüştür. Bulguların işaret ettiği şekilde daha az nevrotik savunma biçimine sahip olmanın

büyüklenmeci narsisizme katkı sağlaması bu savunma mekanizmalarından idealizasyonun sıklıkla kırılğan narsistik özelliklerle ilişkilendirilmesi (Masterson, 2000) ve nevrotik savunma mekanizmalarının kişiler arası ilişkilerdeki sorunlardan ziyade genellikle içsel çatışmaları çözmeye yönelik olmasının (Vaillant, 1977) muhtemel bir sonucu olarak değerlendirilmiştir.

Kırılğan narsisizme ilişkin regresyon analizi incelendiğinde algılanan ebeveyn tutumlarından babanın reddediciliği ($\beta=.04$) ve annenin aşırı koruyuculuğu ($\beta=.10$) değişkenlerinin anlamlı etkisi gözlemlenmektedir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde de, kırılğan narsisizmin ebeveynlerin aşırı koruyucu ve reddedici algılanan tutumlarıyla veya bunlarla benzerlik gösteren boyutlarla ilişkili olduğunu ortaya koyan çalışmalara rastlamak mümkündür (Huxley ve Bizumic, 2017; Miller ve ark. 2010; Otway ve Vignoles, 2006). Üzümcü (2016) tarafından ülkemizde yürütülen çalışmada da kırılğan narsisizmin annenin algılanan aşırı koruyuculuğu, babanın algılanan küçümseyici/kusur bulucu ve duygusal bakımdan yokun bırakıcı tutumlarıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla mevcut çalışmadan elde edilen bulguların literatürdeki diğer çalışmaların önemli bir bölümüyle örtüştüğü görülmektedir. Bulgulardan hareketle, anneyi daha fazla aşırı koruyucu olarak algılamanın kırılğan narsistik özelliklere katkı sağladığını söylemek mümkündür. Bu noktada annenin aşırı koruyuculuğunun kırılğan narsistik özelliklere olan katkısını kuramsal açıdan değerlendirirken, Masterson ve Kohut'un bakış açıları ön plana çıkmaktadır. Masterson'un (1981, 2000) ifade ettiği şekilde narsistik bireylerin gelişimsel duraklaması, kendilik ve nesne temsillerinin henüz ayrışmadığı dönemde yaşanmıştır. Dolayısıyla birincil bağlanma figürünün (genellikle anne) çocuğun özerklik çabalarını engelleyecek şekilde aşırı koruyucu tutumlar sergilemesinin, Masterson'un ayrılma bireyleşme yaklaşımı üzerinden (Mahler ve ark., 1975) ele aldığı bu zihinsel füzyon (kaynaşma) durumuna katkı sağlıyor olabileceği akla gelmektedir. Öte yandan

Kohut (1971), narsisistik kişilik yapısının gelişmesindeki önemli faktörlerden birini, 'optimal kırılma' deneyimlerindeki eksiklikler olarak görmüştür. Küçük hayal kırıklıkları, engellenmeler veya annenin kabul edilebilir düzeydeki empatik yetersizlikleri gibi travmatik olmayan bu yaşantılar, çocuğun tümgüçlülük yanılmasıyla gerçeklikle uyumlu hale gelmesinde önemli rol oynamaktadır. Ancak annenin aşırı koruyucu tutumları, çocuğun bu kırılmaları deneyimleyeceği fırsatlardan yoksun kalması anlamına gelebileceğinden, büyüklenmecilik hislerinin kırılma narsisistik bireylerdeki gibi örtük şekilde yetişkinliğe taşınıyor olması mümkün görünmektedir. Bununla birlikte çalışma bulgularına göre babayı daha fazla reddedici algılamak da kırılma narsisistik özelliklere katkı sağlamaktadır. Daha önce büyüklenmeci narsisizm ile ilgili bulgularda da değinildiği gibi reddedici tutumlara maruz kalmak, narsisistik bireylerin gelişimsel süreçlerinde bazı kuramcılarının sıklıkla vurguladığı bir durumdur. Örneğin Kernberg (1975) narsisizmi, ebeveynin reddedici tutumları karşısında oluşan gerçek ve ideal kendilik ile ideal nesne temsillerinin patolojik bütünleşmesi olarak değerlendirmiştir. Kohut'un (1971; 1977) perspektifinden ise babanın reddediciliğini, çocuğun büyüklenmeci kendiliğinde gelişimsel döneme uygun olmayan ölçüde bir kırılma olarak veya çocuğun idealize ettiği ebeveyniyle bir bütün olma hissine yönelik bir engellenme şeklinde yorumlamak mümkündür. Algılanan ebeveyn tutumları ile ilgili bütün bu bulgular, kırılma ve büyüklenmeci narsisistik özelliklerin gelişiminde ortak faktörlerin yanında farklı etiyolojik süreçlerin etkili olabileceğine işaret etmektedir. Nitekim Horton (2011) da konuyla ilgili literatürün bu yaklaşımı desteklediğini öne sürmüştür.

Kırılma narsisizmi yordayan savunma mekanizmalarına bakıldığında, ebeveyn tutumlarından sonra denkleme giren değişkenlerden bölme savunmasının ve savunma biçimlerinin tümünün kırılma narsisizmi anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir. Bulguların işaret ettiğine göre bölme savunması ile birlikte immatür ve nevrotik

savunma biçimlerinin fazla kullanımı; olgun savunma biçiminin ise düşük kullanımı kırılğan narsisistik özelliklere katkı sağlamaktadır. Literatürde her ne kadar Hart, Adams, Burton ve Tortoriello (2017) kırılğan narsisistik özelliklere sahip bireylerin kişiler arası ilişkilerinde savunmacı stratejiler kullandıklarını rapor etse de, spesifik olarak kırılğan narsisizm ile savunma mekanizmaları arasındaki ilişkileri ortaya koyan çalışmalara rastlanmamıştır. Ancak Perry, Presniak ve Olson (2013) tarafından derlenen araştırmalarda görüldüğü üzere, narsisistik kişilik özellikleri bölme de dahil olmak üzere pek çok immatür savunma mekanizmasının kullanımıyla ilişkilidir. Bu ilişki daha önce de belirtildiği gibi narsisistik bireylerin genellikle başta bölme savunması olmak üzere diğer immatür savunma mekanizmalarına başvurduğunu aktaran çeşitli bakış açılarıyla da uyumludur (Kernberg, 1967; Masterson, 2000). Mevcut çalışmada kırılğan narsisizmin en güçlü yordayıcısı olduğu gözlemlenen bölme savunma mekanizması ($\beta=.46$), narsisistik bireylerde büyüklenmecilik/üstünlük ve eksiklik/aşağılık şeklindeki karşıt duygulanımları birbirinden ayrı tutma işlevi görmektedir (Afek, 2018). Ancak Masterson (2000), büyüklenmeci narsisizmden farklı olarak kırılğan narsisistik özelliklere sahip bireylerin bölünmüş intrapsişik yapılarında duygusal yatırımların idealize edilen nesne üzerine odaklandığını; yani büyüklenmeci duygularını bastırarak idealize edilmiş önemli kişilerle kurdukları ilişkiler üzerinden kendilerini değerli hissettiklerini ileri sürmüştür. Nitekim bu bireylerin bu çalışmada nevrotik savunma biçimi altında yer alan idealizasyon savunmasına da sıklıkla başvurdukları belirtilmektedir (Akhtar ve Thomson, 1982). Öte yandan çalışmanın bulguları olgun savunma mekanizmalarının daha az kullanılmasının da kırılğan narsisistik özelliklere katkı sağladığını göstermektedir. Yani genel anlamda bulgular, kırılğan narsisistik özelliklere sahip bireylerin alt düzey savunma mekanizmalarını daha fazla kullanırken, olgun savunma mekanizmalarına daha az başvurduklarına işaret etmektedir. Dolayısıyla bu bireylerin daha fazla psikolojik sorun (Miller ve ark., 2011) ve duygu düzenleme

güçlüğü (Akıncı, 2015) bildirmelerinde kullandıkları savunma mekanizmalarının rol oynuyor olabileceği akla gelmektedir.

4.3. Aracı Değişkenlere İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Giriş bölümünde bahsedildiği üzere savunma mekanizmaları temel olarak hoş olmayan duygulanımları bilinçli farkındalıktan uzaklaştırma, bu duyguları baş edilebilecek seviyelerde tutma ve yakın ilişkilerdeki çatışmalarla başa çıkma noktasında önemli işlevler üstlenmektedir (Vaillant, 1971). Bazı boylamsal çalışmalarda da gösterildiği şekilde (Lindblom ve ark., 2016; Massie ve Szajnberg, 2002), bireylerin erken dönem yaşantılarının savunma mekanizmalarının kullanımını etkileyen faktörlerden biri olduğu düşünülmektedir (Williams, 1994). Mevcut araştırmada da bireylerin algıladıkları bazı ebeveyn tutumları ile narsisistik özellikleri arasındaki ilişkilerde, bölme savunma mekanizmasının ve savunma biçimlerinin aracılık rolü test edilmiştir. Aracı değişken analizleri yürütülmeden önce değişkenler arasındaki anlamlı korelasyon değerleri belirlenerek uygun modeller oluşturulmuş ve aracılık etkileri bu şekilde sınanmıştır.

Yürütülen analizler sonucunda annenin aşırı koruyuculuğu ile büyüklenmeci narsisizm arasındaki ilişkide bölme savunma mekanizması ve immatür savunma biçiminin tam aracılık rolü olduğu görülmüştür. Bununla birlikte babanın algılanan reddediciliği ile büyüklenmeci narsisizm arasındaki ilişkiye ise sadece immatür savunma biçiminin tam aracılık ettiği gözlemlenmiştir. Yani annenin aşırı koruyucu olarak algılanması, bölme savunma mekanizması ve immatür savunma biçiminin daha yoğun kullanılması aracılığıyla, büyüklenmeci narsisistik özelliklere katkı sağlamaktadır. Benzer şekilde babanın reddedici olarak algılanması da immatür savunma biçimlerinin daha yoğun kullanılmasına, bu durum da büyüklenmeci narsisistik özelliklere katkı sağlamaktadır. Ek olarak, babanın algılanan duygusal

sıcaklığı ile kırılğan narsisizm arasındaki ilişkide bölme savunma mekanizması ve immatür savunma biçiminin tam aracılık rolü olduğu gözlemlenmiştir. Daha açık bir ifadeyle, babanın duygusal açıdan sıcak olarak algılanmasının daha düşük seviyede kırılğan narsistik özelliklerle olan ilişkisi, bölme savunma mekanizmasının ve immatür savunma biçiminin daha az kullanılmasıyla sağlanmaktadır. Benzer şekilde annenin ve babanın algılanan reddediciliği ile kırılğan narsisizm arasındaki ilişkide bölme savunması ve immatür savunma biçiminin kısmi aracılık rolleri olduğu görülmüştür. Yani annenin ve babanın reddedici olarak algılanmasının kırılğan narsistik özelliklere olan katkısı, kısmen daha fazla bölme savunma mekanizması ve immatür savunma biçimi kullanılması aracılığıyla olmaktadır.

Masterson (2000) ve Kohut (1971) gibi kuramcıların işaret ettiği üzere, kronik şekilde ebeveynlerin aşırı koruyucu, soğuk ve reddedici tutumlarına maruz kalmanın hem özerklik kazanma konusunda bir engellenme, hem de yoğun duygusal kırılmalar yaşatması olasıdır. Bu tarz duygulanımlarla başa çıkmak için çocukluktan itibaren pek çok savunma mekanizması kullanıldığı düşünülmektedir (Cramer, 2006). Yapılan çalışmalarda da bireylerin bu tarz örseleyici yaşantılar bildirmelerinin, karşıt duygulanımlarını ayrı tutma işlevi gören bölme savunma mekanizmasıyla (Wells ve Jones, 1998) ve diğer immatür savunma mekanizmalarının kullanımıyla (Giovazolias ve ark., 2017) ilişkili olduğu gösterilmiştir. Normal gelişim süreçlerinin getirdiği olgunlaşmayla birlikte bireyler, hoş gitmeyen duygulanımlar karşısında daha olgun mekanizmalar kullanma eğiliminde olmaktadır (Cramer, 1991). Böylece bölme savunma mekanizması gibi immatür savunma mekanizmaları yetişkinlikte daha az etki göstermektedir (Volkan, 1997). Öte yandan yetişkinliğe taşınan immatür savunma mekanizmalarının narsistik kişilik özellikleri (Perry ve Perry, 2004) ve çeşitli psikopatolojilerle (Carvalho ve ark., 2013; Watson, 2002) ilişkili olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla bu çalışmadaki bulguların işaret ettiği şekilde, bazı yetersiz ve olumsuz

ebeveyn tutumlarının bölme savunması ve immatür savunma biçimi aracılığıyla narsistik özelliklere katkı sağlamasını bu çerçevede değerlendirmek mümkündür. Literatürde her ne kadar böyle bir modelin test edildiği çalışmalara rastlanmamış olsa da, ülkemizdeki ve yurt dışındaki bazı araştırmalarda, erken dönem yaşantılarıyla ilgili değişkenler ve çeşitli kişilik özellikleri ya da psikopatolojiler arasındaki ilişkide savunma mekanizmalarının aracılık etkisi incelenmiştir. Örneğin Işık (2016) tarafından ülkemizde yürütülen bir çalışmada, yetişkinlerde nesne ilişkileri altında değerlendirilen güvensiz bağlanma boyutu ve B kümesi kişilik bozuklukları belirtileri arasındaki ilişkide immatür savunma biçiminin aracılık rolü olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Laczkovics ve arkadaşları (2018) ergenlerin güvensiz bağlanma biçimi ile psikopatolojik belirtileri arasında immatür savunma mekanizmalarının aracı rolü olduğu sonucuna ulaşmıştır. Finzi-Dottan ve Karu (2006) tarafından yürütülen araştırmada ise bireylerin algıladıkları aşırı koruyucu ve ilgisiz ebeveyn tutumları ile çocukluk çağı duygusal istismarının psikopatolojik belirtilerle olan ilişkisi, düşük öz saygı ve immatür savunma biçimi ile açıklanmıştır. Öte yandan Besharat ve Khajavi (2013) de bağlanma ile aleksitimi arasındaki ilişkide savunma biçimlerinin aracı rolü olduğuna dair anlamlı bulgulara ulaşmıştır. Yukarıda belirtildiği üzere genel anlamda bu araştırmaya göre de algılanan ebeveyn tutumlarından bazılarının narsistik kişilik özellikleri ile olan ilişkisi bölme savunma mekanizması ve immatür savunma biçimi aracılığıyla açıklanmaktadır. Bu bulgular çocukluklarında aşırı koruyucu, reddedici veya duygusal açıdan soğuk tutumlara maruz kaldığını bildiren bireylerin, kendilik ve nesne temsillerini bütünleştirmede zorluklar deneyimlemeleri (bölme savunma mekanizması) veya immatür savunma mekanizmalarını kullanmayı sürdürmeleri sebebiyle daha fazla büyülenmeci ya da kırılmalı narsistik özellikler sergilediklerine işaret etmektedir. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda araştırmadan elde edilen bulguların

kuramsal çerçeveye ve literatürdeki benzer çalışmalarla örtüştüğünü söylemek mümkündür.

4.4. Araştırmanın Klinik Doğurguları

Narsisistik bireylerle yürütülen klinik uygulamaların zorlu bir süreç olduğu hem psikanalitik gelenekten hem de bilişsel terapi geleneğinden gelen klinisyenler arasında yaygın bir görüştür (Ellison, Levy, Cain, Ansell ve Pincus, 2013). Bu araştırmada, narsisistik kişilik bozukluğu belirtilerine sahip olan ya da yoğun şekilde narsisistik kırılabilirlik veya narsisistik büyüklenmecilik yaşayan bireylerle yürütülen klinik uygulamalarda önemli rol oynayabilecek bazı bulgular elde edilmiştir.

Öncelikle son yıllardaki çalışmaların ve kuramcılarının görüşleri doğrultusunda narsisistik özelliklerle ilgili büyüklenmeci ve kırılabilir temalar şeklinde belirlenen ayrımın (Cain ve ark., 2008), klinik uygulamalarda terapist tarafından gözden kaçırılmamasının önemli olduğu düşünülmüştür. Nitekim bu çalışmada da görüldüğü üzere kırılabilir ve büyüklenmeci narsisistik özellikler ortak noktaların yanında, algılanan ebeveyn tutumları ve savunma mekanizmaları noktasında bazı farklılıklar barındırmaktadır. Bu açıdan özellikle borderline kişilik bozukluğu belirtileriyle karışan kırılabilir narsisistik özelliklerin (Masterson, 1995), narsisizmin savunma mekanizmalarının ardında gizlenen örtük bir görünümü olabileceğini dikkate almak önemli görünmektedir.

Bu çalışmanın bulgularına göre hem büyüklenmeci hem de kırılabilir narsisizm, anne ve babaya ilişkin algılanan ebeveyn tutumları, bölme savunma mekanizması ve savunma biçimleriyle çeşitli anlamlı ilişkiler göstermektedir. Dolayısıyla terapötik süreçte narsisistik bireylerin ebeveynleri ile olan ilişkilerini anne ve baba için ayrı ayrı değerlendirmenin, bu ilişkileri terapideki aktarım tepkileri ve diğer insanlarla ilişki kurma biçimleri çerçevesinde yorumlamanın ve bu bağlamda ortaya çıkan

duygulanımlar ile bilişsel süreçler üzerinde çalışmanın klinik uygulama sürecinde önemli bir rol oynayabileceği düşünülmektedir. Öte yandan bu bireylerin bahsedilen duygulanım ve bilişleri bilinçli farkındalıktan uzak tutmak için bölme savunma mekanizması başta olmak üzere kullandıkları diğer immatür savunma mekanizmalarına odaklanmanın da klinik uygulamalara katkı sağlayabileceği düşünülebilir. Sonuç olarak bütün bu terapötik müdahaleleri klinik uygulama sürecine entegre edebilenin, bu bireylerdeki bölünmüş kendilik ve nesne tasarımlarını bütünleştirme ve immatür savunma mekanizmaları yerine daha olgun savunmaların kullanılmasını sağlama yoluyla, narsisistik kişilik özellikleriyle ilgili belirtilerin sağaltımında önemli pay sahibi olabileceği beklenmektedir. Ayrıca, yeterli ve uygun ebeveynlik tarzlarının daha olgun savunma mekanizmalarıyla olan ilişkisinden hareketle, ebeveynlere yönelik bu konudaki eğitim, danışmanlık ve terapi hizmetlerinin de çocukların gelişimsel süreçlerine katkısı bakımından narsisistik bozukluklara yönelik koruyucu bir işlevi olabileceği düşünülmektedir.

4.5. Sınırlılıklar ve Öneriler

Bu çalışmanın bulguları değerlendirilirken göz önünde bulundurulması gereken bazı sınırlılıklar mevcuttur. Bu sınırlılıkların en başında kullanılan ölçüm araçlarının öz-bildirim tarzı ölçeklerden oluşması gelmektedir. Öz-bildirim tarzındaki ölçeklerde cevapların gerçeği yansıtmaya derecesi katılımcıların algısıyla sınırlı olmaktadır (Barnett ve Powell, 2016). Kendini daha iyi veya kötü gösterme isteği, bilişsel çarpıtmalar, bireyin duygudurumu ve savunmacı tutumlar gibi pek çok faktör katılımcıların cevaplarını etkileyebilmektedir. Bu araştırmadaki ölçüm araçlarının da ölçülen değişkenler bakımından böyle bir etkiye açık olduklarını söylemek mümkündür. Nitekim araştırmanın yordanan değişkeni olan narsisizm savunmacılık (Masterson, 2000), kendini iyi gösterme eğilimi (Morf ve Rhodewalt, 2001) ve düşük içgörü (Miller

ve Campbell, 2008) gibi özellikler barındıran bir yapı olarak görülmektedir. Bizim kültürümüzde büyüklenmecilik ve gösterişçilik gibi narsisizmin karakteristik özelliklerinin açık şekilde ifade edilmesinin kabul görmediği düşünüldüğünde de, katılımcıların iç dünyalarındaki narsisistik büyüklenmeciliğin Narsisistik Kişilik Envanteri'nden elde edilen puanlara aynı oranda yansımamış olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Benzer şekilde savunma mekanizmalarının genel anlamda bilinçdışı yapılar olması sebebiyle (Vaillant, 1994), bu mekanizmaların bilinç düzeyindeki yansımalarını ölçme konusunda bazı sınırlılıkların olabileceği açıktır. Öte yandan, bu çalışmada algılanan ebeveyn tutumları katılımcıların çocukluk çağlarına yönelik algıları üzerinden değerlendirilmiştir. Bu algının 18-65 yaş aralığındaki pek çok katılımcının ebeveynleriyle birlikte yaşamıyor olması sebebiyle oluşabilecek bellek hatalarından etkilenmesi veya ebeveynin gerçek niyeti ve tutumuyla örtüşmemesi olasılık dahilindedir. Araştırmada katılımcıların ölçek sorularına verdiği cevapları etkileyebilecek bir diğer faktörün ise sıkılma ve yorgunluk yaratabilecek seviyede fazla madde içeren ölçek bataryası olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmanın sınırlılıkları içerisinde sayılabilecek bir diğer dikkat çeken nokta çalışmanın örneklemdir. Her ne kadar örneklemin demografik değişkenler açısından dengeli bir dağılım göstermesine dikkat edilse de, bazı noktalarda bu gerçekleştirilememiştir. Örneğin 18-25 yaş aralığındaki katılımcıların ağırlıklı olarak kadınlardan ve üniversite öğrencilerinden oluştuğu; genel anlamda ise katılımcıların orta sınıf gelir düzeyine ve yüksek eğitim seviyesine sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca katılımcılara erişilebilirliği yüksek olan bireylerin çalışmaya dahil edilmesini esas alan “uygun örnekleme yöntemi” (convenience sampling) ile ulaşılmıştır. Bu sebeple araştırma bulgularının yorumlanmasında bu faktörlerin dikkate alınması gerekmektedir.

Araştırmadaki bir diğer sınırlılık narsisizmin kavramsallaştırılması ve ölçülmesinde yaşanan problemlerden kaynaklanmaktadır. Örneğin büyüklenmeci narsisizme kıyasla örtük bir yapıya işaret eden kırılğan narsisizm boyutunun, diğer psikiyatrik tanılardan ne ölçüde ayrıştığını belirlemenin daha zor olabileceğini söylemek mümkündür. Psikanalitik gelenek ve devamında ortaya çıkan bazı yaklaşımlarda (örn., Masterson, 1981) kırılğan narsisizm tanısına açık bir şekilde yer veriliyor olsa da, klinik olmayan bir örnekleme yürütülen ve öz-bildirim ölçekleri kullanılan bu çalışmada kırılğan narsisizm boyutunun net bir kavramsallaştırma ortaya koyup koyamadığı tartışmaya açıktır. Ek olarak literatür incelendiğinde büyüklenmeci ve kırılğan narsisistik özelliklerin de ne ölçüde birbirini dışladığını saptamak, bu özelliklerin hangilerinin adaptif hangilerinin ise maladaptif olduğunu belirlemek ve bunları ölçüm araçlarına yansıtılabilmek konusunda bazı zorluklar yaşandığı dikkat çekmektedir. Nitekim yöntem bölümünde bahsedildiği üzere, Pincus ve ark., (2009) tarafından geliştirilen Patolojik Narsisizm Envanteri'nin orijinal çalışmasından farklı olarak, Türkçe uyarlama çalışmasında faktör yüklerinin genel olarak kırılğan narsisizm boyutunda toplanması, kültürel farklılıkların yanında büyüklenmeci ve kırılğan narsisizmin zor ayrıştırılan yapısını düşündürmektedir. Benzer şekilde büyüklenmeci narsisizmin ölçümünde kullanılan Narsisistik Kişilik Envanteri'nin (NKE) de adaptif ve maladaptif özellikleri ne ölçüde ayrıştırılabildiği tartışma konusudur (Miller, Price ve Campbell, 2012). Dolayısıyla bu çalışmada kısa formu kullanılan NKE'nin de benzer sınırlılıklara sahip olması olasıdır.

Son olarak, araştırmanın dayandırıldığı kuramsal çerçeve her ne kadar ebeveyn tutumları ve narsisizm arasında bazı nedensel faktörlere işaret ediyor olsa da, bu araştırma kesitsel (cross sectional) yapısı itibariyle böyle bir nedensellik önermemektedir. Bu sebeple literatürdeki diğer çalışmalarda da ifade edildiği gibi (Horton ve ark.,2006), belirli ebeveyn tutumlarının narsisistik özelliklere katkı

sağlaması olası olmakla birlikte, çocuğun mizacındaki narsisistik özelliklerin ebeveynin bazı tutumlarını tetikliyor olabileceği de hesaba katılmalıdır.

Pek çok kişiler arası ve içsel süreçle olan ilişkisi bakımından narsisizm kavramı, başta klinik psikoloji olmak üzere psikolojinin pek çok disiplini için önemli bir araştırma alanı oluşturmaktadır. Kavrama olan ilgi ve literatürdeki araştırma sayısı son yıllarda artış göstermiş olsa da ülkemizde konuyla ilgili çalışmaların yetersiz sayıda olduğu dikkat çekmektedir. Bu eksikliğin giderilmesine katkı sağlamak amacıyla yürütülecek olan çalışmalarda, yukarıda bahsedilen sınırlılıkların en düşük seviyede tutulmaya çalışılması önemlidir. Öte yandan, narsisistik kişiliğin ifade ediliş şeklinde bazı kültürel farkların olabileceği düşünüldüğünde (Foster ve ark., 2003), Türk kültürüne özgü olarak geçerliği ve güvenilirliği yüksek bir ölçüm aracının geliştirilmesi de literatüre önemli katkılar sağlayacaktır. Ayrıca gelecek çalışmalarda demografik değişkenler açısından daha dengeli dağılan bir örneklem tercih edilmesi de sonuçların genellenebilirliğini arttıracaktır. Bu çalışmalara öz-bildirim ölçeklerine ek olarak gözlemci raporlarının, nörobiyolojik ölçümlerin ve deneysel uygulamaların dahil edilmesi ve boylamsal araştırmaların yürütülmesinin de narsisizm kavramının anlaşılmasına ciddi katkıları olacaktır.

Yurt dışında yürütülen bazı çalışmalarda örnekleri görüldüğü üzere (Gregg ve Sedikides, 2010; Jordan ve ark., 2003; Zeigler-Hill, 2006), narsisistik bireylerin kendilik algılarının örtük şekilde değerlendirilmesi amacıyla Örtük Çağrışım Testi (Implicit Association Test) gibi ölçüm araçlarının ülkemizdeki çalışmalarda da kullanılması, narsisistik büyükmeciliğin altta yatan eksiklik/yetersizlik duyguları için bir savunma olduğuna dair kuramsal yaklaşımların test edilmesi noktasında önemli katkılar sağlayacaktır. Ayrıca hem narsisizmin hem de algılanan ebeveyn tutumlarının farklı boyutlarını bir arada değerlendirmenin faydalı olacağı düşünülmektedir. Literatürde algılanan ebeveyn tutumları ile narsisizmin ilişkisine odaklanan çalışmaların

birçoğunda, anne ve baba için ayrı ayrı değerlendirilme yapılmadığı dikkat çekmektedir. Ebeveynlik tutumlarının bu şekilde ele alınmasının narsisistik bireylerin ebeveynleriyle olan ilişkilerini değerlendirirken bazı noktaların gözden kaçmasına sebebiyet vermesi olasıdır. Benzer şekilde bazı çalışmaların da narsisizmin tek bir boyutuna odaklandığı görülmektedir. Bu çalışmadaki gibi ebeveyn tutumlarına ve narsisizmin ilişkisine odaklanacak araştırmaların ebeveyn tutumlarını anne ve baba için ayrı şekilde ele alması; narsisizmin de kırılma ve büyülenme boyutlarını göz önünde bulundurması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Afek, O. (2018). The split narcissist: The grandiose self versus the inferior self. *Psychoanalytic Psychology*, 35(2), 231-236. doi: 10.1037/pap0000161
- Akhtar, S. ve Byrne, J. P. (1983). The concept of splitting and its clinical relevance. *The American Journal of Psychiatry*, 140(8), 1013-1016. doi: 10.1176/ajp.140.8.1013
- Akhtar, S. ve Thomson, J. A. (1982). Overview: Narcissistic personality disorder. *The American Journal of Psychiatry*, 139(1), 12-20. doi:10.1176/ajp.139.1.12
- Akhtar, S. (2000). The shy narcissist. J. Sandler, R.Michels ve P.Fonagy, (Ed.), *Changing ideas in a changing world* içinde. London: Karnac.
- Akıncı, İ. (2017). *Narsisizm türleri ve psikolojik iyilik hali arasındaki ilişki: Duyguların ve duygu düzenleme güçlüklerinin rolü* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 399997).
- Alkan, G.S. (2010). *Eşler arası ilişkilerde yansıtımlı özdeşim: Yansıtımlı özdeşimin, erken dönem uyum bozucu ebeveynlik deneyimleri, kişilik yapıları ve eş ilişkisi arasındaki bağlayıcı rolü* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 277948).
- American Psychiatric Association (1980). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (3rd ed.). Washington: DC: Author.
- American Psychiatric Association (1987). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (3rd ed., rev.). Washington: DC: Author.
- American Psychiatric Association (1994). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (4th ed.). Washington: DC: Author.
- American Psychiatric Association (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (4. baskı/revizyon). Washington: DC: Author.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). Arlington, VA: American Psychiatric Publishing.

- Ames, D. R., Rose, P. ve Anderson, C. P. (2006). The NPI-16 as a short measure of narcissism. *Journal of research in personality*, 40(4), 440-450. doi: 10.1016/j.jrp.2005.03.002
- Andrews, G., Singh, M. ve Bond, M. (1993). The defense style questionnaire. *Journal of Mental Disorders*, 181, 246-256. doi: 10.1097/00005053-199304000-00006
- Andrews, G., Pollock, C. ve Stewart, G. (1989). The determination of defense style by questionnaire. *Archives of general psychiatry*, 46(5), 455-460. doi: 10.1001/archpsyc.1989.01810050069011
- Anlı, İ. (2010). *Psikanalizde narsisizm*. İstanbul: Nobel Tıp.
- Arble, E., Dean, C. R., Tolchinsky, A. ve Huprich, S. K. (2008). Narcissistic Personality Disorder. S.K. Huprich (Ed.), *Narcissistic Patients and New Therapists: Conceptualization, Treatment, and Managing Countertransference* içinde (s. 5-22). Plymouth: Jason Aronson.
- Arrindell, W. A., Gerlsma, C., Vandereycken, W., Hageman, W. J. ve Daeseleire, T. (1998). Convergent validity of the dimensions underlying the Parental Bonding Instrument (PBI) and the EMBU. *Personality and Individual Differences*, 24(3), 341-350.
- Arrindell, W. A., Sanavio, E., Aguilar, G., Sica, C., Hatzichristou, C., Eisemann, M., Kállai, J. (1999). The development of a short form of the EMBU1: Its appraisal with students in Greece, Guatemala, Hungary and Italy. *Personality and Individual Differences*, 27(4), 613-628. *Personality and Individual Differences*, 27, 613-628.
- Atay, S. (2009). Narsistik Kişilik Envanteri'nin Türkçe'ye standardizasyonu. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 181-196.
- Barnett, M. D. ve Powell, H. A. (2016). Self-esteem mediates narcissism and aggression among women, but not men: A comparison of two theoretical models of

- narcissism among college students. *Personality and Individual Differences*, 89, 100-104. doi:10.1016/j.paid.2015.09.042
- Baumrind, D. (1971). Harmonious parents and their preschool children. *Developmental Psychology*, 4(1), 99-102. doi: 10.1037/h0030373
- Behary, W. T. (2013). *Disarming the narcissist: Surviving and thriving with the self-absorbed*. Oakland, CA: New Harbinger Publications
- Behary, W. T. ve Dieckmann, E. (2011). Schema therapy for narcissism: The art of empathic confrontation, limit-setting, and leverage. W. K. Campbell ve J. D. Miller (Ed.), *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments* içinde (s. 445-454). Hoboken: John Wiley & Sons Inc.
- Berg, J. L. (1990). Differentiating ego functions of borderline and narcissistic personalities. *Journal of Personality Assessment*, 55(3-4), 537-548. doi: 10.1080/00223891.1990.9674089
- Berg-Nielsen, T. S., Vikan, A. ve Dahl, A. A. (2002). Parenting related to child and parental psychopathology: A descriptive review of the literature. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 7(4), 529-552. doi: 10.1177/1359104502007004006
- Blackman, J. S. (2004). *101 defenses: How the mind shields itself*. New York: Brunner-Routledge
- Besharat, M. A. ve Khajavi, Z. (2013). The relationship between attachment styles and alexithymia: Mediating role of defense mechanisms. *Asian Journal of Psychiatry*, 6(6), 571-576. doi: 10.1016/j.ajp.2013.09.003
- Bond, M., Gardner, S. T., Christian, J. ve Sigal, J. J. (1983). Empirical study of self-rated defense styles. *Archives of general psychiatry*, 40(3), 333-338.
- Bowins, B. (2010). Personality disorders: A dimensional defense mechanism approach. *American Journal of Psychotherapy*, 64(2), 153-169.

- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. Harmondsworth: Penguin
- Brenner, C. (1981). Defense and defense mechanisms. *The Psychoanalytic Quarterly*, 50(4), 557-569.
- Brummelman, E., Thomaes, S., Nelemans, S. A., De Castro, B. O., Overbeek, G. ve Bushman, B. J. (2015). Origins of narcissism in children. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 112(12), 3659-3662. doi: 10.1073/pnas.1420870112
- Bulfinch, T. (1898). *The age of fable or beauties of mythology*. Philadelphia: David McKay.
- Bursten B. (1973). Some narcissistic personality types. *Int. J. Psychoanal*, 54, 287–300.
- Büyükgüngör, A. (2016). *Patolojik narsisizm ölçeğinin Türkçeye uyarlanması* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 443331).
- Cai, H., Kwan, V. S. ve Sedikides, C. (2012). A sociocultural approach to narcissism: The case of modern China. *European Journal of Personality*, 26(5), 529-535. doi:10.1002/per.852
- Cain, N. M., Pincus, A. L. ve Ansell, E. B. (2008). Narcissism at the crossroads: Phenotypic description of pathological narcissism across clinical theory, social/personality psychology, and psychiatric diagnosis. *Clinical Psychology Review*, 28(4), 638-656. doi: 10.1016/j.cpr.2007.09.006
- Camacho, E. B., Chávez-León, E., Uribe, M. P. O., Jiménez, A. Y. ve López, O. N. (2010). The levels of psychological functioning of personality and the mechanisms of defense. *Salud Mental*, 33, 517-526.
- Campbell, W. K. ve Miller, J. D. (Ed.). (2011). *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments*. Hoboken: John Wiley & Sons Inc.

- Capron, E. W. (2004). Types of Pampering and the Narcissistic Personality Trait. *Journal of Individual Psychology, 60*(1), 76-93.
- Carter, J. D., Joyce, P. R., Mulder, R. T. ve Luty, S. E. (2001). The contribution of temperament, childhood neglect, and abuse to the development of personality dysfunction: A comparison of three models. *Journal of personality disorders, 15*(2), 123-135. doi: 10.1521/pedi.15.2.123.19216
- Carvalho, A. F., Hyphantis, T. N., Taunay, T. C., Macêdo, D. S., Floros, G. D., Ottoni, G. L., Lara, D. R. (2013). The relationship between affective temperaments, defensive styles and depressive symptoms in a large sample. *Journal of affective disorders, 146*(1), 58-65. doi: 10.1016/j.jad.2012.08.038
- Clemence, A. J., Perry, J. C., ve Plagkun, E. M. (2009). Narcissistic and borderline personality disorders in a sample of treatment refractory patients. *Psychiatric Annals, 29*, 175-184.
- Cooper, A. M., ve Ronningstam, E. (1992). Narcissistic personality disorder. *American Psychiatric Press Review of Psychiatry, 11*, 80-97.
- Cooper, M. L., Shaver, P. R. ve Collins, N. L. (1998). Attachment styles, emotion regulation, and adjustment in adolescence. *Journal of personality and social psychology, 74*(5), 1380.
- Costa, P. T., Jr., Zonderman, A. B. ve McCrae, R. R. (1991). Personality, defense, coping, and adaptation in older adulthood. E. M. Cummings, A. L. Greene, ve K. H. Karraker (Ed.), *Life-span developmental psychology: Perspectives on stress and coping içinde* (s. 277-293). Hillsdale, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Cramer, P. (1991). *The development of defense mechanisms: Theory, research, and assessment*. New York: Springer-Verlag.

- Cramer, P. (1999). Personality, personality disorders, and defense mechanisms. *Journal of personality*, 67(3), 535-554. doi: 10.1111/1467-6494.00064
- Cramer, P. (2000). Defense mechanisms in psychology today: Further processes for adaptation. *American Psychologist*, 55(6), 637-646. doi: 10.1037/0003-066X.55.6.637
- Cramer, P. (2006). *Protecting the self: Defense mechanisms in action*. New York: Guilford Press.
- Cramer, P. (2011). Young adult narcissism: A 20 year longitudinal study of the contribution of parenting styles, preschool precursors of narcissism, and denial. *Journal of Research in Personality*, 45(1), 19-28. doi: 10.1016/j.jrp.2010.11.004
- Cramer, P. (2015). Adolescent parenting, identification, and maladaptive narcissism. *Psychoanalytic Psychology*, 32(4), 559.
- Çevik, A. ve Ceyhun, B. (1996). Nesne ilişkileri kuramına göre narsisistik kişilik bozukluğu. *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları*, 1(3), 395-412.
- Darling, N. ve Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological bulletin*, 113(3), 487.
- Derogatis, L.R. (1992). *The Brief Symptom Inventory-BSI administration, scoring and procedures manual-II*. Towson: Clinical Psychometric Research Inc.
- DeWall, C. N., Pond Jr, R. S., Campbell, W. K. ve Twenge, J. M. (2011). Tuning in to psychological change: Linguistic markers of psychological traits and emotions over time in popular US song lyrics. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 5(3), 200. doi: 10.1037/a0023195
- Dickinson, K. ve Pincus, A. (2003). Interpersonal analysis of grandiose and vulnerable narcissism. *Journal of Personality Disorders*, 17 (3), 188 - 207. doi: 10.1521/pedi.17.3.188.22146

- Dirik, G., Karancı, A. N. ve Yorulmaz, O. (2004). Yetişkinlerin çocukluk anıları ve sosyal kaygı. *XIII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışma Kitabı, İstanbul*, 149.
- Dirik, P. G., Yorulmaz, P. O. ve Karancı, P. A. N. (2015). Çocukluk dönemi ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesi: kısaltılmış algılanan ebeveyn tutumları-çocuk formu *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(2), 123-130.
- Doğaner, İ. (1996). Narsisistik kişilik bozukluğu. *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları*, 1(3), 341-352.
- Eğrilmez, A. (1996). Freud ve narsisizm. *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları*, 1(3), 353-360.
- Eldoğan, D. (2016). Hangi narsizm? Büyüklenmeci ve kırılğan narsizmin karşılaştırılmasına ilişkin bir gözden geçirme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19(37), 1-10.
- Ellis, H. (1898). Auto- eroticism: A psychological study. *Alienist and Neurologist*, 19, 260-299.
- Ellison, W. D., Levy, K. N., Cain, N. M., Ansell, E. B. ve Pincus, A. L. (2013). The impact of pathological narcissism on psychotherapy utilization, initial symptom severity, and early-treatment symptom change: A naturalistic investigation. *Journal of Personality Assessment*, 95(3), 291-300. doi: 10.1080/00223891.2012.742904
- Enns, M., Cox, B. J. ve Clara, I. (2002). Parental bonding and adult psychopathology: results from the US National Comorbidity Survey. *Psychological Medicine*, 32(6), 997-1008. doi: 10.1017/ S0033291702005937299.
- Enns, M. W., Cox, B. J. ve Larsen, D. K. (2000). Perceptions of parental bonding and symptom severity in adults with depression: Mediation by personality

dimensions. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 45(3), 263-268. doi: 10.1177/070674370004500305

Evren, C., Cagil, D., Ulku, M., Ozcetinkaya, S., Gokalp, P., Cetin, T. ve Yigiter, S. (2012a). Relationship between defense styles, alexithymia, and personality in alcohol-dependent inpatients. *Comprehensive psychiatry*, 53(6), 860-867.

Evren, C., Ozcetinkaya, S., Ulku, M., Cagil, D., Gokalp, P., Cetin, T., ve Yigiter, S. (2012b). Relationship of defense styles with history of childhood trauma and personality in heroin dependent inpatients. *Psychiatry research*, 200(2), 728-733. doi: 10.1016/j.psychres.2012.07.026

Fenichel, O. (1945). *The psychoanalytic theory of neurosis*. New York: Norton.

Ferris, C., Jacobsson, L., Lindstrom, H., von Knorring, L. ve Perris, H. (1980). Development of a new inventory for assessing memories of parental rearing behavior. *Ada Psvchiatrica Scandinavica*, 61, 265-274.

Finzi-Dottan, R. ve Karu, T. (2006). From emotional abuse in childhood to psychopathology in adulthood: A path mediated by immature defense mechanisms and self-esteem. *The Journal of nervous and mental disease*, 194(8), 616-621. doi: 10.1097/01.nmd.0000230654.49933.23

Foster, J. D., Campbell, W. K. ve Twenge, J. M. (2003). Individual differences in narcissism: Inflated self-views across the lifespan and around the world. *Journal of Research in Personality*, 37(6), 469-486. doi: 10.1016/S0092-6566(03)00026-6

Freud, S. (1953). Three essays on the theory of sexuality. J. Strachey (Ed. ve Çev.) *The standard edition of the complete works of Sigmund Freud* içinde (Vol.7, s. 135-243). London: Hogarth Press Ltd. (orijinal metnin yayın yılı 1905).

Freud, S. (1955). Totem and taboo. J. Strachey (Ed. ve Çev.) *The standard edition of the complete works of Sigmund Freud* içinde (Vol.13, s. 13-161). London: Hogarth Press Ltd. (orijinal metnin yayın yılı 1913).

- Freud, S. (1957). On Narcissism: An introduction. J. Strachey (Ed. ve Çev.) *The standard edition of the complete works of Sigmund Freud* içinde (Vol.14, s. 73-102). London: Hogarth Press Ltd. (orijinal metnin yayın yılı 1914).
- Freud, S. (1958). Psycho-analytic notes on an autobiographical account of a case of paranoia (dementia paranoides). J. Strachey (Ed. ve Çev.) *The standard edition of the complete works of Sigmund Freud* içinde (Vol.12, s. 3-80). London: Hogarth Press Ltd. (orijinal metnin yayın yılı 1911).
- Freud, S. (1961). Instincts and their vicissitudes. J. Strachey (Ed. ve Çev.) *The standard edition of the complete works of Sigmund Freud* içinde (Vol.14, s. 111-142). London: Hogarth Press Ltd. (orijinal metnin yayın yılı 1915).
- Freud, S. (1961). Libidinal types. J. Strachey (Ed. ve Çev.) *The standard edition of the complete works of Sigmund Freud* içinde (Vol.21, s. 215-220). London: Hogarth Press Ltd. (orijinal metnin yayın yılı 1931).
- Freud, S. (1962). The neuro-psychoses of defense. In J. Strachey (Ed. ve Çev.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* (Vol. 3, s. 45-61). London: Hogarth Press Ltd. (orijinal metnin yayın yılı 1894).
- Furnham, A. (2012). Lay understandings of defence mechanisms: The role of personality traits and gender. *Psychology, health & medicine*, 17(6), 723-734. doi: 10.1080/13548506.2012.663922
- Gabbard, G. O. (1989). Two subtypes of narcissistic personality disorder. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 53(6), 527-532.
- Gabbard, G. O. (2009). Transference and countertransference: Developments in the treatment of narcissistic personality disorder. *Psychiatric Annals*, 39, 129-136. doi:10.3928/00485713-20090301-03
- Genderen, H., Rijkeboer, M. ve Arntz, A. (2012). Theoretical model: Schemas, coping styles and modes. M. Vreeswijk, J. Broersen ve M. Nadort (Ed.), *The wiley-*

blackwell handbook of schema therapy içinde (s.27-40). West Sussex: John Wiley & Sons.

Gerson, M. J. (1984). Splitting: The development of a measure. *Journal of Clinical Psychology*, 40(1), 157-162.

Giovazolias, T., Karagiannopoulou, E. ve Mitsopoulou, E. (2017). Can the Factor Structure of Defense Style Questionnaire (DSQ-40) Contribute to Our Understanding of Parental Acceptance/Rejection, Bullying, Victimization and Perceived Well-Being in Greek Early Adolescents?. *Europe's journal of psychology*, 13(2), 269.

Glassman, M. (1988). Kernberg and Kohut: A test of competing psychoanalytic models of narcissism. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 36(3), 597-625.

Gould, J. R., Prentice, N. M. ve Ainslie, R. C. (1996). The splitting index: Construction of a scale measuring the defense mechanism of splitting. *Journal of Personality Assessment*, 66(2), 414–430. doi: 10.1207/s15327752jpa6602_18

Granieri, A., La Marca, L., Mannino, G., Giunta, S., Guglielmucci, F. ve Schimmenti, A. (2017). The relationship between defense patterns and DSM-5 maladaptive personality domains. *Frontiers in Psychology*, 8, 1-12. doi: 10.3389/fpsyg.2017.01926

Gregg, A. P. ve Sedikides, C. (2010). Narcissistic fragility: Rethinking its links to explicit and implicit self-esteem. *Self and Identity*, 9(2), 142-161.

Grijalva, E., Newman, D. A., Tay, L., Donnellan, M. B., Harms, P. D., Robins, R. W. ve Yan, T. (2015). Gender differences in narcissism: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 141(2), 261-310. doi:10.1037/a0038231

- Güngör, N. D. ve Selçuk, F. Ü. (2015). Narsisistik Kişilik Envanteri (NKE-16): Türkçe Uyarlaması. *Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma ve Eğitim Laboratuvarı (SAEL)*, Yayınlanmamış Tartışma Metni, sael.atilim.edu.tr.
- Hart, W., Adams, J., Burton, K. A. ve Tortoriello, G. K. (2017). Narcissism and self-presentation: Profiling grandiose and vulnerable Narcissists' self-presentation tactic use. *Personality and Individual Differences*, 104, 48-57. doi:10.1016/j.paid.2016.06.062
- Heider, D., Matschinger, H., Bernert, S., Alonso, J. ve Angermeyer, M. C. (2006). Relationship between parental bonding and mood disorder in six European countries. *Psychiatry Research*, 143(1), 89-98. doi: 10.1016/j.psychres.2005.08.015
- Hendin, H. M. ve Cheek, J. M. (1997). Assessing hypersensitive narcissism: A reexamination of Murray's Narcism Scale. *Journal of Research in Personality*, 31(4), 588-599. doi: 10.1006/jrpe.1997.2204
- Hilsenroth, M. J., Hibbard, S. R., Nash, M. R. ve Handler, L. (1993). A Rorschach study of narcissism defense, and aggression in borderline, narcissistic, and Cluster C personality disorders. *Journal of Personality Assessment*, 60(2), 346-361. doi: 10.1207/s15327752jpa6002_11
- Holmes, D. S. (1978). Projection as a defense mechanism. *Psychological Bulletin*, 85(4), 677. doi: 10.1037/0033-2909.85.4.677
- Holmes, J. (1993). *John Bowlby and attachment theory*. London: Routledge.
- Holtzman, N. S. ve Strube, M. J. (2011). The intertwined evolution of narcissism and short-term mating: An emerging hypothesis. W. K. Campbell ve J. D. Miller (Ed.), *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments* içinde (s. 210-220). Hoboken: John Wiley & Sons Inc.

- Horney, K. (1939). *New ways in psychoanalysis*. New York, NY: Horton.
- Horton, R.S. (2011). Parenting as a cause of narcissism: Empirical support for psychodynamic and social learning theories. W. K. Campbell ve J. D. Miller (Ed.), *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments* içinde (s. 181-190). Hoboken: John Wiley & Sons Inc.
- Horton, R. S., Bleau, G. ve Drwecki, B. (2006). Parenting Narcissus: What are the links between parenting and narcissism? *Journal of Personality*, 74, 345–376. doi: 10.1111/j.1467-6494.2005.00378.x
- Horton, R. S. ve Tritch, T. (2014). Clarifying the links between grandiose narcissism and parenting. *The Journal of psychology*, 148(2), 133-143. doi: 10.1080/00223980.2012.752337
- Huxley, E. ve Bizumic, B. (2017). Parental invalidation and the development of narcissism. *The Journal of psychology*, 151(2), 130-147.
- Işık, İ.G. (2017). *Nesne ilişkileri, algılanan anne-baba tutumları ve savunma mekanizmalarının kişilik özellikleri ve semptomatik düzeyde kişilik bozukluklarıyla ilişkisi* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 439196).
- Johnson, J. G., Bornstein, R. F. ve Krukoniş, A. B. (1992). Defense styles as predictors of personality disorder symptomatology. *Journal of Personality Disorders*, 6(4), 408-416. doi: 10.1521/pedi.1992.6.4.408
- Johnson, J. G., Cohen, P., Brown, J., Smailes, E. M., ve Bernstein, D. P. (1999). Childhood maltreatment increases risk for personality disorders during early adulthood. *Archives of General Psychiatry*, 56(7), 600-606. doi:10.1001/archpsyc.56.7.600
- Jones, E. (1913). The God complex. *Essays in Applied Psychoanalysis*, 2, 244-265.

- Jordan, C. H., Spencer, S. J., Zanna, M. P., Hoshino-Browne, E. ve Correll, J. (2003). Secure and defensive high self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(5), 969-978. doi: 10.1037/0022-3514.85.5.969
- Kapidzic, S. (2013). Narcissism as a predictor of motivations behind Facebook profile picture selection. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 16(1), 14-19. doi:10.1089/cyber.2012.0143
- Kashani, F. L., Vaziri, S., Zanjani, N. K. ve Aghdam, S. S. (2014). Defense styles, defense mechanisms and post-traumatic growth in patients suffering from cancer. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 159, 228-231. doi: 10.1016/j.sbspro.2014.12.362
- Kaya, L. *Üniversite öğrencilerinde narsisistik eğilimler, bağlanma stilleri ve sosyal medya kullanımı*. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 463295).
- Kennedy, B. L., Schwab, J. J. ve Hyde, J. A. (2001). Defense styles and personality dimensions of research subjects with anxiety and depressive disorders. *Psychiatric Quarterly*, 72(3), 251-262.
- Kernberg, O. F. (1967). Borderline personality organization. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 15(3), 641-685. doi: 10.1177/000306516701500309
- Kernberg, O. F. (1970). Factors in the psychoanalytic treatment of narcissistic personalities. *Journal of the American psychoanalytic Association*, 18(1), 51-85. doi:10.1177/000306517001800103
- Kernberg, O. F. (1975). *Borderline conditions and pathological narcissism*. New York: Jason Aronson.
- Kernberg, O. F. (2004). *Aggressivity, narcissism, and self-destructiveness in the psychotherapeutic relationship*. New Haven: Yale University Press.
- Kızıltan, H. (2006). Narsisizm ve Psikopatolojisi. <http://www.psikomitoloji.com>

- Kızıltan, H. (2011). Narsisizm ya da ruhsallığın ontolojisi. *Doğu-Batı Düşünce Dergisi*, 1(56), 55-84.
- Kipper, L., Blaya, C., Teruchkin, B., Heldt, E., Isolan, L., Mezzomo, K., ... Manfro, G. G. (2004). Brazilian patients with panic disorder: the use of defense mechanisms and their association with severity. *The Journal of nervous and mental disease*, 192(1), 58-64. doi: 10.1097/01.nmd.0000106001.84359.0f
- Kohut, H. (1966). Forms and transformations of narcissism. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 14(2), 243-272. doi: 10.1177/000306516601400201
- Kohut, H. (1971). *The analysis of the self*. New York: International Universities Press.
- Kohut, H. (1972). Thoughts on narcissism and narcissistic rage. *The psychoanalytic study of the child*, 27(1), 360-400.
- Kohut, H. (1977). *The restoration of the self*. New York: International Universities Press.
- Kohut, H. and Wolf, E. S. (1978). The disorders of the self and their treatment: An outline. *Int. J. Psycho-Anal.*, 59, 413- 425
- Konrath, S. H. (2008). Egos inflating over time: Rising narcissism and its implications for self-construal, cognitive style, and behavior. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*, 68(10-B), 7024.
- Laconi, S., Vigouroux, M., Lafuente, C. ve Chabrol, H. (2017). Problematic internet use, psychopathology, personality, defense and coping. *Computers in Human Behavior*, 73, 47-54. doi: 10.1016/j.chb.2017.03.025.
- Laczkovics, C., Fonzo, G., Bendixsen, B., Shpigel, E., Lee, I., Skala, K., ... Huemer, J. (2018). Defense mechanism is predicted by attachment and mediates the maladaptive influence of insecure attachment on adolescent mental health. *Current Psychology*, 1-9.
- Laughlin, H.P. (1970). *The ego and its defenses*. New York: Appleton-CenturyCrofts.

- Lee, S. Y., Gregg, A. P. ve Park, S. H. (2013). The person in the purchase: narcissistic consumers prefer products that positively distinguish them. *Journal of Personality and Social Psychology*, *105*(2), 335-352. doi: 10.1037/a0032703
- Levy, K. N. (2012). Subtypes, dimensions, levels, and mental states in narcissism and narcissistic personality disorder. *Journal of clinical psychology*, *68*(8), 886-897. doi: 10.1002/jclp.21893
- Levy, K. N., Ellison, W. D. ve Reynoso, J. S. (2011). A historical review of narcissism and narcissistic personality. W. K. Campbell ve J. D. Miller (Ed.), *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments* içinde (s. 3-13). Hoboken: John Wiley & Sons Inc.
- Lindblom, J., Punamäki, R. L., Flykt, M., Vänskä, M., Nummi, T., Sinkkonen, J., ... Tulppala, M. (2016). Early family relationships predict children's emotion regulation and defense mechanisms. *SAGE Open*, *6*(4), 1-18. doi: 10.1177/2158244016681393
- Lingiardi, V., Lonati, C., Delucchi, F., Fossati, A., Vanzulli, L. ve Maffei, C. (1999). Defense mechanisms and personality disorders. *The Journal of nervous and mental disease*, *187*(4), 224-228.
- Lobbestael, J., Baumeister, R. F., Fiebig, T., ve Eckel, L. A. (2014). The role of grandiose and vulnerable narcissism in self-reported and laboratory aggression and testosterone reactivity. *Personality and Individual Differences*, *69*, 22-27. doi: 10.1016/j.paid.2014.05.007
- Lopez, F. G. (2001). Adult attachment orientations, self-other boundary regulation, and splitting tendencies in a college sample. *Journal of Counseling Psychology*, *48*(4), 440.

- Mahler, M. S., Pine, F. ve Bergman, A. (1975). *The psychological birth of the human infant symbiosis and individuation*. London: Karnac.
- Manfield, P. (1992). *Split self-split object. Understanding and treating Borderline, Narcissistic and Schizoid Disorders*. New Jersey: Jason Aronson.
- Massie, H. ve Szajnberg, N. (2002). The relationship between mothering in infancy, childhood experience and adult mental health. *The International Journal of Psychoanalysis*, 83(1), 35-55. doi: 10.1516/AGD4-FLA0-94M9-5PTP
- Masterson, J. F. (1981). *The narcissistic and borderline disorders: An integrated developmental approach*. New York: Brunner-Routledge.
- Masterson, J. F. (1985). *The real self. A developmental, self and object relations approach*. New York: Brunner/Mazel.
- Masterson, J. F. (1988). *The search for the real self: Unmasking the personality disorders of our age*. New York: Free Press.
- Masterson, J. F. (1993). *The emerging self: A developmental, self, and object relations approach to the treatment of the closet narcissistic disorder of the self*. Philadelphia: Brunner/Mazel.
- Masterson, J. F. (2000). *The personality disorders: A new look at the developmental self and object relations approach: Theory, diagnosis, treatment*. Phoenix: Zeig Tucker & Theisen.
- McWilliams N. (1994). *Psychoanalytic diagnosis: Understanding personality structure in the clinical process*. New York: The Guilford Press
- Miller, J. D. ve Campbell, W. K. (2008). Comparing clinical and social-personality conceptualizations of narcissism. *Journal of Personality*, 76, 449 – 476. doi:10.1111/j.1467-6494.2008.00492.x
- Miller, J. D., Gentile, B., Wilson, L. ve Campbell, W. K. (2013). Grandiose and vulnerable narcissism and the DSM–5 pathological personality trait

model. *Journal of Personality Assessment*, 95(3), 284-290. doi: 10.1080/00223891.2012.685907

Miller, J. D., Hoffman, B. J., Gaughan, E. T., Gentile, B., Maples, J. ve Keith Campbell, W. (2011). Grandiose and vulnerable narcissism: A nomological network analysis. *Journal of personality*, 79(5), 1013-1042. doi: 10.1111/j.1467-6494.2010.00711.x

Miller, J. D., Lynam, D. R., Hyatt, C. S., ve Campbell, W. K. (2017). Controversies in narcissism. *Annual Review of Clinical Psychology*, 13, 291-315. doi: 10.1146/annurev-clinpsy-032816-045244

Miller, J. D. ve Maples, J. (2011). Trait personality models of narcissistic personality disorder, grandiose narcissism, and vulnerable narcissism. W. K. Campbell ve J. D. Miller (Eds.), *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments* (s. 71-88). Hoboken, NJ, US: John Wiley & Sons Inc.

Miller, J. D., Price, J. ve Campbell, W. K. (2012). Is the Narcissistic Personality Inventory still relevant? A test of independent grandiosity and entitlement scales in the assessment of narcissism. *Assessment*, 19(1), 8-13. doi:1177/1073191111429390

Millon, T. ve Everly, G. S.(1985). *Personality and its disorders: A biosocial learning approach*. New York: Wiley.

Morf, C. C. ve Rhodewalt, F. (2001). Unraveling the paradoxes of narcissism: A dynamic self-regulatory processing model. *Psychological inquiry*, 12(4), 177-196. doi:10.1207/S15327965PLI1204_1

Näcke, P. (1899). Die sexuellen perversitäten in der irrenanstalt. *Psychiatrie en Neurologische Bladen*, 3, 122–149.

Odağ, C. (1996). Örneklerle narsisizm. *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları*, 1(3), 457-476.

- Ogden, T. H. (1979). On projective identification. *The International Journal of Psychoanalysis*, 60, 357-359.
- Okagaki, L. ve Luster, T. (2005). Research on parental socialization of child outcomes: Current controversies and future directions. T. Luster ve L. Okagaki (Ed.), *Parenting: An ecological perspective* (2. baskı) içinde (s. 377-410). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Otway, L. J. ve Vignoles, V. L. (2006). Narcissism and childhood recollections: A quantitative test of psychoanalytic predictions. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32(1), 104-116. doi: 10.1177/0146167205279907
- Özdemir, H.E. (2017). *Bir grup üniversite öğrencisinde bağlanma stilleri ile narsisizm arasındaki ilişki: Reddedilme duyarlılığının aracı rolü* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 454314).
- Perry, J. D. ve Perry, J. C. (2004). Conflicts, defenses and the stability of narcissistic personality features. *Psychiatry: Interpersonal and Biological Processes*, 67(4), 310-330. doi:10.1521/psyc.67.4.310.56570
- Perry, J. C., Presniak, M. D. ve Olson, T. R. (2013). Defense mechanisms in schizotypal, borderline, antisocial, and narcissistic personality disorders. *Psychiatry*, 76(1), 32-52. doi: 10.1521/psyc.2013.76.1.32
- Philipson, I. (1985). Gender and narcissism. *Psychology of Women Quarterly*, 9(2), 213-228. doi:10.1111/j.1471-6402.1985.tb00873.x
- Pincus, A. L., Ansell, E. B., Pimentel, C. A., Cain, N. M., Wright, A. G. ve Levy, K. N. (2009). Initial construction and validation of the Pathological Narcissism Inventory. *Psychological assessment*, 21(3), 365. doi: 10.1037/a0016530
- Pincus, A. L., Cain, N. M. ve Wright, A. G. (2014). Narcissistic grandiosity and narcissistic vulnerability in psychotherapy. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 5(4), 439. doi:10.1037/per0000031

- Pincus, A. L. ve Lukowitsky, M. R. (2010). Pathological narcissism and narcissistic personality disorder. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6, 421-446. doi:10.1146/annurev.clinpsy.121208.131215
- Preacher, K. J. ve Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, 40, 879-891. doi: 10.3758/BRM.40.3.879
- Presniak, M. D., Olson, T. R. ve MacGregor, M. W. (2010). The role of defense mechanisms in borderline and antisocial personalities. *Journal of Personality Assessment*, 92(2), 137-145. doi: 101080/00223890903510373
- Rafaeli, E., Bernstein, D. P. ve Young, J. (2011). *Schema therapy: Distinctive features*. New York: Routledge.
- Rank, O. (1911). A contribution to narcissism. *Jahrbuch für Psychoanalytische und Psychopathologische Forschungen*, 3, 401–426.
- Raskin, R. ve Hall, C. S. (1981). The Narcissistic Personality Inventory: Alternative form reliability and further evidence of construct validity. *Journal of Personality Assessment*, 45, 159-162. doi: 10.1207/s15327752jpa4502_10
- Raskin, R. ve Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 890-902. doi: 10.1037//0022-3514.54.5.890
- Reich, A. (1960). Pathologic forms of self-esteem regulation. *The Psychoanalytic Study of the Child*, 15, 215-232. doi: 10.1080/00797308.1960.11822576
- Reich, W. (1949). *Character analysis* (3.baskı). New York: Farrar, Straus, & Giroux. (orijinal metnin yayın yılı 1933)
- Reynolds, E. K. ve Lejuez, C.W. (2011). Narcissism in the DSM. W. K. Campbell ve J. D. Miller (Ed.), *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder:*

Theoretical approaches, empirical findings, and treatments içinde (s. 14-20).

Hoboken: John Wiley & Sons Inc.

Rhodewalt, F., Madrian, J. C. ve Cheney, S. (1998). Narcissism, self-knowledge organization, and emotional reactivity: The effect of daily experiences on self-esteem and affect. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24(1), 75-87. doi:10.1177/0146167298241006

Rhodewalt, F. ve Morf, C. C. (1995). Self and interpersonal correlates of the Narcissistic Personality Inventory: A review and new findings. *Journal of Research in Personality*, 29(1), 1-23. doi: 10.1006/jrpe.1995.1001

Richardson, E. N. ve Boag, S. (2016). Offensive defenses: The mind beneath the mask of the dark triad traits. *Personality and Individual Differences*, 92, 148-152.

Richter, J., Eisemann, M., ve Richter, G. (1991). Perceived parental rearing and state versus trait aspects of adult depression. *Psychopathology*, 24(1), 25-30. doi:10.1159/000284693

Robinson, C.C., Mandleco, B., Olsen, S.F. ve Hart, C.H. (2001). The parenting styles and dimensions questionnaire. B.F. Perlmutter, J. Touliatos ve G.W., Holden (Ed.), *Handbook of family measurement techniques: Vol. 3. Instruments and Index* içinde (s. 319–321). Thousand Oaks, CA: Sage.

Roche, M. J., Pincus, A. L., Lukowitsky, M. R., Ménard, K. S., ve Conroy, D. E. (2013). An integrative approach to the assessment of narcissism. *Journal of Personality Assessment*, 95(3), 237-248. doi:10.1080/00223891.2013.770400

Rohmann, E., Neumann, E., Herner, M. J. ve Bierhoff, H. W. (2012). Grandiose and vulnerable narcissism: Self-construal, attachment, and love in romantic relationships. *European Psychologist*, 17(4), 279.

- Romans, S. E., Martin, J. L., Morris, E. ve Herbison, G. P. (1999). Psychological defense styles in women who report childhood sexual abuse: A controlled community study. *American Journal of Psychiatry*, 156(7), 1080-1085.
- Ronningstam, E. (2005). *Identifying and Understand the Narcissistic Personality*. New York: Oxford Univ. Press.
- Ronningstam, E. (2009). Narcissistic personality disorder: Facing DSM-V. *Psychiatric Annals*, 39(3), 111–121. doi:10.3928/00485713-20090301-09
- Rose, P. (2002). The happy and unhappy faces of narcissism. *Personality and individual differences*, 33(3), 379-391. doi:10.1016/S0191-8869(01)00162-3
- Sadger, J. (1908). Psychiatrische-neurologisches in psychoanalytischer Beleuchtung. *Zentralblatt für das Gesamtgebiet der Medizin und ihrer Hilfswissenschaften*, 4(7-8),45-47.
- Sammallahti, P. ve Aalberg, V. (1995). Defense style in personality disorders: An empirical study. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 183(8), 516-521. doi: 10.1097/00005053-199508000-00004
- Saydam, B. (1996). Narsisistik kişilik bozukluğu, antisosyal kişilik bozukluğu, borderline kişilik bozukluğu: Psikodinamik açıdan benzerlikler, farklılıklar. *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları*, 1(3), 413-430.
- Schmidt, U., Slone, G., Tiller, J. ve Treasure, J. (1993). Childhood adversity and adult defence style in eating disorder patients-A controlled study. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 66(4), 353-362. doi: 10.1111/j.2044-8341.1993.tb01761.x
- Sedikides, C., Rudich, E. A., Gregg, A. P., Kumashiro, M. ve Rusbult, C. (2004). Are normal narcissists psychologically healthy?: Self-esteem matters. *Journal of personality and social psychology*, 87(3), 400.

- Segrin, C., Woszidlo, A., Givertz, M. ve Montgomery, N. (2013). Parent and child traits associated with overparenting. *Journal of Social and Clinical Psychology, 32*(6), 569-595. doi: 10.1521/jscp.2013.32.6.569
- Sinha, B. K. ve Watson, D. C. (1999). Predicting personality disorder traits with the Defense Style Questionnaire in a normal sample. *Journal of Personality Disorders, 13*(3), 281-286. doi: 10.1521/pedi.1999.13.3.281
- Soldz, S. ve Vaillant, G. E. (1999). The Big Five personality traits and the life course: A 45-year longitudinal study. *Journal of Research in Personality, 33*(2), 208-232. doi: 10.1006/jrpe.1999.2243
- South, S.C., Eaton, N.R. ve Krueger, R.F. (2011). Narcissism in official psychiatric classification systems: Toward DSM-5. W. K. Campbell ve J. D. Miller (Ed.), *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments* içinde (s. 22-30). Hoboken: John Wiley & Sons Inc.
- Steiner, H. (1990). Defense styles in eating disorders. *International Journal of Eating Disorders, 9*(2), 141-151.
- Strandholm, T., Kiviruusu, O., Karlsson, L., Miettunen, J. ve Marttunen, M. (2016). Defense mechanisms in adolescence as predictors of adult personality disorders. *The Journal of Nervous and Mental Disease, 204*(5), 349-354. doi: 10.1097/NMD.0000000000000477
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları, 13*(25), 42-59.
- Tangör, A. ve Dilsiz, A. (1996). Kohut ve kendilik psikolojisi. *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları, 1*(3), 367-394.

- Thienemann, M., Shaw, R. J. ve Steiner, H. (1998). Defense style and family environment. *Child psychiatry and human development*, 28(3), 189-198.
- Tritt, S. M., Ryder, A.G., Ring, A.J. ve Pincus, A.L. (2010). Pathological narcissism and depressive temperament. *Journal of Affective Disorders*, 122(3), 280-284. doi:10.1016/j.jad.2009.09.006
- Tura, S. M. (1996). Narsisizm sorunsalında Kohut ve Lacan. *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları*, 1(3), 437-456.
- Tura, S. M. (2005). *Günümüzde psikoterapi* (2. baskı). İstanbul: Metis.
- Twenge, J. M. (2011). Narcissism and culture. K. Campbell ve J. D. Miller (Ed.), *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments* içinde (s. 202-209). Hoboken: John Wiley & Sons Inc.
- Twenge, J. M. ve Foster, J. D. (2010). Birth cohort increases in narcissistic personality traits among American college students, 1982–2009. *Social Psychological and Personality Science*, 1(1), 99-106.
- Twenge, J. M., Konrath, S., Foster, J. D., Keith Campbell, W. ve Bushman, B. J. (2008). Egos inflating over time: A cross-temporal meta-analysis of the Narcissistic Personality Inventory. *Journal of personality*, 76(4), 875-902. doi: 10.1111/j.1467-6494.2008.00507.x
- Üzümcü, E. (2016). *Büyükleme ve kırılma narsisistik kişilik özellikleri ile ilişkili faktörlerin şema terapi modeli çerçevesinde incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 434285).
- Vaillant, G. E. (1971). Theoretical hierarchy of adaptive ego mechanisms: A 30-year follow-up of 30 men selected for psychological health. *Archives of General Psychiatry*, 24(2), 107-118.

- Vaillant, G. E. (1974). Natural history of male psychological health, II: Some antecedents of healthy adjustment. *Archives of General Psychiatry*, 31, 15–22. doi: 10.1001/archpsyc.1974.01760130005001
- Vaillant, G. E. (1975). Natural history of male psychological health. II. Empirical dimensions of mental health. *Archives of General Psychiatry*, 32, 420–426. doi: 10.1001/archpsyc.1975.01760220032003
- Vaillant, G. E. (1977). *Adaptation to life*. Boston: Little, Brown.
- Vaillant, G. E. (1994). Ego mechanisms of defense and personality psychopathology. *Journal of abnormal psychology*, 103(1), 44-50.
- Vaillant, G. E., ve Drake, R. E. (1985). Maturity of ego defenses in relation to DSM-III Axis II personality disorder. *Archives of General Psychiatry*, 42(6), 597-601. doi:10.1001/archpsyc.1985.01790290079009
- Vaillant, G. E. ve Vaillant, C.O. (1990). Natural history of male psychological health. XII. A 45-year study of predictors of successful aging at age 65. *American Journal of Psychiatry*, 147, 31–37.
- Vassi, I., Veltsista, A. ve Bakoula, C. (2009). Parenting practices and child mental health outcomes. P. H. Krause ve T. M. Dailey (Ed.), *Handbook of parenting: Styles, stresses and strategies* içinde. New York: Nova Science.
- Vazire, S. ve Funder, D. C. (2006). Impulsivity and the self-defeating behavior of narcissists. *Personality and Social Psychology Review*, 10(2), 154-165. doi:10.1207/s15327957pspr1002_4
- Volkan, V. (1997). *Psikanaliz yazıları*. (B. Ceyhun ve A. Çevik, Çev.). Ankara.
- Wallace, H. M. (2011). Narcissistic self-enhancement. W. K. Campbell ve J. D. Miller (Ed.), *The Handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments* içinde (s. 309-318). Hoboken: John Wiley & Sons Inc.

- Walder, R. (1925) The Psychoses: Their Mechanisms and Accessibility to Influence. *International Journal of Psycho-Analysis*, 6, 259-281.
- Wardetzki, B. (2010). *DiŐi narsisizm: Ularda yaŐayanlar-Kabul grmeye olan alık* (F. S. ztrk ve M. gnmez, ev.). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Watson, D. C. (2002). Predicting psychiatric symptomatology with the Defense Style Questionnaire-40. *International Journal of Stress Management*, 9(4), 275-287.
- Watson, P. J., ve Biderman, M. D. (1993). Narcissistic Personality Inventory factors, splitting, and self-consciousness. *Journal of Personality Assessment*, 61(1), 41-57. doi.org/10.1207/s15327752jpa6101_4
- Weinstock, A. R. (1967). Family environment and the development of defense and coping mechanisms. *Journal of Personality and Social Psychology*, 5(1), 67. doi:10.1037/h0024194
- Wells, M. ve Jones, R. (1998). Relationship among childhood parentification, splitting, and dissociation: Preliminary findings. *American Journal of Family Therapy*, 26(4), 331-339. doi: 10.1080/01926189808251111
- Wetzel, E., ve Robins, R. W. (2016). Are parenting practices associated with the development of narcissism? Findings from a longitudinal study of Mexican - origin youth. *Journal of research in personality*, 63, 84-94. doi: 10.1016/j.jrp.2016.05.005
- Wink, P. (1991). Two faces of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(4), 590-597.
- Yılmaz, N., Genoz, T. ve Ak, M. (2007). Savunma Biçimleri Testi'nin Psikometrik zellikleri: Gvenilirlik ve Geerlik alıŐması. *Trk Psikiyatri Dergisi*, 18(3), 244-253.
- Young, J. E., Klosko, J. S. ve Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. New York: The Guilford Press.

Zeigler-Hill, V. (2006). Discrepancies between implicit and explicit self-esteem: Implications for narcissism and self-esteem instability. *Journal of personality*, 74(1), 119-144.

Zeigler-Hill, V., Chadha, S. ve Osterman, L. (2008). Psychological defense and self-esteem instability: Is defense style associated with unstable self-esteem?. *Journal of Research in Personality*, 42(2), 348-364. doi: 10.1016/j.jrp.2007.06.002

Zeigler-Hill, V., Myers, E. M. ve Clark, C. B. (2010). Narcissism and self-esteem reactivity: The role of negative achievement events. *Journal of Research in Personality*, 44(2), 285-292. doi: 10.1016/j.jrp.2010.02.005

EKLER

EK 1: AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Araştırmanın adı: Narsisizm: Algılanan ebeveyn tutumları ve savunma mekanizmaları açısından bir inceleme

Sayın Gönüllü,

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı kapsamında planlanmış olan yukarıda adı yazılı araştırmaya katılmak üzere davet edilmiş bulunuyorsunuz. Bu araştırmada yer almayı kabul etmeden önce, araştırmanın ne amaçla yapılmak istendiğini anlamanız ve kararınızı bu bilgilendirme çerçevesinde özgürce vermeniz gerekmektedir. Aşağıdaki bilgileri lütfen dikkatlice okuyunuz, sorularınız olursa sorunuz ve açık yanıtlar isteyiniz.

Bu araştırma Ankara Üniversitesi, Psikoloji Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Ayşegül Durak Batıgün'ün danışmanlığında yürütülen, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ahmet Hamdi İmamoğlu'nun yüksek lisans tez çalışmasıdır. Çalışmada, narsisistik kişilik özelliklerinin algılanan ebeveyn tutumları, bağlanma stilleri ve savunma mekanizmalarıyla ilişkisinin incelenmesi hedeflenmektedir. Bu amaçla araştırmaya, 18-65 yaş aralığında Trabzon ve Ankara illerinde yaşayan yaklaşık 400 katılımcının dahil edilmesi uygun görülmüştür. Uygulama süresi yaklaşık olarak 20 dakikadır, sizden bazı anketleri doldurmanız istenmektedir. Bahsedilen araştırma konusuna uygun olarak seçilen anketleri cevaplarınızın etkilenmeyeceği sakin bir ortamda, her anketten önce verilen yönergeye uygun şekilde, bireysel olarak doldurmanız gerekmektedir. Anketler genel olarak rahatsızlık verecek sorular içermemektedir. Fakat herhangi bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz çalışmayı yarıda bırakabilirsiniz. Lütfen hiçbir soruyu atlamadan anketi tamamlamaya özen gösterin. Soruların doğru ya da yanlış yanıtı yoktur, yanıtlarınızın içten olması ve gerçek düşüncelerinizi yansıtması çalışma için büyük önem taşımaktadır.

Bu araştırmada yer almak tümüyle sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da başladıktan sonra yarıda bırakabilirsiniz. Bu araştırmanın sonuçları bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Araştırmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından araştırmadan çıkarılmanız halinde, sizle ilgili veriler kullanılmayacaktır. Ancak veriler bir kez anonimleştikten sonra araştırmadan çekilmeniz mümkün olmayacaktır. Sizden elde edilen tüm bilgiler gizli tutulacak, sunduğunuz bilgiler kesinlikle anonim veriler olarak değerlendirilecek ve bireysel hiçbir değerlendirme yapılmayacaktır. Araştırma yayınlandığında da varsa kimlik bilgilerinizin gizliliği korunacaktır.

“Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllülere verilmesi gereken bilgileri içeren metni okudum. Eksik kaldığını düşündüğüm konularda sorularımı araştırmacılara sordum ve doyurucu yanıtlar aldım. Yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunulan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anladığım kanısındayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğim konusunda karar vermem için yeterince zaman tanıdı.

Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını, hiçbir baskı ve zorlama altında kalmaksızın, kendi özgür irademle kabul ettiğimi beyan ederim.”

İmza/Tarih:

Katılımcının adı/soyadı:

İmza/Tarih:

Araştırmacının adı/soyadı:

EK 2: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Lütfen aşağıdaki kişisel bilgileriniz ile ilgili soruları cevaplayınız.

1.Cinsiyet : Kadın Erkek

2.Yaş:

3. Eğitim durumunuz:

İlkokul mezunu ☐	Ortaokul mezunu ☐	Lise mezunu ☐
Üniversite öğrencisi ☐	Üniversite mezunu ☐	Lisansüstü öğrencisi ☐
	Lisansüstü mezunu ☐	

4. Gelir Düzeyiniz:

1499 TL ve altı ☐	1500 TL – 2499 TL arası ☐	2500 TL ve 3500 TL arası ☐
	3501 TL – 5000 TL arası ☐	5000 TL ve üstü ☐

5. Gelir düzeyinizi nasıl tanımlarsınız,?

Düşük ☐	Düşük-Orta ☐	Orta ☐	Üst-Orta ☐	Yüksek ☐
--------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------	-----------------------------------	---------------------------------

6. Kaç kardeşiniz? (Siz de dahil):

7. Siz kaçınıcı çocuksunuz?:

8. Anneniz halen hayatta mı? Evet Hayır

Kaybettiyseniz o sırada siz kaç yaşındaydınız? .....

9. Babanız halen hayatta mı? Evet Hayır

Kaybettiyseniz o sırada siz kaç yaşındaydınız? .....

10. Medeni Haliniz:

Bekar ☐	Evli ☐	Boşanmış ☐	Dul ☐	Evli ve ayrı yaşıyor ☐
--------------------------------	-------------------------------	-----------------------------------	------------------------------	---

11. .Hayatınızın büyük çoğunluğunu geçirdiğiniz yeri belirtiniz.

Köy ☐	Kasaba ☐	Küçük Şehir ☐	Büyük Şehir ☐
------------------------------	---------------------------------	--------------------------------------	--------------------------------------

12. Son 6 ayda herhangi bir psikiyatrik tanı aldınız mı?

Evet ☐	Hayır ☐
-------------------------------	--------------------------------

Evetse belirtiniz:.....

13. Bu sorun için yardım/tedavi gördünüz mü? Evet Hayır

EK 3: PATOLOJİK NARSİSİZM ENVANTERİ

Yönerge: Aşağıda 40 betimleyici ifade bulacaksınız. Lütfen her bir ifadeyi değerlendirmeye alınız ve sizi ne kadar iyi tarif ettiğini belirtiniz. Doğru veya yanlış yanıt söz konusu değildir. İfadenin yanındaki çizgiye tek bir yanıt işaretleyeceksiniz. Her bir ifadenin, 6 derecelik ölçek üzerinden, sizi ne kadar iyi tarif ettiğini belirtiniz

0	1	2	3	4	5
Bana hiç benzemiyor	Bana çok az benziyor	Bana biraz Benziyor	Bana benziyor	Bana çok benziyor	Bana tamamen benziyor

- ___ 1. Kendimi sık sık hayran olunan ve saygı duyulan biri olarak hayal ederim.
- ___ 2. Kendime olan güvenimde sık sık dalgalanmalar olur.
- ___ 3. Yalnızken kendimi iyi hissetmek benim için zordur.
- ___ 4. Yardım istemekten nefret ederim.
- ___ 5. İnsanlar beni fark etmediğinde kendimi kötü hissetmeye başlarım.
- ___ 6. Başkalarının beni muhtaç ve bağımlı biri gibi görmesinden korktuğum için çoğunlukla ihtiyaçlarımı gizlerim.
- ___ 7. Herkesi istediğim her şeye inandırabilirim.
- ___ 8. İnsanlar onlar için yaptıklarımı fark etmediğinde, sinirden deliye dönerim.
- ___ 9. Yaptıklarım ya da söylediklerimle ilgilenmeyen insanlar sinirime dokunur.
- ___ 10. İnsanları kolaylıkla kendi isteklerime göre yönlendirebilirim.
- ___ 11. Başkaları beni fark etmediğinde kendimi değersiz hissetmeye başlarım.
- ___ 12. Beni hayal kırıklığına uğratacakları endişesiyle bazen insanlardan kaçırım.
- ___ 13. Genelde, insanlardan istediğimi alamayınca çok öfkelenirim.
- ___ 14. Kendimi değerli hissetmem için, bazen önemseydiğim insanların beni bu konuda rahatlatmalarına ihtiyaç duyarım.
- ___ 15. Başkaları bana güven duyduklarında kendimi önemli hissederim.
- ___ 16. İnsanların içini bir kitap gibi okuyabilirim.
- ___ 17. Başkaları beni hayal kırıklığına uğrattığında, çoğu kez kendime kızarım.
- ___ 18. Başkaları için fedakârlık yapmak beni daha iyi bir insan yapar.

0	1	2	3	4	5
Bana hiç benzemiyor	Bana çok az benziyor	Bana biraz Benziyor	Bana benziyor	Bana çok benziyor	Bana tamamen benziyor

- ___ 19.Çoğu kez olanaklarımın ötesinde olan şeyleri başardığımın hayalini kurarım
- ___ 20. Onlardan istediklerimi yapmayacaklarından korktuğum için bazen insanlardan kaçınırım.
- ___ 21. İçimde hissettiğim zayıflığı başkalarına göstermek benim için zordur.
- ___ 22. Diğer insanların beni beğendiğini bilmediğim sürece kendimi iyi hissetmem zordur.
- ___ 23. Sık sık çabalarım için ödüllendirildiğimin hayalini kurarım.
- ___ 24. Çoğu insanın benimle ilgilenmediğine yönelik düşünce ve endişelerle zihnimi meşgul ederim.
- ___ 25. Bana güvenen arkadaşlarım olmasından hoşlanırım çünkü bu bana kendimi önemli hissettirir.
- ___ 26. Herkes benim anlattıklarımı dinlemekten hoşlanır
- ___ 27. İnsanların beni sevdiğini bilmezsem, kendimi iyi hissetmekte zorlanırım.
- ___ 28. İnsanlar benim ne kadar iyi birisi olduğumu fark etmediklerinde rahatsız olurum
- ___ 29. Hak ettiğim her şeyi elde edene dek asla tatmin olmam.
- ___ 30. Yaptığım fedakârlıklarla ne kadar iyi bir insan olduğumu göstermeye çalışırım
- ___ 31. İnsanlar beni fark etmediğinde hayal kırıklığına uğrarım
- ___ 32. Sık sık kahramanca davranışlarda bulunduğumun hayalini kurarım.
- ___ 33. İyi bir insan olduğumu kanıtlamak için insanlara yardım ederim.
- ___ 34. Sıklıkla başarılarıyla tanınmış biri olduğumun hayalini kurarım.
- ___ 35. Kendimi zayıf hissetmeme neden olduğu için başkalarına bel bağlamaya tahammül edemem.
- ___ 36. Diğer insanların beni onaylamasına ihtiyaç duyarım.
- ___ 37. Dünyanın gözünde bir değerimin olmasını isterim.
- ___ 38. Diğer insanlar ihtiyaçlarımı bir an için bile fark ettiğinde, kaygılanır ve utanırım.
- ___ 39. Bazen, insanlardan her istediğimi elde edemediğimi görmektense, yalnız kalmak daha kolay gelir.
- ___ 40. Başkaları benimle aynı fikirde olmadığında çok öfkelenabiliyorum.

EK 4: NARSİSİSTİK KİŞİLİK ENVANTERİ-16 (ÖRNEK MADDELER)

Aşağıdaki cümle çiftlerini okuyun ve kendinizle ilgili duygu ve düşüncelerinizi nispeten doğru yansıtan ifadenin yanına çarpı (x) koyun. **Herhangi bir ifadenin sizi tam olarak yansıtmadığını düşünebilirsiniz. Yine de size daha yakın olan hangisiyse onu işaretleyin.**

LÜTFEN 16 SORUNUN TAMAMINI YANITLAYIN. HER SORUDA SİZE EN YAKIN GELEN TEK BİR İFADEYİ İŞARETLEYİN

1. ___ İlgî merkezi olmak hakikaten de çok hoşuma gider. ___ İlgî merkezi olmak beni rahatsız eder.
2. ___ Çoğu insandan ne daha iyi ne daha kötüyüm. ___ Özel biri olduğumu düşünüyorum.
3. ___ Hikâyelerimi dinlemek herkesin hoşuna gider. ___ Bazen güzel hikâyeler anlatırım.
4. ___ Layık olduğum saygıyı çoğunlukla görüyorum. ___ Hak ettiğim saygıyı görme konusunda ısrar ederim.
5. ___ Emirlere uymaktan rahatsızlık duymam. ___ İnsanlar üzerinde otorite sahibi olmak hoşuma gider.
6. ___ Önemli bir insan olacağım. ___ Başarılı olacağımı umuyorum.
7. ___ İnsanlar bazen söylediklerime inanıyorlar. ___ Her insanı istediğim her şeye inandırabilirim
8. ___ Başka insanlardan çok şey beklerim. ___ Başka insanlar için bir şeyler yapmak hoşuma gider.
9. ___ İlgî merkezi olmak hoşuma gider. ___ Kalabalığa karışmayı tercih ederim.
10. ___ Ben de herkes gibi biriyim. ___ Sıra dışı bir insanım.
11. ___ Ne yaptığımı her zaman bilen biriyimdir. ___ Bazen ne yaptığımdan emin olamıyorum.

12. ___ Kendimi insanları manipüle ederken yakaladığımda bundan hoşlanmıyorum.

___ İnsanları manipüle etmek bana kolay gelir.

13. ___ Otorite olmanın benim için pek de anlamı yoktur.

___ İnsanlar otoritemi hep tanır gibi görünürler.

14. ___ İyi olduğumu biliyorum, çünkü herkes bana devamlı bunu söylüyor.

___ İnsanlar bana iltifat ettiklerinde bazen utanıyorum.

15. ___ Gösterişçi olmamaya çalışırım.

___ İmkân bulursam gösteriş yapma eğiliminde olurum.

16. ___ Başka insanlardan daha kabiliyetliyim.

___ Başka insanlardan öğrenebileceğim çok şey var.

EK 5: SAVUNMA BİÇİMLERİ TESTİ -40 (ÖRNEK MADDELER)

Lütfen her ifadeyi dikkatle okuyup, bunların size uygunluğunu yan tarafında 1 den 9 a kadar derecelendirilmiş skala üzerinde seçtiğiniz dereceyi çarpı şeklinde (×) işaretlemek suretiyle gösteriniz.

Örnek:

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

1. Başkalarına yardım etmek hoşuma gider, yardım etmem engellenirse üzülürüm.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

2. Bir sorunum olduğunda, onunla uğraşacak vaktim olana kadar o sorunu düşünmemeyi becerebilirim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

3. Endişemin üstesinden gelmek için yapıcı ve yaratıcı şeylerle uğraşırım(resim, el işi, ağaç oyma)

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

4. Yaptığım her şey için geçerli sebepler bulabilirim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

5. Kendime çok kolay gülerim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

6. İnsanlar bana kötü davranmaya eğilimlidir.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

7. Birisi beni soyup paramı çalsa, onun cezalandırılmasını değil ona yardım edilmesini isterim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

8. Hoş olmayan gerçekleri, hiç yokmuşlar gibi görmezlikten geldiğimi söylerler.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

9. Süpermen'mişim gibi tehlikelere aldırım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

10. İnsanlara, sandıkları kadar önemli olmadıklarını gösterebilme yeteneğimle gurur duyarım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

11. Bir şey canımı sıktığında, çoğu kez düşüncesizce ve tepkisel davranırım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

12. Hayatım yolunda gitmediğinde bedensel rahatsızlıklara yakalanırım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

13. Çok tutuk bir insanım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

14. Gerçek yaşamımdan çok hayallerim bana hoşnutluk verir

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

15. Sorunsuz bir yaşam sürdürmemi sağlayacak özel yeteneklerim var.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

16. İşlerim yolunda gitmediğinde bu duruma her zaman geçerli sebepler bulabilirim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

17. Bir çok şeyi gerçek yaşamımdan çok hayalimde çözerim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

18. Hiçbir şeyden korkmam.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

19. Bazen bir melek olduğumu, bazen de bir şeytan olduğumu düşünürüm.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

20. Kırıldığımda açıkça saldırgan olurum.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

21. Her zaman, tanıdığım birinin koruyucu melek gibi olduğunu hissedirim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

22. Bana göre, insanlar ya iyi ya da kötüdürler.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

23. Patronum beni kızdırırsa, ondan hıncımı çıkarmak için ya işimde hata yaparım ya da işi yavaşlatırım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

24. Her şeyi yapabilecek güçte, aynı zamanda son derece adil ve dürüst olan bir tanıdığım var.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

25. Serbest bıraktığımda, yaptığım işi etkileyebilecek olan duygularımı kontrol edebilirim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

26. Genellikle, aslında acı verici olan bir durumun gülünç yanını görebilirim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

27. Hoşlanmadığım bir işi yaptığımda başım ağrır.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

28. Sık sık, kendimi kesinlikle kızmam gereken insanlara iyi davranırken bulurum.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
29. Hayatta, haksızlığa uğruyor olduğuma eminim.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
30. Sınav veya iş görüşmesi gibi zor bir durumla karşılaşacağımı bildiğimde, bunun nasıl olabileceğini hayal eder ve başa çıkmak için planlar yaparım.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
31. Doktorlar benim derdimin ne olduğunu hiçbir zaman gerçekten anlamıyorlar.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
32. Haklarım için mücadele ettikten sonra, girişken davrandığımdan dolayı özür dilemeye eğilimliyimdir.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
33. Üzüntülü veya endişeli olduğumda yemek yemek beni rahatlatır.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
34. Sık sık duygularımı göstermediğim söylenir.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
35. Eğer üzüleceğimi önceden tahmin edebilirsem, onunla daha iyi baş edebilirim.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
36. Ne kadar yakınırsam yakınayım, hiçbir zaman tatmin edici bir yanıt alamıyorum.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
37. Yoğun duyguların yaşanması gereken durumlarda, genellikle hiçbir şey hissetmediğimi fark ediyorum.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
38. Kendimi elimdeki işe vermek, beni üzüntülü veya endişeli olmaktan korur.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
39. Bir bunalım içinde olsaydım, aynı türden sorunu olan birini arardım.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun
40. Eğer saldırganca bir düşüncem olursa, bunu telafi etmek için bir şey yapma ihtiyacı duyarım.
Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

EK 6: KISALTILMIŞ ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI ÖLÇEĞİ

Aşağıda çocukluğunuz ile ilgili bazı sorular yer almaktadır.

Anketi doldurmadan önce aşağıdaki yönergeyi lütfen dikkatle okuyunuz:

1. Anketi doldururken, anne ve babanızın size karşı olan davranışlarını nasıl algıladığınızı hatırlamaya çalışmanız gerekmektedir. Anne ve babanızın çocukken size karşı davranışlarını tam olarak hatırlamak bazen zor olsa da, her birimizin çocukluğumuzda anne babamızın kullandıkları prensiplere ilişkin bazı anılarımız vardır.

2. Her bir soru için anne ve babanızın size karşı davranışlarına uygun seçeneği yuvarlak içine alın. Her soruyu dikkatlice okuyun ve muhtemel cevaplardan hangisinin sizin için uygun cevap olduğuna karar verin. Soruları anne ve babanız için ayrı ayrı cevaplayın.

Örneğin;

Anne ve babam bana iyi davranırlardı.

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
1. Anne ve babam, nedenini söylemeden bana kızarlardı ya da ters davranırlardı.	Baba 1	2	3	4
	Anne 1	2	3	4
2. Anne ve babam beni överlerdi.	Baba 1	2	3	4
	Anne 1	2	3	4
3. Anne ve babamın yaptıklarım konusunda daha az endişeli olmasını isterdim.	Baba 1	2	3	4
	Anne 1	2	3	4
4. Anne ve babam, bana hak ettiğimden daha çok fiziksel ceza verirlerdi.	Baba 1	2	3	4
	Anne 1	2	3	4
5. Eve geldiğimde, anne ve babama ne yaptığımı hesabını vermek zorundaydım.	Baba 1	2	3	4
	Anne 1	2	3	4
6. Anne ve babam ergenliğimin uyarıcı, ilginç ve eğitici olması için çalışırlardı.	Baba 1	2	3	4
	Anne 1	2	3	4
7. Anne ve babam, beni başkalarının önünde eleştirirlerdi.	Baba 1	2	3	4
	Anne 1	2	3	4
8. Anne ve babam, bana bir şey olur korkusuyla başka çocukların yapmasına izin verilen şeyleri yapmamı yasaklarırlardı.	Baba 1	2	3	4
	Anne 1	2	3	4
9. Anne ve babam, her şeyde en iyi olmam için beni teşvik ederlerdi.	Baba 1	2	3	4
	Anne 1	2	3	4

		Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, Çoğu zaman
10. Anne ve babam davranışları ile, örneğin üzgün görünerek, onlara kötü davrandığım için kendimi suçlu hissetmeme neden olurlardı.	Baba	1	2	3	4
	Anne	1	2	3	4
11. Anne ve babamın bana bir şey olacağına ilişkin endişeleri abartılıydı.	Baba	1	2	3	4
	Anne	1	2	3	4
12. Benim içim bir şeyler kötü gittiğinde, anne ve babamın beni rahatlatmaya ve yüreklendirmeye çalıştığını hissedirdim.	Baba	1	2	3	4
	Anne	1	2	3	4
13. Bana ailenin 'yüz karası' yada 'günah keçisi' gibi davranırdı.	Baba	1	2	3	4
	Anne	1	2	3	4
14. Anne ve babam, sözleri ve hareketleriyle beni sevdiklerini gösterirlerdi.	Baba	1	2	3	4
	Anne	1	2	3	4
15. Anne ve babamın, erkek ya da kız kardeşimi(lerimi) beni sevdiklerinden daha çok sevdiklerini hissedirdim.	Baba	1	2	3	4
	Anne	1	2	3	4
16. Anne ve babam, kendimden utanmama neden olurlardı.	Baba	1	2	3	4
	Anne	1	2	3	4
17. Anne ve babam, pek fazla umursamadan, istediğim yere gitmeme izin verirlerdi.	Baba	1	2	3	4
	Anne	1	2	3	4
18. Anne ve babamın, yaptığım her şeye karıştıklarını hissedirdim.	Baba	1	2	3	4
	Anne	1	2	3	4
19. Anne ve babamla aramda sıcaklık ve sevecenlik olduğunu hissedirdim.	Baba	1	2	3	4
	Anne	1	2	3	4
20. Anne ve babam, yapabileceklerim ve yapamayacaklarımla ilgili kesin sınırlar koyar ve bunlara titizlikle uyarlardı.	Baba	1	2	3	4
	Anne	1	2	3	4
21. Anne ve babam, küçük kabahatlarım için bile beni cezalandırırlardı.	Baba	1	2	3	4
	Anne	1	2	3	4
22. Anne ve babam, nasıl giyinmem ve görünmem gerektiği konusunda karar vermek isterlerdi.	Baba	1	2	3	4
	Anne	1	2	3	4
23. Yaptığım bir şeyde başarılı olduğumda, anne ve babamın benimle gurur duyduklarını hissedirdim.	Baba	1	2	3	4
	Anne	1	2	3	4

EK 7: BÖLME ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki cümleleri okuyup sizin için ne derece doğru olduklarını aşağıdaki 1 ile 7 arasındaki ölçeği kullanarak değerlendirdiniz. Size uyan derecenin rakamını soruların yanındaki boş kutulara yazınız. Lütfen soruları hiç boş bırakmadan eksiksiz cevaplayınız.

←	1	2	3	4	5	6	7	→
	Hiç doğru değil	Çok az doğru	Biraz doğru	Bir dereceye kadar doğru	Oldukça doğru	Çok doğru	Tam doğru	

ÖRNEK MADDELER

	DERECE
1. Bana yakın birinin eleştirildiğini duymaktan nefret ederim.	
2. Ne zaman gerçekten harika bir insanın yanında olsam kendimi aptal gibi hissediyorum	
3. Kızgın ve öfkeli olduğumda etrafımdaki herkes çok kötü, berbat ve rezil gibi görünür.	
4. İnsanların bana hayran olmasından ne kadar hoşlandığımı arkadaşlarım bilmez.	
5. Sevdiğim insanlara öfkelenmek benim için zordur.	
6. Birinin beni hayal kırıklığına uğratması benim için çok acı vericidir.	
.....	

Tüm ölçek için: sevincgoral@gmail.com

ÖZET

Bu çalışmada (1) büyülenmeci ve kırılan narsisizm, algılanan ebeveyn tutumları, bölme savunma mekanizması ve savunma biçimleri arasındaki ilişkilerin; (2) yaş ve cinsiyetin narsisizmin alt boyutları üzerindeki muhtemel etkilerinin ve (3) algılanan ebeveyn tutumları ve savunma mekanizmalarının narsisizmin alt boyutları üzerindeki yordayıcı rollerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca algılanan ebeveyn tutumları ile narsisistik kişilik özellikleri arasında bölme savunması ve savunma biçimlerinin aracı rolü test edilmiştir. Bu amaçla araştırmaya “uygun örnekleme yöntemi” ile 18-65 yaş aralığındaki 508 katılımcı dahil edilmiştir. Veri toplama aşamasında Kişisel Bilgi Formu, Patolojik Narsisizm Envanteri (PNE), Narsisistik Kişilik Envanteri-16 (NKE-16), Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği-Çocuk Formu (KAET-Ç), Savunma Biçimleri Testi-40 (SBT-40) ve Bölme Ölçeği (BÖ)’den oluşan batarya kullanılmıştır.

Varyans analizleri sonucunda büyülenmeci narsisistik özelliklerin cinsiyet ve yaş gruplarına göre; kırılan narsisistik özelliklerin ise sadece yaş gruplarına göre farklılaştığı görülmüştür. Korelasyon analizlerinde büyülenmeci narsisizmin bölme savunma mekanizması, olgun ve immatür savunma biçimine ek olarak annenin algılanan aşırı koruyuculuğu ve babanın algılanan reddediciliği ile pozitif yönde anlamlı ilişkilere sahip olduğu görülmüştür. Öte yandan kırılan narsisizm, annenin algılanan duygusal sıcaklığı dışındaki bütün algılanan ebeveyn tutumları ile bölme savunma mekanizması, immatür savunma biçimi ve nevrotik savunma biçimi değişkenleriyle anlamlı ilişkiler göstermiştir. Regresyon analizleri sonucunda algılanan ebeveyn tutumlarından babanın reddediciliği ve annenin duygusal sıcaklığının, savunmalara ilişkin değişkenlerden ise immatür savunma biçimi, bölme savunma mekanizması ve nevrotik savunma biçiminin büyülenmeci narsisizm puanlarını yordadığı görülmüştür.

Kırılgan narsisizm puanlarının ise babanın algılanan reddediciliği, annenin algılanan aşırı koruyuculuğu, bölme savunması ve tüm savunma biçimleri tarafından yordandığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte algılanan ebeveyn tutumları ile büyüklenmeci ve kırılgan narsisizm arasındaki bazı ilişkilerde, bölme savunması ve savunma biçimlerinden bir kısmının kısmi veya tam aracılık etkileri gözlemlenmiştir. Narsisistik kişiliğin bazı yetersiz ebeveynlik tutumlarıyla ve savunma mekanizmalarının daha sık biçimde kullanımıyla ilişkili olabileceğine dair bulgular ve bunlar arasındaki aracı ilişkiler ilgili literatür ışığında tartışılmıştır. Ayrıca bu bulguların narsisizmin kuramsal çerçevesi içindeki yeri ve narsistik bireylerle yürütülen klinik uygulamalarda nasıl kullanılabilceği ele alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: büyüklenmeci narsisizm, kırılgan narsisizm, algılanan ebeveyn tutumları, savunma mekanizmaları, bölme savunma mekanizması

ABSTRACT

The aims of the current study were to examine (1) the relations among grandiose and vulnerable narcissism, perceived parental rearing styles and defense mechanisms; (2) the possible effects of age and gender on the subtypes of narcissism; (3) the roles of perceived parental rearing styles and defense mechanisms in predicting grandiose and vulnerable narcissism scores. Additionally, the mediating roles of defense mechanisms between perceived parental rearing styles and narcissism subtypes were also investigated. The study included 508 participants, aged between 18 and 65, and participant inclusion method relied on convenience sampling. Participants were asked to answer a battery of questionnaire including Demographic Information Form, Pathological Narcissism Inventory, Narcissistic Personality Inventory, Egna Minnen Beträffande Uppfostran – My Memories of Upbringing, Defense Style Questionnaire-40 and Splitting Scale.

Variance analysis revealed that grandiose narcissism scores differed with respect to gender and age groups, whereas vulnerable narcissism scores only differed by age groups. According to correlational analysis grandiose narcissism was positively correlated with immature defense style, mature defense style and splitting defense mechanism in addition to perceived maternal overprotection and paternal rejection. On the other hand, vulnerable narcissism displayed significant correlations with immature defense style, neurotic defense style and splitting defense mechanism in addition to all perceived parental rearing styles with the exception of maternal emotional warmth. In regression analyses parental rejection, maternal emotional warmth, immature defense style, splitting defense mechanism and neurotic defense style demonstrated significant effect on grandiose narcissism; and vulnerable narcissism scores were predicted by parental rejection, maternal overprotection, splitting defense mechanism and all of the

defense styles assessed. Moreover splitting defense mechanism and defense styles either fully or partially mediate the relationships between perceived parental rearing styles and narcissism subtypes. Narcissistic personality showing significant associations with inadequate parental attitudes and comparably more frequent use of defense mechanisms; and the mediating variables in predicting these associations were discussed in light of relevant literature. Finally, these findings were evaluated with respect to theoretical framework of narcissism and practical applications for use with clinical populations including narcissistic individuals were discussed.

Keywords: grandiose narcissism, vulnerable narcissism, defense mechanisms, perceived parental rearing styles, splitting defense mechanism